# Opšti imovinski zakonik za Knjaževinu Crnu Goru

Baltazar Bogišić

(drugo izmijenjeno izdanje tiskano u u Državnoj štampariji na Cetinju, 1898)

www.pravokutnik.net

I

# МИ НИКОЛА ПРВИ

## ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ

## КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

Дајемо на знање и објављујемо :

Пошто се посљедњи рат — у коме још једном у потпуну сјају заблиста несакрушено црногорско јунаштво — сврши миром који Црној Гори донесе, уза знатно раширење границâ, и коначно опште признање њене самосталности, као потпуно независне јевропске државе;

пошто Влада Наша предузе приличне

www.pravokutnik.net

мјере да умножи производњу Земље у свијем главнијим изворима њеним;

пошто се постара да се проведу путови, и уреде други начини којима се олакшава саобраћај између појединих крајева државе, и са иностраним свијетом;

пошто се, у свим готово гранама државне управе, уведоше нове напредније уредбе, или се усавршише пређашње;

Увјерени будући:

да ништа тако не унапређује правилан развитак народâ и државâ, да им ништа тако не утврђује благостање, како добро уређено, свуд и за свакога једнако правосудје, — нађосмо се побуђени да, у законотворној радњи Нашој, обратимо особиту пажњу правосудној струци.

Како се пак у новије вријеме, хвала Свевишњему, знатно увеличила трговина и промет народни, у граници и изван ње, бива да се већ стаде живо осјећати потреба писаних закона који се тичу пространог круга имовинских послова и прилика.

www.pravokutnik.net

Тога ради :

Одлучисмо све Наше старање обратити томе да Црна Гора, чим прије, добије свој имовински («грађански») Законик, за који су приправне радње још прије рата започете.

Али тако изванредно тешко и замашно предузеће, па и за сваку велику државу, за Црну је Гору било тим теже што Ми, унапријед, одлучили бијасмо да се, у овоме законотворноме послу, поред свих неопходних обзира на податке науке и на законодавне радње других образованих држава, глазна пажња обраћа на народне појмове о правди и правици, на обичаје, предања и на живе потребе црногорског народа. У такоме се правцу ова радња и вршила.

А то је могуће било само зато : што је Прејасна Императорска Круна брацке Нам велике Русије, у ваздашњој благонаклоности Својој према Црне Горе, изволила преузети за овај циљ нуждне знатне трошкове. С друге стране, Нама је за руком пошло, те

www.pravokutnik.net

нађосмо, овоме огромну и у многоме обзиру врло мучну предузећу, човјека и умом, и науком, и енергијом, и одношћу потпуно дорасла, у особи редовног професора Одесског Университета, правога држављног савјетника Г. Др^а. В. Богишића, сина сусједне Нам дичне дубровачке области. Њему је у Богу почивши Император Александар II премилостиво заповидио да ову радњу лично на се прими, а Његово Величанство сада сретно царствујући Император Александар III, да ју настави и доврши.

За ово управ царско доброчинство, Ми и сва Црна Гора остајемо, и Цару Ослободитељу и Цару Заштитнику Словенства и Православља, за навијек благодарни.

Ради изванредна замашаја овога Законика за садашњост и будућност народа; ради многоструких тешкоћа и запрјека које се обично у вршењу овако огромна предузећа на свакоме кораку сретају; ради особите природе правилâ имовинског Законика, која се тако свестрано тичу и најзаплетенијих

www.pravokutnik.net

жица народног живота : основу су овога Законика, коју је више поменути научењак сам саставио, неколико путâ темељито расматрали и просуђивали домаћи и иностранн судској струци вјешти људи, и са теоријске и са практичне стране.

И Ми Сами ту основу с особитом пажњом прегледасмо, и нашавши да, са сваке стране, одговара начелима правде, добрим обичајима и потребама миле Нам Црне Горе, Ми јој, као угаоном камену Наше даље законодавне радње, подијељујемо и подијелисмо Нашу Највишу потврду и наређујемо :

Чланак I. Дне 1^ог^ јула 1888, овај ће «Општи имовински Законик» на снагу стäти.

Чланак II. Десети раздио другога Дијела овога Законика не стаје за сада на снагу; томе ће бити доцније одређено вријеме засебним Указом.

Чланак III. Узеће се да је Законик про-

www.pravokutnik.net

глашен, чим се овај Указ изда у службеноме дијелу земаљских новина.

Чланак IV. Пошто се наредба претходнога чланка изврши, у сваком ће се црногорскоме суду изложити по један примјерак Законика, тако да га, ко год зажели, читати може. Тај ће излог трајати цио мјесец данâ.

Чланак V. Један штампани примјерак овога Законика, на који ће се ставити државни печат, биће утврђен Нашим Највишим потписом, те положен, ради чувања, у државну архиву.

Чланак VI. Наш ће Министар Правде узети на се бригу да се овај Указ изврши.

Дано на Цетињу, на Благовијести, 25 Марта 1888.

НИКОЛА с. р.

(М. П.)

www.pravokutnik.net

II

# МИ НИКОЛА ПРВИ

## ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ

## КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

Дајемо на знање и објављујемо :

Пошто је прво званично издање Нашега Општег Имовинског Законика од 25 марта 1888 г. већ посве исцрпено, настала је потреба да се припреми ново.

Одобравања и похвале којима је, у цијелом правничком свијету, једнодушно поздрављено било ово законодавно дјело, потпуно су оправдане и примјеном његовом у Нашим судовима.

www.pravokutnik.net

Наравно, за овај десетак годинâ, судска практика није могла а да, у пространој законској књизи ове врсте, не замијети и такијех тачака које би добро било, првом згодом, подврћи особитоме прије̂гледу и расматрању, те их у склад довести са приликама и потребама које за ово вријеме насташе или се објавише.

Управ више поменута припрема Законика к новоме издању даде згодну прилику да се предузме и ова радња. Прилика је била тим згоднија што је, према жељи Нашој, сам саставилац Законика, Г. Др В. Богишић, Наш садашњи министар Правде, могао и ову двоструку задаћу на се лично примити. Њему је, разумије се, било лакше него икому другому поступати при томе по Нашему главноме упутству, то јест : вршити и овај рад у истоме духу и правцу у ком је вршио и прећашње велико предузеће самога састављања Законика.

И доиста, разгледавши пажљиво, и са сваке стране, довршени посао, Ми се увје-

www.pravokutnik.net

рисмо да је ово ново издање остало посве вијерно и законодавним начелима и битним својствима првашњег; — да преинаке (модификације) које су у ново издање уведене потпуно одговарају живим потребама, те усавршују мјеста којих се тичу; — да се издање ово, поред свијех поменутијех преинака, није одаљило ни од самога ванског облика првога издања, и то до тога, да су остали у потпуној цјелини пређашњи ред и бројеви не само крупнијих раздјела, него чак и чланака.

Пошто дакле ово, на тај начин уређено издање Законика, и не дотакнув се суштине његове, подиже му очевидно степен савршенства и умнажа практичну вриједиост, одобравајући потпуно овај рад, Ми се ријешисмо наредити и наређујемо :

Чланак I. Ово ново издање Нашега Општег Имовинског Законика, са свијем преинакама његовим, стаје на снагу дана 1ог априла 1898;

www.pravokutnik.net

Члан ак II. Наређења чланака II^ог, III^ег и IV^ог претходнога Указа којим је постављен био речени Законик у пређашњем издању, примјењују се и на садашње ново издање.

Дано на Цетињу, на дан Светог Саве Српскога, 14 јануара 1898.

НИКОЛА с. р.

(М. П.)

www.pravokutnik.net

# ОПШТИ
# ИМОВИНСКИ ЗАКОНИК

---

## ДИО ПРВИ

### УВОДНА ПРАВИЛА И НАРЕЂЕЊА.

---

### РАЗДИО I

**О законима.**

ЧЛАНАК **1.**

Указ којим се овај Законик (767-770) поставља (771) одређује и дан у који ће на снагу стäти (771, 773).

Закони пак који му се буду додавали, ради допуне или преиначе (774), стäјаће на снагу тридесети дан послије проглашења (771, 772),



www.pravokutnik.net

ако се за појединн случај изречно што друго не одреди.

чл. **2.**

У пословима за које се не би нашло правила у овоме Законику ни у додатцима његовим, треба се владати по правилима која у добрим обичајима живе (779,780).

чл. **3.**

Ако за неки особити посао или случај не буде ни у законима ни у обичајима одређена правила, ред се је владати по подобју (781) других сличних правила, или пак ријешити случај по општим основама правде и правице (782).

чл. **4.**

Кад се двоуми треба ли неко законско правило примијенити некоме послу или случају, или кад правило није на први поглед посве јасно, тад ће се прибјећи к нарочиту тумачењу (776, 777), да би се разазнао прави му смисао и истинита намјера коју је законодавац имао кад га је постављао (778).

чл. **5.**

Црногорски закони и правила владају у опште у цијелој црногорској држави, те вриједе за имовинске послове не само Црногораца, него и иностранаца који се у овој земљи налазе или суде.

чл. **6.**

Трговина и саобраћај с иностраним свијетом доносе са собом неке прилике, за које се допуштају изузетци општему правилу претход-

www.pravokutnik.net

ога чланка. Према томе, бива случајева кад црногорски закони уступају иноземнима у самој Црној Гори, као што их има кад закони црногорски и у другим државама мјерилом служе.

Поједине су врсте таких случајева побројене и правила за њих одређена у чланцима 786-800 овога Законика; та правила ипак вриједе у толико у колико се не сужују или не измјењују наређењима чланака 7, 8 и 9 који долазе за овим, или каквим међународним уговором, или пак особитим законом.

чл. **7.**

И у случајевима за које се узимљу мјерилом, по правилу претходног чланка, закони туђе земље, црногорски ће се судови, по својој службеној дужности, обзирати само на оне иностране законе, за које им то нарочито налаже какав међународни уговор или наредбени (775) закон црногорски.

За све остале иностране законе, кад се двоуми о њихову садржају, судови ће претпостављати (976) да су једнаци са црногорскима, док саме стране не докажу да је друкчије и како је друкчије.

чл. **8.**

Иностранн се закони неће никако признавати у црногорским судовима, кад су противни црногорским законима јавног реда и јавне обезбједе (сигурности). Неће се признавати ни они иностранн закони који би били противни

www.pravokutnik.net

благонарављу (785), или би повлађивали какву нечовјечну установу (на пр. ропство) која се не трпи у Црној Гори.

чл. **9.**

Кад би каква држава својим наређењима чинила разлику у имовинским пословима између својих држављана и Црногораца, а на штету овим потоњим, Министарство ће Правде, у договору са Државним Савјетом, издати наредбу да буде узајмица с држављанима те државе, т. ј. да се једнака разлика прави и у Црној Гори њима на штету.

## РАЗДИО II

### О имаоницима (801).

чл **10.**

Сваки је човјек (955) имаоник, т. ј. у границама законским свак је потпуно властан имати своју сопствену имовину : тећи је, уживати и њоме располагати по вољи. Никоме се имаоништво (953) у опште закратити не може.

чл. **11.**

Какав год ко био по својој моћи и положају у свијету : био богат или сиромах, знатан или незнатан, закони ће који владају имовинским правима и пословима, бити у свему једнаци за

www.pravokutnik.net

њега као и за сав остали свијет. У томе неће имати никаква преимућства ни сам Владалац.

чл. **12.**

Ни разлика вјере не доноси никакве разлике у имовинским правима, јер су закони који их се тичу једнаци за хришћане сваке цркве, као и за нехришћане које било вјере.

чл. **13.**

Исто тако, тјелесне и душевне разлике међу људима не крње једнакости у имаништву ни у имовинскоме праву у опште, јер је та једнакост истоветна за мушко и женско, за старо и младо, за здраво и нездраво.

Како и у колико закон украћује својевласт (957) малољетних, слабоумних и њима сличних имаоника, у владању и располагању својом имовином; под чијим надзором и старатељством бивају они и њихови имовински послови, као и послови оних који, ради кога драго узрока, требају у томе заступника: биће изложено у петоме Дијелу овога Законика.

чл. **14.**

Осим рођених људи (956), т. ј. личних имаоника, имаоници могу још бити: и Кућа, и општина, и црква, и држава, и заклада (755), и у опште свака установа којој закон признаје ту особитост.

Подробнија правила о личним и неличним имаоницима (954) биће такође изнесена у петоме Дијелу овога Законика.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО III

## О имовини и њеној заштити.

чл. **15.**

Све што год пролази међу људима, те има какву имовинску вриједност : ствари непокретне (802-806) и покретне (807), свакојака права у ствари укоријењена, права на чије дједо и радњу : све може бити у свачијем имању, те прелазити слободно из једнога имања у друго, у колико природа, закон или благонаравље не забрањује или не стеже чему трговину и саобраћај.

чл. **16.**

Свачије је имање свето и неприкосновено. Ко није вољан, није никако дужан, за како било високу цијену, уступити што коме из имања свога.

Једини се изузетак томе основном правилу може допустити у случају замашније јавне (народне) потребе; само у такоме случају, државна Власт може искупити из чије драго имовине какву ствар или право. Али тада, вриједност искупљене ствари или права и штета (923, 924) која отуда долази њихову имаоцу, треба да се потпуно намири, и то најдаље до предаје онога што је искупљено.

www.pravokutnik.net

Правила о искупу ради јавне потребе биће постављена у посебноме закону.

чл. **17.**

Свак је властан, ради заштите и постизања својих имовинских права, обраћати се к судовима, гдје ће, ко год он био, налазити потпуно једнаку правду.

У посебноме ће закону бити изложен ред и начин којим судови поступају, развијајући имовинске парнице и дијелећи правду.

## РАЗДИО IV

### О држини или посједу (811).

чл. **18.**

Што год ко држи и вољан је да држи, закон му против свакога штити држину (812-814), каква год она била, само ако није самовољом добивена (818).

Ко би тврдио да је нечија држина злонамишљена (816, 817) или неправилна (820), и да сам има више права држати ствар него онај други, судски му је пут отворен, али је свако самовољно сметање или одузимање држине строго забрањено.

чл. **19.**

Коме се год држина самовољно смета, суд ће му, чим замољен буде, прискочити у помоћ и свако даље сметање забранити. Ако ли је мо-

www.pravokutnik.net

лилац већ лишен држине, суд ће наредити да му се одмах поврати, ако се не докаже да је он сам противној страни ствар отео, или иначе самовољно узео, или код себе задржао.

чл. **20.**

У парницама о сметању држине (821), суд поступа и одлучује на брзу руку; а и одлуке се таке извршују, као наредбе, што је год могуће скорије (822).

чл. **21.**

Молба којом се тражи заштита или повраћај држине, треба да се у суд дадне најдаље за три мјесеца, од како је држина сметана или отета била.

чл. **22.**

Опште је правило да незломислени држитељ, кад треба да поврати или иначе другоме преда оно што држи, нити враћа ни накнађује плодове и дохотке које је примио са ствари, за све вријеме своје незломислене држине (823).

Они плодови пак који још нијесу одвојени од ствари с њоме и иду.

чл. **23.**

Зломислени држитељ, напротив, треба да поврати или накнади све плодове, па били још на сриједи или су већ потрошени; шта више, он треба да накнади и оне плодове и дохотке које би ствар била дала, да је остала под руком онога коме пристоји.

чл. **24.**

Ако је незломислени држитељ трошио на

www.pravokutnik.net

ствар коју враћа, примац треба да му накнади све потребне трошкове (824).

Он треба, такође, да му накнади и све корисне трошкове (825), у колико је од те користи још што при ствари остало у вријеме повраћаја.

Самохотни се трошкови (826) не накнађују ни саму незломислену држитељу, али је он властан сав таки принов скинути и натраг узети, у колико је то могуће без квара ствари коју враћа (828).

чл. **25.**

Зломислену се држитељу накнађују само потребни трошкови. Али, ако је на ствари коју враћа још што од принова остало, на био тај принов користан или самохотан, слободно му га је скинути као и незломислену држитељу; ипак, под увјетима који се излажу у чланцима **24** и 828.

www.pravokutnik.net

# ДИО ДРУГИ

## О ВЛАШТИНИ (831) И ДРУГИМ ВРСТАМА ПРАВА УКОРИЈЕЊЕНИХ У СТВАРИ (870).

---

## РАЗДИО I

### О течењу влаштине непокретних ствари.

*О потврди судској.*

чл. **26.**

Ко уговором (куповином, промјеном, и т. д.) стече земљу, кућу или другу непокретну ствар која је у Црној Гори, он тим самим још не постаје њен власник. Тек судском потврдом, признаје закон да влаштина стечене уговором ствари (836, 837) прелази на стечника.

Те потврде не треба оно непокретно добро које коме дође другим путем а не уговором, као : насљедством, кућном диобом, судском

www.pravokutnik.net

пресудом или другом наредбом Власти (841).

чл. **27.**

Уговор којим се стјече непокретна ствар, треба да је писмен. У исправи ће бити барем ови податци :

а) име и презиме купца и продавца (уступника и стечника) као и заступникâ (старатељâ и пуномоћникâ) ниховијех ако их има, њихова постојбина и занимање;

б) потанки опис добра, а особито границâ његових;

в) куповна цијена ако је куповина, начин и рокови плаћања ако је на почек, обезбједа наплате ако је уговљена, и сви други увјети под којима се добро уступа;

г) својеручни потписи или други биљези уговорникâ и потписи свједокâ;

д) гдје је и кад је исправа о уговору прављена.

Ако је, при глављењу уговора, која од странâ имала заступника који је за њу радио, треба да се уговору приложи и исправа која доказује овласт тога заступања.

чл. **28.**

Уговор, о коме је ријеч у претходноме чланку, потврђује онај Окружни Суд у чијем се подручју добро налази.

Више појединих добара која су у подручју истога суда, могу ући у један те исти уговор. Напротив, за добра која су у подручју више судова, ред је да се направи онолико уговорâ,

www.pravokutnik.net

колико је судова од којих треба тражити потврду.

*Примједба.* Потврђивање уговорâ, које су, по првоме раставку чл. 28, дужни вршити Окружни Судови, пренесено је, до нове одлуке, на Капетанске Судове (Наредба Министарства Правде од 16 дећембра 1893).

чл. **29.**

Чим суд прими исправу о уговору, онај је час заводи у судски дневник и биљежи, на прочељу саме исправе, дан ког ју је примио. Ако доносилац исправе не узмогне у суду чекати док се сав посао око потврде сврши (30), властан је тражити да му се већ о томе да је исправа заведена даде писмена свједоцба.

чл. **30.**

Одмах како се изврши наређење претходнога чланка, суд приступа к разматрању уговора, и најприје прегле́да да ли су сви податци које 27 чланак изискује доиста увршteни у исправу. Затим развиђа, у колико је могуће, саму унутрашњу правилност посла, као : јесу ли уговорници властни били уговора главити; је ли продавац обичним начином нудио ближику (47-62); је ли цијена према погодби намирена, ако је продаја за готово и т. д.

Тек кад се нађе да је све у потпуну реду, или пошто стране поправе показане им недостатке, суд ће потврдити уговор.

чл. **31.**

Потврда се врши тим, што судац на дно исправе својеручно записује : « Овај се уговор,

www.pravokutnik.net

предан суду дана..., овим потврђује. » К томе додаје још дан потврде и свој потпис, а све то притврђује судским печатом (834, 835).

чл. **32.**

Од свакога потврђена уговора, ред је да се, ради чувања, остави у судску списохрану један примјерак матице или обавјерени (973) њен пријепис, са биљешком о потврди.

Суд ће сам дати да се о трошку странâ тај пријепис направи, ако му оне саме не предаду реченога примјерка матице.

Исправи која је намијењена за списохрану, треба да се дода и обавјерени пријепис свијех прилогâ уговора, као : повјерâ (883), намирницâ (975) и т. д.

Право разгле́дати чуване у списохрани исправе врши се по подобју правила чл. 221.

*Примједба.* За све вријеме за које се остави Капетанским Судовима потврђивање уговорâ о течењу непокретнинâ (види примједбу к чл. 28 Им. Зак.) сва се наређења чланка 32, затим другог и трећег раставка чланка 834, а најпослије другог и трећег раставка чл. 835 Им. Зак. своде на ово :

Исправа ће се о уговору, са свим прилошцима, тачно и потпуно преписати у књигу Капетанког Суда која је за то одређена; ту ће те пријеписе моћи разгле́дати и од њих нове пријеписе примати свак кога се посао тиче (Наредба Министарства Правде од 16 дец. 1893).

чл. **33.**

Потврда се уговора сматра да је учињена онога истог дана ког је исправа била у суд предана, па баш да је судски потврдни запис, о коме је ријеч у чланку 31, и позније учињен био.

www.pravokutnik.net

чл. **34.**

И кад је куповина на почек, а није што друго уговорено, власштина купљеног непокретног добра прелази судском потврдом на купца. У такоме је случају, ипак, продавац властан, и без парочита купчева пристајања, уписати дуг у заставне (865) књиге, и тиме стећи заставно право на добро које је продао.

Суд ће се постарати, нађе ли да је потреба, да обавијести продавца о томе праву његову.

## *О зидању и сађењу.*

чл. **35.**

Што се год сагради на чијој земљи или се под земљом начини, правило је да све бива власштина онога чија је и земља, осим ако је законитим начином што друго нарочито утврђено било.

О зидању на црковној, државној и општинској земљи по варошима и на агинским земљама изван вароши, као и о посљедицама тога посла, вриједе особита правила.

чл. **36.**

Баш да је власник земље туђом грађом градио и опет је здање његово, али за то он треба да подмири вриједност те грађе.

Ако грађа још потрошена није, власник њезин може: или њу саму натраг узети, или

www.pravokutnik.net

искати да му се њена вриједност намири. У свакоме ће случају власник земље накнадити штету коју је узроковао, а осим тога и суду ће одговарати, ако дјело потпада под казнене законе.

чл. **37.**

Кад би ко други, не знајући, саградио што на туђој земљи, здање и тада постаје влаштина онога чија је земља.

Власник земље има право да бира : хоће ли ту своју влаштину себи задржати, а градиоцу накнадити трошак, или ће да му уступи и земљу и здање, чим му градилац намири вриједност земље.

Ако онај те је зидао то уради знајући да на туђему зида, власник има опет сва права назначена у претходноме ; раставку овога чланка; али може, ако воли, тражити да му градилац уклони здање са земље и да је очисти као што је прије била.

Што год пак од тога одабере, он може још тражити да му се потпуно намири штета коју је од зидања имао.

чл. **38.**

Ако је власник земље знао о зидању на својој земљи, па градиоца навлаш не опоменуо, а могао је, он не само што губи права означена у претходноме чланку, него ће, ако се са градиоцем не погоди, уступити му, по умјереној процјени, и земљу коју здање заузимље. Осим

www.pravokutnik.net

тога, градилац који није зломислено радио може искати и намир све штете од такога власника земље.

чл. **39.**

И туђе дрвеће, што ко посади на чијој било земљи, чим је трајно са земљом спојено, постаје влаштина власника земље.

Ако је туђе дрвеће садио сам власник земље, треба се владати по подобју чланка 36.

Ако ли је то учинио онај чије је дрвеће, власник земље може : или, плативши вриједност дрвећа, задржати сâд, или искати да садилац уклони дрвеће са земље, те да је очисти и уреди као што је прије била. Осим тога, ако је садилац радио у злој мисли, власник земље може тражити и потпуну накнаду штете.

У случају чл. 38, власник земље губи своје право бирања; шта више, он треба да плати вриједност посађеног дрвећа, којим тада може располагати по вољи.

## *О прирасту без човјечјег дјела.*

чл. **40.**

Гдје ријека, сама собом, мало по мало одступа од једнога брijега (обале) к другоме, осушени на тај начин простор бива оне земље од које се вода одмиче. Власник пак земље на другоме брijегу, баш да му је вода и прикрива, није властан у то име никакве накнаде искати од свога преководног сусjеда.



www.pravokutnik.net

чл. **41.**

Кад земљи која је при ријеци или језеру, вода без ичијег дјела земљу, мало по мало, нанесе или наплије, та напловина и простор који отуда постане, бива онога чија је и земља на коју је или којој је нанесена.

Баш да би се и знало с чије земље напловина долази, власник је те земље неће моћи ни натраг узети, ни за њу накнаде тражити.

чл. **42.**

Одвали ли вода од једном комад од чије земље, па га привали туђој земљи, власник одваљеног комада може га натраг узети за пуну годину дана, ако се комад још одиста распознати може. Ако ли га за ту годину власник тражио не буде, тај комад постаје влаштина господара земље којој је прилегао.

чл. **43.**

Кад би у каквој ријеци или језеру што нијесу за пловидбу повећих лађа, поникао оток, он постаје влаштина оних чије су земље при бријегу са обје стране воде. Оток се међу њима дијели према близини и дуљини прочеља њихових земаља дуж обалâ.

Ако нови оток не допире до средине воде, тад ће бити само онога или оних чије су земље са ближе стране. Средина се воде мјери попрјечним потезима са оба бријега ријеке или језера.

www.pravokutnik.net

Отоци који би поникли у већим ријекама и језерима постају државни.

чл. **44.**

Кад каква јавна вода за вазда пресуши или иначе своје дотадање корито остави, пресушено се корито у оба случаја дијели међу сусједним власницима земаља, и то према дужини прочеља појединe земље са стране пресушеног корита.

Кад би који од сусједâ имао особите штете од те пресухе или промјене, треба да се и то, према приликама и колико је могуће, у рачун узме при дијељењу пресушеног корита.

## *О одржају* (845).

чл. **45.**

Кад ко држи као власник непокретно добро, а буде какав узрок који прије чи да влаштина нањ прије ће, он ће постати прави беспорни власник тога добра, пошто га за пуних десет година непрекидно у својој власти одржи (846-848).

Ипак, тим одржајем може прије ћи влаштина само на онога држитеља који је незломислен (816), и који је држину на закониту темељу стекао.

чл. **46.**

Ко буде, без зле мисли, непрекидно држао (846-848) као власник пуних тридесет година какво непокретно добро, па баш да и не мо-

www.pravokutnik.net

же доказати на коме га је законитом темељу стекао, добро постаје његова чиста и тврда влаштина, чим истече рок тога изванредног одржаја.

### *О праву прече купње међу ближиком, те о ераницама стјецању непокретних добара.*

чл. **47.**

Свак је потпуно властан продати или иначе уступити, коме год хоће, своја непокретна добра, а по томе и стећи и имати влаштину таких добара у свакоме крају Црне Горе, у колико се та власт не стеже правилима овога подраздјела (48-64).

чл. **48.**

Право прече купње (873), које је од давнинâ у обичају међу ближиком (т. ј. између братственикâ, међашâ, сељанâ и у опште племеникâ), при продаји непокретних добара, остаје и у напредак у својој потпуној снази.

По томе, ко ће год да продаје какву земљу или другу непокретну ствар, па и ако му је слободно продати је коме било Црногорцу који му највишу цијену даје, он ипак треба да најприје, установљеним редом и начином, понуди сву ближику која то право поредовно има, неће ли је ко од њих купити.

Кад ниједан од ближике, од оних који су први на реду, неће да купи добро које је на продаји, или неће ни под цијену (и увјетима) коју даљи даје, тад га власник може и даљему

www.pravokutnik.net

продати (53). Ако га пак нико од ближике хтио не би, он може своје добро продати коме драго иноплеменику (61, 62).

чл. **49.**

Првенство ближике у праву прече купње иде овим редом : најприје долазе на ред продавчеви братственици првих шест пасова; — одмах за њима међаши онога добра које је за продају, али тек они који су уједно и сељани онога села гдје се добро находи; — послије њих ред пада просто на сељане села у коме је добро, а који нијесу међаши; — одмах за њима ступају међаши који су другосељани ономе селу у коме је добро; — најпослије долазе остали племеници, у колико не при падају ниједноме од наведених разреда.

Братственици пак међу се долазе на ред по близини братственичког рода с продавцем. Братственик који је у томе једнака степена с другима, а уз то још и међаш, има првенство пред њима. Нема никаква првенства између сељанâ самих по себи, као ни између племеникâ који су даљи првих шест пасова.

У коме случају сувласници каквог непокретног добра имају право прече купње и у који ред они долазе, правило је у чл. 107; а за оне који би уговором стекли то право, одређују чланци 254-256.

чл. **50.**

Кад је више њих ближике који су уједно на

www.pravokutnik.net

реду, те сви или њеколицина њих хоће да врше своје право, тада, ако се међу се не погоде, а нико измед' њих не уздаје вишу цијену, одлучује продавац коме ће од њих своје добро продати.

Ипак, ако је добро раздјељиво, продавац може да и не допусти надметања у цијени међу ближиком. У такоме случају, не погоде ли се иначе, купци дијеле добро на једнаке дијелове. Кад би пак сви они били помеђаши, и уједно на реду, диоба би требало да буде сразмјерна с дуљином њихових земаља уза границу добра које је за продају.

чл. **51.**

Женска која Кућу заступа долази на ред онако како би онај мушки чије мјесто она заузимље. Тако напр. удовица, док је на мужевљем огњишту, стäје на ред онако исто као што би јој муж, да је жив.

чл. **52.**

Онај од ближике који се из своје постојбине за вазда исели, нема више права прече купње које сам закон ближици признаје (48-62).

чл. **53.**

Пошто продавац каже ближици који је на реду (48) цијену и друге увјете продаје, овај треба тај час да се изјави, прима ли или не прима понуду. Одбије ли је, па то било муче или изречно, продавац је властан своје добро од-

www.pravokutnik.net

мах даљему продати за исту или за вишу цијену; — за нижу ипак не може, док онога првашњег и под ту нижу цијену не понуди.

Ако је ближика ког је требало нудити отишао кудгод из дома, на дуже вријеме, особито ако је гдје подаље за границом, продавац ће нудити његова заступника, коме ће оставити пуну недјељу дана за одговор. Не буде ли никога у кући онога отсутног ко би га заступати могао, а капетан племенски не зна ни за каква ванкућног заступника; или пак буде заступник, али за недјељу дана не дадне одговора, или изречно одбије понуду, узеће се као да је понуду одбио сам ималац права прече купње.

Прође ли шест мјесеца од кад је продавац најприје стао нудити своје добро на продају, па га за то вријеме, ради кога драго узрока, не прода, он ће, хтједне ли га позније продавати, на ново ближику нудити (48), као да првога нуђења ни било није.

### чл. **54.**

Уједно с одређењем цијене и другијех увјетâ који се продаје тичу, одређује се и дан ког ће се начинити о томе писмена исправа која се на потврду даје (26).

Страна која не би дошла на углављено мјесто и вријеме ради поменутог посла, а могла је, или иначе не изврши што је уречено било, намириће другој сву штету која јој отуда потече (541).

www.pravokutnik.net

чл. **55.**

Кад се непокретно добро продаје судским путем, треба да барем мјесец дана прије тога буде, у цијеломе племену у коме се добро налази, објављено : кад ће и гдје ће јавна продаја бити. У тој ће објави бити нарочита опомена да свак ко има право прече купње, те се жели натјецати у куповини, дође у одређено вријеме на мјесто продаје, јер да се иначе неће никако моћи тога пута својим правом служити.

На јавној продаји сваки Црногорац, племеник и другоплеменик, има право са сваким се натјецати, те ко год од њих понуди највишу посљедњу цијену, добро ће за њега остати.

Али ако какав ближика, док се још сједница није разишла, понуди ону исту највишу цијену која је на јавној продаји при њену завршетку давана била, куповина ће бити за овога посљедњег понудиоца, ако по реду првенства (49-52) пречи буде од пређашњег. Не јави ли се никакав пречи ближика за то вријеме, куповина се коначно присуђује понудиоцу највише цијене у опште. Послије тога, био он и другоплеменик, њега не може више нико узнемиривати у име ичијег права прече купње.

чл. **56.**

Против продаје непокретних добарâ, при којој се наређења чланака 47-55 тачно не испуне, може устати сваки ближика, у колико га је то запријечило да своје право не врши.

www.pravokutnik.net

Пошто докаже да је тако, он може по путу суда понудити купцу цијену коју је овај дао, те судском потврдом влаштину добра на се пренијети.

Штету коју су стране имале од тога што се није поступило по законским наређењима, намириће онај ко јој узрок буде.

чд. **57.**

На непокретним добрима која се промјеном уступају, ближика не може вршити права прече купње.

Промјена бива и онда кад се, уз непокретну ствар која се даје у замјену, још нешто и у новцу придаје, али само ако новчани прид не достиже вриједност оне ствари којој се додаје.

чл. **58.**

Ближика не може вршити права прече купње ни на оним непокретнинама које се некоме на дар дају.

чл. **59.**

Кад би продавац добра, да окрњи нечије право прече купње, казао да му је нуђено у име цијене више него му је у истину нуђено било, онај чије је право прече купње на реду, може тражити да се продаја која отуда изађе поруши, те послије он сам добро узети за цијену коју је у истину други дао. Осим тога, прије варник треба да намири и штету која би, коме било, од тога потекла. Ако је пак у томе имао зломислених помоћника, одговараће узањ сва-

www.pravokutnik.net

ки, ма ко он био, према својој кривици, и то самокупно.

Према томе бива и кад је с подобном намјером, при промјени непокретних добара, варања било, као и кад би ко продају, ради једнака узрока, прикрио именом дара (58).

чл. **60.**

Жалба о повриједи права прече купње и искање да се уговор ради тога поруши или да се штета накнади, застарује за недјељу дана, од онога дана ког је молилац обазнао за уговор.

Ипак, пошто истече мјесец дана од како је уговор којим је стечено непокретно добро потврђен, свака ће жалба или искање у таким пословима застарати, па ма кад ималац права прече купње за то дознао.

Само ако је било зломислене пријеваре при нуђењу, уговарању или потврђивању уговора (59) која је спријечила каква ближику да врши своје право, он ће моћи да удари на уговор за цијелу годину, рачунајући од дана потврде.

чл. **61.**

Другосељанин или другоплеменик који законито купи или иначе стече неко непокретно добро, постаје само онда удиоником у паши, води, гори и у осталом што већ буде у општој сеоској или племенској заједници (комуну), ако : купи цијело добро на коме је уступилац живио, овај се исели, а сам се стечник постојано на његово мјесто насели, те узме на се све јавне терете (као : стражење, грађење

www.pravokutnik.net

путова, плаћање бира и т. д.), онако како их је тај предшаственик његов носио.

чл. **62.**

Само ће онда другосељанин или другоплеменик добити удиоништво у општој сеоској или племенској заједници, па се баш стално и не населио на мјесто свога предшаственика, ако је човјек од кога је купио добро, нудио сву ближику, па нико нехтио да га купи ни за цијену коју по процјени само собом ваља. Али опет, да би добио то право, треба да се сви остали увјети, који се у претходноме чланку помињу, потпуно изврше.

чл. **63.**

Стари основни закон црногорски, по коме власником непокретних добара која су у Црној Гори може бити само Црногорац, остаје и у напредак у својој потпуној снази и дјејству. Што би се год против овога закона учинило, осим случајева о којима је ријеч у чланку 64, биће ништаво и без икакве вриједности.

чл. **64.**

Поред иностранца који је, на основи каква међународног уговора, властан имати непокретно добро у Црној Гори, моћи ће то право стећи још само онај иностранац коме га Владалац сам нарочито удијели, и под увјетима под којим га, за сваки појединн случај, удијели.

С влаштином непокретне ствари, ипак, никакав иностранац не стјече законског права

www.pravokutnik.net

прече купње (47-62) које, већ по самој природи тога права, може имати само Црногорац.

## РАЗДИО II

### О течењу влаштине покретних ствари.

*О предаји у држину (839, 840).*

чл. **65.**

Ко купи или којим било уговором стече какву засебно одређену покретну ствар, а није му предата била, он се још не може њеним власником назвати (836-838). Тек кад му се доиста преда, нањ ће прећи чиста влаштина ствари, и он њеним власником постати.

Така предаја за пријелаз влаштине није потребна, кад се покретна ствар не стече уговором, него другим законитим начином, као што је : насљедство, пресуда, наредба Власти и т. д. (841).

чл. **66.**

Кад се ствар ради предаје пошиље у друго мјесто, узеће се да је предана тек онда кад наручиоцу до рука дође, ако он сам није означио чељаде по коме ће се ствар послати. Ако ли је, напротив, сам чељаде одредио, бива као да је ствар предана самоме наручиоцу онај исти час ког је томе чељадету предана била.

чл. **67.**

И онда кад ко покретну ствар на почек про-

www.pravokutnik.net

да, влаштина јој прелази предајом на купца, дакле, и док ствар још ни плаћена није.

Стране ипак могу уславити да влаштина ствари остаје при продавцу док се год цијена не подмири.

## *О преокретају ствари, њиховој помјеси или спојидби.*

### чл. 68.

Кад ко радом својим преокрене туђу ствар у нешто ново, она остаје чија је и прије била, па баш и онда кад јој се не би више могао, без овелика квара, њен пређашњи облик повратити.

Власник ствари накнађује радњу незломисслену преокретачу, али само у колико је ствар тиме постала за власника вреднија.

Ако ли овај не би желио имати тако преокренуту ствар, он је може оставити преокретачу, а овај да му плати вриједност коју је имала предшто ће да је преокрене.

### чл. 69.

Ако радња много више вања него грађа или ствар из које је нова постала, или је преокретач у томе раду и своју робу трошио, ствар постаје влаштина преокретачева, а ако је за другога радио, тад тога наручиоца. У свакоме случају, ипак, треба да се накнади вриједност пређашње ствари или робе ономе чија је била.

www.pravokutnik.net

чл. **70.**

Кад се помијешају, споје или сједине међу се ствари различних власника, па се опет могу без повелике штете разлучити, влаштина се не мијења, него свак узимље своју ствар.

Ако ли лучење није никако могуће, или није могуће без овећег квара или штете, тад цјелина бива власника главне ствари, а осталима иде накнада према вишој вриједности коју је главна ствар тиме примила.

чл. **71.**

Ако су помијешане или спојене ствари таке, да се не може знати која је од њих главна која ли узгредна, тад ће сви власници ствари̂ које у смјесу или спојидбу уђоше, имати заједничку влаштину цјелине, сваки према вриједности своје ствари. Али, који од сувласникâ неће да је у заједници, а иначе се са осталима не погоди, он може тражити да се заједничка ствар раздијели, ако је раздјељива; ако ли није, да се прода јавно и да се подијели оно што се од продаје извади.

чл. **72.**

Страна која није крива смјеси или спојидби може, и не губећи право на накнаду према чл. 73, тражити у замјену сувлаштине да јој она која је томе крива, поврати онолико једноврсне робе, колико је њезине ушло у смјесу или спојидбу.

чл. **73.**

У свакоме случају, штету коју коме било на-

www.pravokutnik.net

несе преокретај, помјеса или спојидба, намириће онај ко је штети крив, према величини кривице.

### *О заузећу пустих ствари, т. ј. оних којима власника нема (842).*

чл. **74.**

Ко год убије или ухвати какву дивљу животињу или звијер, као : медједа, вука, дивљег вепра, зеца, дивљу птицу и т. д., његова је, ако лов није забрањен био. За дивљу се животињу сматра и она коју је неко припитомио био, па му побјегла и опет подивљала.

За лов који бива у друштву, или на поклич, или кад ловцу, на који било начин, неко помогне у томе послу, треба се владати по правилима која су за поједине врсте случајевâ обичајем утврђена.

чл. **75.**

И риба, као и дивље живинче, бива онога ко је улови, осим ако, у то доба и на томе мјесту, лов допуштен није.

чл. **76.**

Коме побјегне рој челâ, он може за њима ићи, шикати их и узети гдје их год ухвати, као своје. Ако рој сједе, било у племенску гору, било на земљу влаштину какве Куће, а власник нема начина да чеље одмах ушика, он их може обиљежити као своје; послије тога нико их други заузети не може.

www.pravokutnik.net

чл. **77.**

Ако власник челâ не буде одмах, пошто му побјегну, за њима ишао, или и идући за њима изгуби их с вида, или их иначе престане шикати, бива да челе немају више господара. Тада, ако таке челе падну на земљу влаштину какве Куће, па пале оне на траву, на гору и у опште на ваньску површину, челе таке, као путнице и ничигове, постају онога ко их први нађе и заузме. Напротив, ако су уљегле у шупље дрво или у пећину те земље, и ту сјеле, бива да су оне престале бити путнице, те, као прираст, постају влаштина онога чије је то дрво или пећина.

Нађе ли ко челе на сеоској или племенској земљи, па било да су се ту већ настаниле или тек туда путују, челе ће припасти томе нашаоцу пошто их заузме.

Бива као да и заузме пусте челе онај ко их први обиљежи (на пр. зареже или постави крст, или какав други знак); послије тога нико их други не смије себи узети.

чл. **78.**

И у опште, свака покретна ствар која је без господара, бива онога ко је први за себе заузме (842, 843).

## *О наласку блага и изгубљених ствари.*

чл. **79.**

Ко нађе благо (844) и узме га, бива сасвим

www.pravokutnik.net

његово, ако је у своме добру (у земљи, у зиду, у гомили и т. д.) нашао. Нађе ли у туђему, и то поштеним, незломисленим начином, благо се дијели на два једнака дијела: један дио бива нашаоца, а други власника земље у којој је нађено.

чл. **80.**

Ко криомице нађе благо у туђој земљи (79), или га нађе премда је господар земље нарочито забранио да се благо у њој тражи, или сакрије што нађе, неће ништа од тога примити, него ће све запасти власнику земље.

чл. **81.**

Да би се разазнати могло, да ли је оно што је нађено право благо (844) или није, нашалац је дужан: што год у сакривену мјесту нађе одмах засвједочити, за тим најдаље за три дана јавити најближој Власти о своме наласку.

Власт ће одмах темељито извидјети случај и објавити пошљедак извиђаја; — нађе ли да је благо, тад посао долази под правила претходних чланака 79 и 80; ако ли благо не буде, тад се треба владати према правилима чланака 82-90 који слиједе.

чл. **82.**

Ствар која је изгубљена, није још тиме постала пуста, те онај ко је нађе заузети је не може; напротив, његова је дужност, што је могуће прије, ствар изгубиоцу повратити.

чл. **83.**

Ако нашалац не позна изгубиоца или се овај гдје подалеко налази, тад ће, засвједочив одмах



www.pravokutnik.net

свој налазак, најкасније за недјељу дана, јавити о томе најближој Власти и предати јој ствар, а Власт ће обичним начином потражити изгубиоца.

Кад је нађена била ситна животиња која се изгубила или пребјегла, нашалац ће, засвједочив налазак, задржати је код себе, ако Власт, кад јој о томе јави, инако не одреди.

чл. **84.**

Ако вриједност нађене ствари прелази двадесет фр̀анака, нижа ће Власт, без одгађања, суду о наласку јавити.

Суд ће, пошто нареди како ће се најзгодније чувати ствар, и сам настојати да изгубиоца нађе. Ако се за мјесец дана не дозна ко је губилац, суд ће наредити да се једном, два или трипут, према приликама, уврсти објава о томе у земаљске новине, а, ако нађе да је потреба даљих објава, постараће се да се и оне згодним начином учине.

чл. **85.**

Ако прилике показују да се губилац неће скорим наћи, а не буде могуће или не буде лако чувати ствар онаку каква је, суд ће је продати јавно и добивене од тога новце хранити.

чл. **86.**

Јави ли се губилац, ствар ће му се или од ње извађени новац предати. Али, прије нег му се преда, он треба да намири суду, или чуваоцу који већ буде, све потребне трошкове око ствари.

www.pravokutnik.net

чл. **87.**

Ако ли се за двије године дана, од како је првом о нађеној ствари била објава у новинама, губилац не јави, а нашалац је савјесно извршио све што закон наређује и поштење изискује, тад ће се ствар или новац од њене продаје дати у држину и уживање нашаоцу; он треба ипак, ако је прими, да намири дотадање трошкове које је ко други око ствари чинио.

Ако се за пет година, од дана ког је ствар нашаоцу предана, изгубилац не јави, она остаје без власника, и нашалац сам има право да је себи заузме.

чл. **88.**

Ако ли би се прије нег што истече рок назначени у другоме раставку претходног чланка изгубилац јавио, ствар ће му се повратити онако како повраћа своју држину сваки незломислени држитељ.

Управ погледом на повратак, нашалац ће, кад му се ствар предаје на уживање, дати приличну обезбједу (сигурност), ако суд нађе да је потребна.

чл. **89.**

Кад вриједност нађене ствари не прелази двадесет франака, мјестна ће Власт наредити како да се чува, а ако то није могуће или је тешко, тад ће ју продати јавно, и извађене од продаје новце хранити. У исто ће доба о наласку дати суду на знањё, и огласити догађај у своме мјесту и околини.

www.pravokutnik.net

Не јави ли се губилац за три године, од дана ког је о нађеној ствари било јављено мјестној Власти, тиме она или новац за који је продана бива без господара, те се пуста ствар предаје нашаоцу, да је, пошто намири дотадање трошкове око ње, за се заузме.

чл. **90.**

Не испуни ли нашалац више речене наредбе, или се иначе у томе послу поштено неузвлада, не само што ће изгубити сва права, која би имао на основи претходних трију чланака (87-89), него ће још и сваку штету намирити, а и казну примити према кривици.

У таком ће се случају ствар или новци од ње, послије одређеног рока, дати у црквену касу. У ту ће се касу дати и онда кад би се нашалац одрекао свога права да ствар себи заузме, као и кад би се сам губилац ње одрекао.

## *О одржају.*

чл. **91.**

Ко год незломислено држи какву покретну ствар као власник, а држину је њену стекао на закониту темељу, пошто ју је пуних пет година непрекидно (846-848) одржао, она, већ тим одржајем, постаје његова беспорна влаштина.

чл. **92.**

Ко пак незломислено као власник држи по-

www.pravokutnik.net

кретну ствар, али не може доказати којим му је законитим путем дошла у држину, он ће тек изванредним одржајем, т. ј. послије петнаест година непрекидне држине (846-848), стећи влаштину те ствари.

## РАЗДИО III

### О опсегу и заштити влаштине.

### *О опсегу.*

чл. **93.**

Ко год има влаштину какве ствари, било покретне било непокретне, има право : да је држи, да се њоме служи и да је ужива, да од ње узимље све плодове и дохотке, да брани да се њоме нико преко његове воље не би служио, из његове му је држине узео, или му држину на који драго начин пријечио. Власник може стварју располагати по вољи : на њу дати другоме какво стварно или дуговинско право, или је сасвим другоме уступити, може урадити с њоме што га је год воља : све то, разумије се, у колико тиме туђа права не вријеђа или наročити закон не преступа.

чл. **94.**

Осим стегâ које су самим законом постав-

www.pravokutnik.net

љене, узимље се да је свачија влаштина потпуна и слободна. Ко би дакле тврдио да у нечијој ствари има какво право којим се власниково право сужује, треба да докаже, ако би какве сумње о томе било.

чл. **95.**

Власник, било покретне било непокретне ствари, власник је и свакога приложја (809) њена; т. ј. његове су, док се год не докаже да није тако, све узгредне ствари које, по својој природи или назначењу, служе главној ствари или њеноме циљу; његов је такође и сваки прираст главне ствари, на потекао од ње саме или јој иначе ма откуда припао (40-44).

чл. **96.**

Власник непокретна добра бива у опште власник и свега ваздушног простора који одговара у вис простору земне површине, у колико се људи тим ваздушним простором служити могу.

Његов је, такође, и подземни простор који одговара површини његове земље.

## *О власничком преузму (833).*

чл. **97.**

Ко год има закониту влаштину какве ствари, закон му је штити, не само начинима којима штити свачију држину, него и тиме што даје власнику право власничког преузма. По

www.pravokutnik.net

томе, кад год ко узме ствар преко власникове воље испод његове власти, или му је иначе незаконито задржава, власник је може од сваког држитеља, помоћу суда, правце себи повратити.

чл. **98.**

Ко год потражује власнички преузам ствари, дужан је, ако треба, доказати да је она доиста његова и, колико је могуће, да о ствари даде обиљежје тако како би се од сваке друге распознати могла.

чл. **99.**

У општте онај у кога се нађе туђа ствар, треба да је њену власнику поврати, и то, осим случаја чл. 101, без икакве накнаде, коју може тражити од онога од кога му је дошла, ако, по општим правилима правде, има на то каква права.

чл. **100.**

Кад би се показало да је држитељ туђе ствари : буд' по њеној врсти, буд' по ниској цијени, буд' по начину продаје, буд' по врсти човјека од кога долази, буд' по другим биљезима и приликама, требало да посумња о законитости посла којим му је ствар допала, тад не само да ће је повратити без икакве накнаде, него ће још намирити штету коју је власник ствари од тога имао.

Кому је ствар дошла по какву злочину у коме је и сам руку имао, одговараће и за њен случајни квар или губитак.

www.pravokutnik.net

чл. **101.**

Ко незломислено и отворено купи на тргу (пазару), у дућану, на јавној продаји, какву покретну ствар која је некоме погинула, власник је може само тако од држитеља њена натраг искати, ако му накнади сав трошак који га је ствар стäла, и то само док је овај није још одржајем стекао. Све што пак власник на тај начин за ствар плати, а и штету коју имао буде, он може искати да му кривац потпуно намири.

Ако се ради о погинуломе говечету или коњу, или о другој ствари којој вриједност прелази двадесет и пет франака, купац, ако ће да има право о коме је ријеч у овоме чланку, треба свакако да каже продавца од кога је ствар купио.

чл. **102.**

Ако онај који потражује власнички преузам не може чисто да докаже своју влаштину на ствар, доста ће бити ако јасно буде да је она дошла у његову држину начином којим се обично влаштина добива.

Ипак, таки доказ вриједи само против онога који, и ако је савјестан држитељ, опет нема на ствар тако опсежна права да је држи као што потражилац власничког преузма.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО IV

## О сувлаштини (832).

чл. **103.**

Кад каква ствар има два или више заједничких власника, по одређеним тек у мисли дијеловима, сваки од њих има право да слободно ужива заједничку ствар у границама свога дијела, али тако како неће крњити права осталих сувласника.

Сваки сувласник треба да, према своме дијелу, носи и терете који су спојени са стварју, као и све трошкове око њена уздржавања.

чл. **104.**

Што се тиче начина обичне управе и користовања заједничком стварју, свакога сувласника везује оно што одлучи вишина њих, пошто сваки искаже своју жељу и мишљење. Вишина се броји не по главама него по дијеловима, ако није нарочито што друго одређено било.

чл. **105.**

Није посао обичне управе : кад се хоће да се на ствари нешто поправи без чега бити може, или да се измијени дотадањи начин којим се

www.pravokutnik.net

од ствари корист вади, те треба у оба случаја да сви сувласници на то пристану.

Доста је, напротив, да и вишина сувласникâ пристане, кад је ријеч о поправци, ма и необичнијој, која је потребна да се ствар уздржи и сачува од квара и назатка.

чл. **106.**

Који од сувласникâ не би хтио носити свој дио трошкова потребних за уздржавање ствари, намириће осталим сувласницима све што због тога буду потрошили и штетовали. Ови посљедњи могу, кад наплата није иначе обезбијеђена, тражити судску забрану (запт) његова дијела доходака од заједничке ствари.

Ако ли доходци не покривају дуга, или су таки да би од њих наплата одвећ тешка и дангубна била, остали сувласници могу молити суд да се дио дужника-сувласника прода јавно, те да се од тога дуг намири. Овим се наређењем, ипак, не може ни најмање крњити ничије право прече купње.

чл. **107.**

Ако није иначе уговорено или сама врста посла што друго не доноси, сваки сувласник може и коме другоме свој дио продати; али, и у такоме случају, вриједе правила чл. 47-64 о законскоме праву прече купње међу ближиком. Ипак, сувласници који су још у заједници остали, имају у праву прече купње, кад га заједнички траже, првенство пред свом ближиком, ако је ствар нераздјељива; иначе, они до-

www.pravokutnik.net

лазе на ред тек послије братственикâ првих шест пасова.

чл. **108.**

Кад је ствар така да се подијелити може а да јој се вриједност преко мјере не крњи, сваки је сувласник властан, ако није друкчије установљено било, кад га год воља, тражити : да сама ствар, онака каква је, буде раздијељена и да му се његов дио тварно преда, тако да он сам власник свога дијела постане.

У никакву се случају, ипак, не допушта диоба у невријеме, осим кад би сви сувласници на то пристали.

чл. **109.**

Ако ли се ствар, онака каква је, не може подијелити на тварне дијелове, јер би тиме пропала или се превећ оштетила, онда, — ако што друго није установљено, или се сами заједничари не погоде,—суд, према приликама и вишој користи њих свијех, одлучује : да ли ће добро остати једноме или неколицини сувласника који понуде вишу цијену, а да се остали тим новцем намире; или ће се дио онога који тражи диобу продати и њему новац дати, а остали сувласници остати међу се у пређашњој вези; или ће се, напокон, цијела заједничка ствар јавно продати, па извађени отуда новац према дијеловима подијелити.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО V

## О помеђашкој (849) угодби (850).

### *О граничењу.*

чл. **110.**

Ако између сусједних земаља нема очевидних граница, или оне нијесу на правим мјестима, сваки је сусјед властан тражити од осталих да се границе поставе гдје треба.

Трошкове око граничења чине сви сусједи, сваки према дужини своје границе. Ипак, ако је само један или неколицина њих узрок потреби те радње, тада трошкови и падају на онога или оне ко им је узрок.

### *О превјеси.*

чл. **111.**

Ако се гране дрвета превјесе над сусједовом земљом или кућом, власник земље или куће може од сусједа тражити да те гране поткреше или иначе уклони.

Ако ли за недјељу дана сусјед то не учини, суд ће, по молби власника земље над којом је превјеса, наредити да се то о трошку тога сусједа изврши. Изузетак је за маслине, којих се

www.pravokutnik.net

превјешене гране не смију сјећи, осим ако је и колико је у којем мјесту обичај.

чл. **112.**

Ако сусјед трпи превјешене гране, он тад може с тијех грана сав род брати, ако иначе одређено није. Само маслине нема права ни брати ни купити; шта више, власнику је њихову слободно прелазити на земљу сусједову да их бере и купи.

## *О дрвету на граници.*

чл. **113.**

Дрво које узрасте на самој граници двију земаља, ако није нарочито иначе одређено, бива заједничка влаштина обојице помеђаша̂ на једнаке дијелове, те и род од дрвста они по пола дијеле.

Ни један од њих није властан, без међусобна договора, ни дрво ни гране му сјећи. Само кад би гране коме од њих повишу штету чиниле, он их може уз судску дозволу поткресати, у колико му земљу прикривају, али тада и од рода може узимати само оно што на његову земљу пада.

## *О жилама дрвећа.*

чл. **114.**

Жиле туђега дрвета које пријеђу у сусједову земљу, овај може поскупсти, ако је земља рађена те му сметају њену обрађивању; иначе не може.

www.pravokutnik.net

## *О пролажењу.*

чл. **115.**

Кад је каква земља или здање тако опкољено туђим земљама те одвојено од јавног пута да није никако, или без новелика обилажења, могуће приступати к земљи или кући, власник такога добра има право искати да му се допусти ударити пролазак преко сусједове земље. Тај пролазак може, према потреби, бити : или постоница, или прогон, или пут (856).

чл. **116.**

Пролазак се удара онуда куд је наручније сусједу који га иште, а како ће и другоме сусједу бити мање сметње.

Сусјед коме се нов пролазак уступи платиће једном за увијек цијену коју вјешти људи одреде.

Он треба да се уступљеним проласком на приличан начин служи; иначе ће за сваку штету одговарати.

## *О води у опште.*

чл. **117.**

Свака земља која је ниже дужна је примати воду која сама собом пада с више сусједне земље, ако вода није човјечјом руком нахваличе навраћена.

Власник ниже т. ј. доње земље није властан да својевољно одвраћа тај природни ток воде на штету горње земље, нити власник ове може

www.pravokutnik.net

сам по себи урадити нешто, што би већма нижу земљу оптеретило.

чл. **118.**

Кад ће ко да доведе воду на своју земљу, ради какве домаће озбиљне радње или потребе (на убао, на млин, и т. д.); или, напротив, да земљу ослободи какве излишне воде која је на њој, па за тај посао треба да проведе жљебове или намјести друге какве справе на сусједним земљама, сусједи су дужни да му то допусте, а и он да им штету намири, ако је буде.

Да ли је така радња збиља потребна, показују прилике сваког посебног случаја.

чл. **119.**

Кад би братственици или сељани требали пролаз на извор, на ријеку, на сеоски убао, да захваћају воду или поје стоку, а не би било за то пута од старине, удариће се пут преко земаља које леже између воде и Кућâ којима вода треба.

Власницима пак тих земаља даће се за то накнада по умјереној процјени.

чл. **120.**

Ако на каквој земљи има извор живе воде која се нашла без труда и трошкова власника земље, а обичај је био да се њоме бесплатно служе сусједи или сељани, тако ће бити и у напредак, па ради захваћања воде баш и по његовој земљи ходили. То ипак бива под увјетом :

а) да се други могу служити, тек пошто се сам власник послужи, или, кад се бојати да ће

www.pravokutnik.net

пресушити, пошто буде оставио колико му се хоће за домаћу потребу.

б) да му они који се водом служе намире потпуно сваки квар и штету коју би земља од тога имала.

чл. **121.**

Кад би власник земље на којој је вода нашао да му је тешко бреме које му се налаже претходним чланком, он може тражити да му село, или онај дио села који се водом служи, потпуно исплати по процјени земљу, која тада селу или томе дијелу села заједница постаје.

## *О натапању земаља.*

чл. **122.**

Чија је год земља у близини какве ријеке или друге јавне воде, па међу водом и земљом било и других земаља или не било, власник земље има право да се том водом за натапање служи, у колико, по ниже утврђеноме реду, достаје још воде за његову земљу.

чл. **123.**

Сваки сусјед може, ради натапања, бесплатно прелазити преко земаља својих помеђаша, и потребне радње на њима вршити. Ипак, све те радње и припреме к натапању треба вршити у договору са помеђашима, и то по правилима чланака 124-132 који за овијем долазе.

чл. **124.**

Ред се натапања оснива на правйлу : што је

www.pravokutnik.net

земља ближа води, тим је преча да се водом служи. По томе, она која јој је најближа натапа се најприје, затим друга до ње, па трећа до друге и све таким редом даље, док год не засуше земље које су најприје топљене. Чим оне засуше, опет се с њих почиње натапање и наставља се тим истим редом, па баш да се земље које су подаље, ради недостатка воде, не би ни топити могле.

Близина се поједине земље к води не мјери према кориту воде, него према извору њену, или, кад је то повећи поток или ријека, према навртају, т. ј. према ономе мјесту с кога се вода навраћа.

чл. **125.**

Кад је дуга суша, те натапање треба понављати, од времена до времена, неколико пута, ред који је постављен у претходноме чланку вриједи за свако ново топљење.

чл. **126.**

Жљебове и водоводе за натапање граде они који се њима и служе, па те справе биле на својим или на туђим земљама. По томе, сваки помећаш који натапати жели, улаже у тај посао свој дио радње и трошкова према величини земље коју ће да натапа.

чл. **127.**

Власника се земље која је ближа води не тичу трошкови за водоводе начињене на земљама које су даље него ли је његова. Али опет и сваки се даљи помећаш може бесплатно слу-



www.pravokutnik.net

жити водоводима, који су остали од пређашњих година на земљама које су води ближе.

чл. **128.**

Кад неким земљама, ради њихова положаја или других узрока, требају особите справе и радње за навраћање воде, власници тих земаља сами и врше, о своме трошку, таке особите радње. Тај трошак они међу се дијеле према величини земаља које се топе, према запрекама које је на појединој земљи свладати требало.

чл. **129.**

Обичне штете које појединим земљама дођу од грађења или разметања водоводâ, од прелажења радникâ при натапању и т. д., у опште се међу помеђашима једно за друго пребијају, а не накнађују се посебице. Тек кад би у каквих помеђаша било особитих, овећих штета од тога, требаће да их намири онај ко им је узрок или онај ради чије потребе бијаху учињене.

чл. **130.**

Изворомводе који је у границама каква села, само сељани тога села имају право своје земље натапати. Другосељани, ма колико им село близу извора било, немају нањ никаква права, н'ако су га и у колико су га од памтивијека вршили, или су га добили уговором или другим законитим начином. Инак, ако селу у коме је извор преостане воде послије натапања, тим остатком могу и другосељани своје земље натапати.

www.pravokutnik.net

чл. **131.**

Сељани помеђаши, напротив, могу се, ради натапања, сваком водом којој је извор у ссоској граници служити, па и онда кад се извор не би налазио на општинској земљи, него на властитој земљи каква сељанина. У такоме случају, ипак, слободно је власнику таке земље користити се наређењем чланака 120 и 121.

чл. **132.**

Предшто наступи вријеме натапању, сви власници земаља којих се посао тиче бирају вишином гласова одбор од три до пет људи, који ће све радње руководити и надгледати. Одбор ће при томе особито пазити : да радња тече правилно, да се свак држи постављеног реда, да се непотребна штета сусједима не чини, да се вода узалуд не просипље. Одбор, најпослије, одређује и накнаде међу помеђашима за радње или особите штете о којима је ријеч у чл. 128 и 129.

## *О потоцима и сплáкама.*

чл. **133.**

Власник земље која је ближе глави или зачетку корита каква потока или сплаке може навртати воду тако како ће му талог (сласт) који је у води на земљу падати; — он то може чинити, па и не остало више таке воде за сусједне земље које су подаље. Али ако тим навртањем коме иначе какву штету учини, требаће да је намири.

www.pravokutnik.net

чл. **134.**

Ако ли, напротив, таке воде доносе штету оближим земљама (на пр. наносе пијесак на земљу, саму земљу односе и т. д.), слободно је њеним власницима копати жљебове и правити друге справе, како би своје земље од штете очували. Али опет, нек сваки пази да том радњом не наведе воду на какву сусједну земљу гдје је прије било није, или да другу какву штету сусједу не нанесе, јер ће је намирити.

чл. **135.**

Ниједан сусјед није властан да каквом радњом сужи или помакне корито потока или сплаке, ако на то договорно не пристану сви сусједи којих се посао тиче.

Ипак, ако који од сусједâ, без разложита узрока, не хтједне на то пристати, закрашено се пристајање може надомјестити судским овлаштењем.

## *О зиданју.*

чл. **136.**

Кад ко што зида на својој земљи, поправља нешто на својој кући или другу сличну радњу ради, он може, док посао траје: утврђивати одрове или лазила на сусједовој земљи, бацати на њу грађу, радници му могу преко ње прелазити и т. д. То, ипак, бива само онда кад није могуће, и у колико није могуће, без повеликих трошкова посао иначе свршити. Али, прије нег

www.pravokutnik.net

се радња започне, да је на вријеме о томе сусјед обавијештен.

чл. **137.**

Ако се нађе да је онај који сноси на својој земљи радњу сусједову имао од тога какве штете, он има право тражити накнаду од сусједа, па баш да овај није ни прелазио границе своје потребе. То право застарује за шест мјесеца, од онога дана ког се радња доврши.

чл. **138.**

Кад ће ко да гради : стаје за животиње, јаме за гној, нужнике и друге таке зграде које очевидно могу бити преко мјере досадне сусједу, па и здрављу му шкодне, градилац треба да их одмакне или удеси онако како нађу вјешти људи да је потребно. Они ће ипак гледати да тим ни градиоцу овеће штете не буде.

## *О зиду који здања раздваја.*

чл. **139.**

Зидом који дијели два сусједна здања, оба се сусједа, сваки са своје стране, могу служити. Сваки је од њих властан до пола дебљине зида и рупе правити, да у њима какву спрему начини, греду удједе и т. д. : то све ипак у колико се тиме сам зид не слаби, или не смета да и други сусјед за себе нешто слично са своје стране начини, или се сигурност једне или друге стране не умањује.

Ако ли је зид само једнога сусједа, а други

www.pravokutnik.net

се сусјед жели њиме служити, онај може за то искати накнаду коју вјешти људи одреде.

### *О трошну здању.*

чл. **140.**

Кад је какво здање у тако слабу или оветшалу стању и у такоме положају напрама здању или земљи сусједовој, да се лако на њу срушити може или иначе сусједу знатну штету учинити, тада, ако Власт сама по себи не нареди све што треба погледом на јавну сигурност, сусјед може судом искати да власник трошног здања учини што је нужно да се опасност уклони; шта више, он може тражити да му међутим даде прилично јемство за штету коју би отуда имати могао.

### *Завршна правила о помеђашкој угодби.*

чл. **141.**

Опште је правило : сусједи, већ ради тога што су сусједи и ради потпунијег уживања својих добара, треба да вршење свог власничког права, колико је год више могуће, тако удесе како неће један другога узнемиривати, нити му какву штету наносити.

чл. **142.**

Правило је такође опште : да се је и сусјед коме сам закон, на основи правилâ о угодби, признаје какву повласт, дужан старати намирујући потребу своју, да што мање стеже власничку слободу сусједову.

www.pravokutnik.net

чл. **143.**

По правилима овога раздјела треба се владати у свим помеђашким приликама ове врсте, у колико у појединим мјестима и послима друкчије не одређује закон или обичај, или у колико сами сусједи иначе не уреде.

## РАЗДИО VI

### О помеђашкоме послужју (851).

чл. **144.**

Осим помеђашке угодбе коју, због положаја земаља, већ закон наређује, сами сусједи могу још установити да ће власник једне земље имати право каква послужја на земљи сусједовој, као : да власник сусједне куће може прелазити преко дворишта сусједова; да му је слободно цијев свога димњака увести у сусједов димњак; да један сусјед није властан своју кућу на више подићи да тиме не заступи видик сусједу и т. д.

Помеђашко је послужје везано за оба сусједна добра, па је тврдо као и свако друго стварно право, ма колико власникâ промијенило и добро које ужива то послужје (повласно добро 853), и оно које га сноси (послужно добро 853).

Ипак, помеђашко послужје може бити ве-

www.pravokutnik.net

зано и лично за какво чељаде (852), — али то треба да је тако нарочито одређено било.

чл. **145.**

Пошто се у општо узимље да је свачија властина слободна (94), треба увијек да је јасно да неко доиста има право послужја на нечијем добру. Кад је сумња о томе, ред је да ко тврди да тако право има, докаже којим га је законитим начином стекао (на пр. куповином или уговором друге врсте, кућном диобом, судском пресудом и т. д.).

чл. **146.**

Оне врсте послужја којима се забрањује сусједу да, сам он, нешто не учини на своме добру (послужје забране 855), треба да се у суду потврде, да би имале закониту снагу, ипак, само кад се уговором стеку. Та се потврда чини по подобју оне што је нарећена за течење властине непокретних ствари (27-33).

Врсте послужја, напротив, које овлашћују онога те их има да нешто за себе врши на добру сусједову (послужје дјела чл. 854), речене потврде не требају,—али ко зажели, може и течење такога послужја дати суду на потврду.

чл. **147.**

Свако се послужје може стећи одржајем, послије петнаест година непрекидне незломисленe држине, основане на закониту темељу. Ако ли се не зна на којој је законитој основи послужје почело, тад ће, за одржај, требати пуних тридесет година држине без зле мисли.

www.pravokutnik.net

чл. **148.**

Ко има на нечијем добру право послужја, он треба, и не попуштајући ништа од свога права, да се њим послужује тако како ће терет бити што је могуће лакши власнику послужнога добра.

Шта више, ако се нађе да би за власника послужног добра лакше било кад би се пренио пут, јарак, или што већ буде што је одређено за вршење послужја, на друго мјесто истога добра, а то не буде незгодно господару повласног добра, овај се томе премјештају противити не може. И само се собом разумије, премјештај треба тако удесити како од тога неће бити штете сусједима било повласнога, било послужног добра.

чл. **149.**

Власник добра које служи није властан преиначити што чиме би се крњило право повласног добра, ако власник његов на то не пристане. Али ни овај не може ништа својевољно преиначити што би увећало његову дотадашњу потребу, а тиме и терет послужноме добру.

чл. **150.**

Ко год има право послужја, треба да носи и све трошкове који су с тиме спојени (на пр. да поправља пут, да чисти жљебове и т. д.). Ако ли се и власник послужног добра служи стварју или справом на коју се трошкови чине,

www.pravokutnik.net

тад ће и он на се узети саразмјеран дио тих трошкова.

чл. **151.**

Кад се сумња о обиму послужја, вазда ће се узети оно што је лакше сносити послужноме добру, погледом на разложите потребе добра повласног. И у опште се узимље да вршење послужја треба сводити на свој најужи опсег (856-858).

чл. **152.**

Власник добра у ком је укоријењено нечије право послужја може дати тако исто право и кому другоме, у колико се тиме не крње права оних који су их прије стекли.

чл. **153.**

Право послужја, док год траје, остаје цјелокупно. По томе, и кад се раздијели било повласно било послужно добро, све што се послужја тиче остаје како је и прије било, осим ако би, према врсти послужја, самом диобом неки дио послужног добра, а без штете повласног, постао слободан.

чл. **154.**

Право послужја престаје у опште оним истим начином којим престају и остала права ове врсте (860). Послужје престаје, такође, кад се непрекидно за пуних двадесет година вршило није (одржај слободе 861).

чл. **155.**

Кад послужје престане тим што је пропало буд' повласно, буд' послужно добро (као кад

www.pravokutnik.net

изгори кућа и т. д.), оно се само по себи обнавља, ако се, прије него двадесет година истеку, ствар о којој је ријеч обнови или иначе на своје мјесто васпостави.

## РАЗДИО VII

### О уживању (859).

чл. **156.**

Ко има право да ужива какву туђу ствар (добро, имање), он је у опште властан све плодове и дохотке, као господар, од ње примати и њоме се најпотпуније користовати, ма како иначе имућан био.

Поред свега тога, ипак, он треба да суштину ствари, на којој је право уживања, уздржи у њеној потпуној цјелини.

чл. **157.**

Свако право уживања непокретна добра које се оснива на уговору, да би стварним постало, треба потврдити у суду, а то бива на подобје онога што је казано за пријенос влаштине непокретних добара (27 и слијед.).

Напротив, право уживања непокретних ствари које је постављено којим драго другим начином, као : нарочитим наређењем закона или Власти, завјештајем и т. д., не треба никакве потврде те врсте (26, 65).

чл. **158.**

Сви природни плодови ствари (као земаљ-

www.pravokutnik.net

ски род) који при постанку права уживања још од ње одвојени нијесу, бивају уживаочеви; он није по томе дужан дати какве накнаде ономе који је до тада око производње тих плодова трошио. Али за то, они плодови који још не буду одвојени од добра, кад право уживања престане, иду, такође без накнаде, ономе коме се добро враћа.

Напротив, што се тиче доходака које ствар даје саобраћајем (на пр. најмовина кућâ и т. д.), уживалац их прима само према времену за које траје његово право : ни мање ни више.

чл. **159.**

Ако су дане на уживање суврсте (810) ствари (новци, жито, вино, и т. д.), оне тим постају уживаочева влаштина. Али за то, кад престане право уживања, он треба да поврати онаких истих ствари и једнаке доброте управ онолико колико је примио; или, ако би зањ то одвећ тешко било, да намири вриједност у новцу по цијени коју ствари имају у вријеме враћања. Ако ли им је вриједност била одређена при почетку уживања, а што друго не установљено, узимље се да уживалац није дужан повратити саме ствари, него одређену им вриједност у новцу.

чл. **160.**

Ако је било и таких покретних ствари којих вриједност самим временом опада, као што су : покућство, хаљине и т. д., уживалац ће само повратити ствар коју је примио, а не

www.pravokutnik.net

одговара за природни назадак, ако му сам није узрок, или није што друго углављено било.

чл. **161.**

Кад је уживалац дужан, као што обично и бива, повратити самосте, то јест засебно одређене ствари (810) које је примио на уживање, он треба, уживајући их, да их чува од свакога губитка, квара и назатка, као што би радио сваки добар и савјестан домаћин; иначе ће одговарати за штету.

чл. **162.**

Уживалац који треба да поврати самосту ствар није властан обрнути је на други посао за који није отприје одређена била, нити јој измијенити дотадању направу или облик, ни у опште повећих преинача на њој чинити, н'ако би на то власник њезин пристао. Што учини противв тога, биће суђено по правилима о непозвану вршиоцу туђих послова.

Власник, напротив, може својевољно чинити сваке промјене на добру, у колико се тиме не умањује уживаочев доходак.

чл. **163.**

Кад је каква главница новаца на уживање дана, па је треба намјестити на добит или је премјестити из једних руку у друге, то треба да учине договорно обојица, господар главнице и уживалац. Ако се не погоде, суд ће одлучити.

Добит од главнице наплаћује уживалац за

www.pravokutnik.net

себе, као што би за себе узимао и друге плодове и дохотке.

чл. **164.**

Ако би, према приликама, било какве бојазни хоће ли се ствар повратити као што треба, кад право уживања престане, власник, или ко други кога се ствар тиче, може тражити да уживалац даде јемство да ће, у своје вријеме, та његова дужност тачно и потпуно извршена бити.

чл. **165.**

Ако уживалац неће или не може дати јемство о коме је ријеч у претходноме чланку, суд ће наредити ко ће и како ће чувати ствар, и од ње плодове или дохотке примати. У свакоме случају, ипак, доходци од ствари, пошто се трошкови одбију, треба да се потпуно уживаоцу предају.

чл. **166.**

Трошкови около обичних поправака, без којих није могуће ствар пристојно уживати или уредно уздржавати, падају на уживаоца.

Он носи такође све јавне данке и терете, у колико се они тичу добра које ужива.

чл. **167.**

Изванредне поправке добра, напротив, које би без кривице уживаочеве биле нужне, треба да господар ствари на се узме. Ипак, ако би према приликама то за власника одвећ теретно било, он може тражити да га у томе потпомогне уживалац, у колико се нађе

www.pravokutnik.net

да је право, погледом на корист коју од уживања има.

У свакоме случају, ако су власникове поправке или преинаке повисиле уживаоцу доходак, власник може искати да му уживалац плаћа добит на потрошено главно; то плаћање, ипак, никако не треба да прије̂ђе вишак који долази уживаочеву дохотку од тих поправака.

чл. **168.**

Ако укупно имање које је на уживање дано има каквих дугова, уживалац треба да им добит подмирује; ужива ли само дио укупног имања, према томе ће је дијелу и подмиривати. Тим се разрезивањем, ипак, права дужитељска ни најмање не крње.

чл. **169.**

Кад се двоуми на колико је времена дано уживање, узеће се да има трајати за живота уживаочева.

Ако је уживалац какав нелични имаоник, претпоставља се да његово право траје док год сам опстоји; кад је Кућа уживалац, она то право има док се год не истражи или се не раздијели. Ипак, пошто је педесет година трајало, право уживања престаје за све друге неличне имаонике осим Куће.

чл. **170.**

Ко има у туђој ствари укорије̂њено право да ју само употребљује, мјера тој употреби бива према оној нужди употребиоца и њего-

www.pravokutnik.net

вих кућана, која је била кад је то право стечено.

Употребилац није властан никоме другоме уступити употребу ствари, ни за накнаду ни без ње.

чл. **171.**

Ни онај те је овлаштен да бесплатно станује у нечијој кући или у какву било зданьу, није властан то своје право, ни за плату ни бесплатно, коме другоме уступити.

## РАЗДИО VIII

### О залози (863).

чл. **172.**

Стварно је право залоге на покретну ствар тек оног часа стечено ког се она, залоге ради, доиста преда коме пристоји.

чл. **173.**

Као што се може за туђ дуг залога дати, исто се тако може уговорити да ће ко други, мјесто дужитеља, при себи држати заложену ствар. Али кад би се уговорило да ће покретна залога остати при самоме дужнику, погодба не би вриједила: т. ј. прости би дуг остао тврд, али то не би никако био дуг под залогу.

www.pravokutnik.net

чл. **174.**

Све док год дуг није потпуно намирен, дужитељ је властан држати залогу за обезбједу дуга. Ако је више ствари за исти дуг у залогу дано, све ствари заједнички јемче за цио дуг, као да је једна једина.

чл. **175.**

Залога јемчи не само за главно, него и за добит и за све друге трошкове који би били потребни ради чувања залоге, или ради наплате дуга.

чл. **176.**

Докле год дужитељ држи у себе залогу, он одговара за све што би се штетна догодило заложеној ствари, због тога што је није пазио и чувао онако као што сваки уредан домаћин своју чува и пази.

чл. **177.**

Дужитељ се није властан служити заложеном стварју, ако му то није нарочито допуштено, осим ако су заложене какве ствари за које се то служење и онако разумије, док изречно забрањено није. Кад дужитељ, чувајући заложену ствар, не би, и пошто је опоменут, поступао с њоме како треба, залагалац може искати да се ствар коме другоме, по увиђају суда, на чување преда.

чл. **178.**

Ако заложена ствар носи какве плодове, њих ће узимати дужитељ, али само у отплату



www.pravokutnik.net

добити или каквих узгредних трошкова, а најпослије и у отплату главнога дуга, у колико није што друго уговорено.

чл. **179.**

Дужитељ није властан презаложити ствар која му је у залогу дана, н' ако је нарочито тако уговорено или му је то иначе давалац залоге допустио.

Ипак, кад је истекао рок плаћању дуга, и сам суд, ако треба, може дужитеља овластити на презалогу, али опет не за више него ли износи дуг за који је њему залога дана била. Пошто је овлаштени дужитељ дао ствар у презалогу, она јемчи све док се дужитељ под презалогу потпуно не намири, осим ако је што друго уплављено.

чл. **180.**

Ако дужник не плати на рок, дужитељ може молити суд да, ради намира дуга, нареди јавну продају заложене ствари.

Ако се залога прода више него ли дуг са приложјем (добити, трошковима) износи, превишак ће се вратити дужнику; ако ли извађени од продаје новци не намирују свега дуга са приложјем, та недостиж остаје на дужнику; она се намирује као сваки прости дуг.

чл. **181.**

Незаконита је погодба, по којој би дужитељ могао узети ствар себи у влаштину без јавне продаје, кад дужник не би на рок платио; така

www.pravokutnik.net

ће се погодба дакле сматрати као да је ни било није.

чл. **182.**

Строго се забрањује узимати залоге од дужника против воље његове; ту власт једино суд има. Залога коју ко узме унаточ тој забрани биће одмах повраћена дужнику, а узималац може, према приликама, још и кажњен бити.

## РАЗДИО IX

### О подлогу (864).

чл. **183.**

Кад ко непокретну ствар тако дужитељу подложи да је овај не само држи за сигурност дуга, него да од ње и корист вади, — подлог таки треба вазда да је писмено утврђен.

Кад се подлог оснива на уговору, исправу треба дати у суд на потврду, а то се врши по подобју онога што је казано за пријенос власшине непокретних добара (27 и слијед.).

чл. **184.**

Ако није иначе уговорено, дужитељ прима плодове и дохотке од добра које му је у подлог дано, у замјену добити на главно. Сва радња и трошкови око вађења доходака па-

www.pravokutnik.net

дају на дужитеља. Његова је такође брига да се добро у уредну стању уздржи.

чл. **185.**

Дужитељ намирује, ако нарочито што друго уговорено није, све порезе и друге јавне данке који се добра тичу.

чл. **186.**

Док се год дуг не намири, дужитељ није дужан повратити добро које му је у подлог дано.

И кад би ко послије њега на то исто добро заставу добио, па добро, ради наплате заставног дуга, дошло до продаје, он га није дужан повратити, док му год онај који му га тражи, или ко други, не намири васколик дуг. Шта више, исплату дуга он може и да не прими док год, по уговору, томе рок не истече.

Али, ко је стекао право заставе прије нег што је подлог постао, он га може вршити без икаква обзира на право дужитеља у подлог, тако да се овај намирује тек оним што преостане послије исплате заставног дуга, мањ ако су стране којих се посао тиче што друго уговориле биле.

чл. **187.**

Ако је рок намиру дуга, а по томе и трајању подлога, био одређен, ни једна страна, што неће и друга пристати, не може тражити да подлог прије рока престане, осим каква законита узрока. Ако ли мине рок, а обје стране

www.pravokutnik.net

мўче подлог продуже, ред се у томе владати према правилима двају чланака који слиједе.

чл. **188.**

Ако намиру дуга није унапријед одређен рок, дужник има право, кад год хтједне, да, платившн дуг, тражи повратак добра које је у подлог дао. Ипак, треба да то не буде у невријеме : ако је, на примјер, земља у подлог дана, да то не буде прије нег дужитељ сабере плодове, ради којих је какву радњу или трошак уложио.

чл. **189.**

Дужитељ, напротив, ако рок намиру дуга није био одређен, на ни подлогу трајање, треба да јави дужнику, пред свједоцима или преко суда, пуну годину дана унапријед : како није вољан више држати подлога, него ште да му се дуг намири, а подложено добро натраг узме. Ако дужник, и пошто истече година, то не учини, дужитељ може судском руком продати добро, те се од продаје наплатити.

чл. **190.**

Био рок намиру углављен још из почетка или тек позније, добро које је у подлог дано не може никако постати влаштина дужитељева само за то што дужник није дуга на рок платио. Баш и кад би тај увјет изречно углављен био, неће ништа вриједити, него ће се сматрати као да га ни било није.

чл. **191.**

Ако је добру које се враћа кад подлог пре-

www.pravokutnik.net

стане вриједност поскочила, и то, ради каква принова или другога узрока који није дужитеља особита трошка стао, враћање бива без икакве накнаде. Напротив, ако принов и у опште повишење вриједности долази од особита дужитељева трошка или труда уложена приволом дужниковом, тада треба да му се за тај принов накнада даде; та накнада, ипак, не може прије̋ћи ону вишу вриједност коју је добро од тога примило, те је још при повраћају има.

Сваки принов учињен без пристајања власника добра судиће се према правилима о незвану вршењу туђих послова (587-594).

чл. **192.**

Ако ли је добро које се враћа имало каква квара, или је у опште назадовало, а томе дужитељ крив, он ће према својој кривици штету дужнику накнадити.

## РАЗДИО X

### О застави (865).

*У опште.*

чл. **193.**

На непокретна добра која остају при дужнику, право се заставе стјече само кад је дуг у истину уписан у јавне заставне књиге

www.pravokutnik.net

(865-868), које се за тај посао код судова налазе.

При којим ће се пак судовима те књиге налазити, како ће бити састављене, како ће се њима руковати, како ли ће се надгледати : изложено је у особитоме закону о устројству и уређиваљу заставних књига.

чл. **194.**

Застава се уписује у књиге онога суда, у чијем се заставноме подручју налази непокретно добро које се потписује у заставу.

чл. **195.**

Ако је за исти дуг дано било у заставу више добара која су у заставноме подручју различних судова, ред је да се начини онолико исправâ колико је таких судова, те да се у заставне књиге свакога таког суда упише.

чл. **196.**

Добро које се даје у заставу, треба да је тачно одређено, а ако их је више, да је такође свако од њих посебице означено.

Застава се не може поставити на нечије цијело непокретно имање у опште, без подробна описа свакога појединог добра.

чл. **197.**

Застава се уписује само по жељи имаоникâ којих се посао тиче. По томе, никакав суд није властан, сам по себи, наредити да се какав дуг упише на нечије добро у заставне књиге, ако није за то нарочито мољен. Изузетак томе основноме правилу може бити само кад суд одлучује још и као надстарателъска Власт.

www.pravokutnik.net

чл. **198.**

За дугове који су основани на уговору или иначе на вољи појединаца, није доста да само дужитељ упис тражи, него треба да на то пристане и онај чија се добра уписују у заставу, осим ако, за какву особиту врсту случајева, закон што друго наређује (34).

Напротив, застава се може у књиге уписати и без власникове приволе кад је она, као посљедак парнице или због другога законита узрока, наређена пресудом каква суда.

## *О упису.*

чл. **199.**

Дуг који ће да се упише у заставне књиге, треба да је најприје писмено утврђен. Треба такође да су потписи странâ и свједокâ обавјерени (973), ако сама исправа није у суду начињена или иначе судом потврђена.

чл. **200.**

У такој исправи заставнога дуга треба да је разговијетно написано :

а) Име, презиме, пребивалиште и занимање дужитеља и дужника, или другог имаоца који је мјесто дужника добро у заставу дао, а такође и пуномоћника или заступника, ако га који од њих има;

б) Колико је дуга; кад се, како и гдје има намирити;

в) Која је добит или већинак; кад ће се, како и гдје плаћати;

www.pravokutnik.net

г) Нарочита изјава да је дуг заставан и изречно пристајање власника добра на упис, осим случајева за које закон нарочито изјављује да тога пристајања не треба (34, 198);

д) Врста добра које се у [заставу даје, његов положај и границе; а ако је више добара, таки исти опис свакога појединце;

ђ) Својеручни потписи или знакови свијех страна које су у уговору, као и потписи свједокâ;

е) Гдје је и кад је исправа начињена.

То све, а особито дано у заставу добро или добра, треба да је тако тачно и потанко означено да не буде могућа никаква збрка ни забуна, и да се из исправе може поцрпсти све што треба уписати у заставне књиге, према правилима закона о устројству и уређивању заставних књига.

Ако коју од странâ, у томе послу, неко заступа, ред је да се уговору приложе још и исправе које посвједочују овласт тога заступања.

чл. **201.**

Кад се потписује какво добро у заставу за дуг коме се количина у напријед не може чисто знати, на пр. кад се ко заставом потхвати за какве штете, које би неко тек могао од нечијег 'дјела имати и т. д., тад ће стране, у заставној исправи, одредити највишу количину новца до које ће добро јемчити.

Одређење те количине у поменутоме слу-

www.pravokutnik.net

чају бива само ради заставе, а не мијења ни у чем самога дуга или каква приложја његова.

чл. **202.**

Пошто се исправа о застави суду на упис преда и та се предаја забиљежи у судски дневник, суд ће прије свега обратити пажњу на правилност посла те развидјети: да ли је уговор законито углављен; није ли чије право, у колико се то при такоме проматрању исправе узнати може, тим послом повријеђено; није ли у исправи што пропуштено без чега не може да буде и т. д. Тек кад суд, — било од прве, било пошто се поправи што је за поправљање, — нађе да је све у реду, издаће посебну писмену одлуку да се застава упише у заставне књиге.

Без те судске одлуке не може бити заставног уписа, а кад би га при свем томе било, неће имати никакве законите снаге ни вриједности.

чл. **203.**

И ако је право заставе стечено тек пошто се у истину запише у заставне књиге (193), опет, што се првенства тиче, застава се броји да је уписана оног истог дана у који је молба ради уписа са исправама била у суд предата. По томе, кад суд: због каквих недостатака у исправи, због какве сумње, због каква несагласја странака или због навале других послова, не би могао истога дана ког је молбу примио, издати одлуку о упису, молба ће свакако оног

www.pravokutnik.net

истог дана, шта више, оног истог часа у који се прими, бити забиљежена у судски дневник. Кад се пак позније, на темељу судске одлуке, буде вршио упис у заставне књиге, додаће му се и биљешка о дану ког је молба, ради уписа, била у дневник уврштена.

чл. **204.**

Како се врши примање, проматрање и ријешавање молбâ ради уписа заставе; како се стране могу утећи вишој Власти против судског ријешења које им није по вољи, и за све остало што се тиче поступања при руковању заставним књигама : треба се владати по особитоме закону о устројству и уређивању тих књига (193).

## *О посљедцима уписа.*

чл. **205.**

Застава, које је упис правилно извршен, обузимље свецијело добро које је у заставу потписано, т. ј. њој су подложене и земља у свему простору своме и сва здања која су на земљи, у колико су влаштина власника земље. У тим границама застава обузимље такође свако приложје добра, осим ако је што друго нарочито услављено.

Кад је више непокретних ствари у заставу дано, оне све заједно јемче, као да је једна једина, док се год сав дуг потпуно не намири.

www.pravokutnik.net

чл. **206.**

Добро које је у заставу дано јемчи не само за главно него и за добит, ако је назначена у исправи; инак, само за прошле двије године сврх оне која тече. Све што од старије добити није наплаћено било, постаје прости безаставни дуг. Добро јемчи, осим тога, и за добит која долази од одвлаке (922), као и за све трошкове око наплате дуга судском руком.

чл. **207.**

Потписано у заставу добро остаје, као и прије, под руком свога власника и на потпуну располагању његову. Он може, као и прије заставе, добро своје уживати и њиме се служити по вољи; може га дати коме хоће у закуп или у најам или под које драго друге погодбе и увјете; може га и за какав други дуг под заставу потписати; може га продати или иначе на другога пренијети. За све то дужник-власник не треба никаква дужитељева пристајања; али опет, ни дужитељево се право тиме ни у чем не крњи.

чл. **208.**

Инак, власник даног у заставу добра не може без дужитељеве приволе чинити на добру каквих измјена и преинача; наниjети му или допустити да му се нанесе какав квар или налагати нањ какве терете, чиме би се вриједност добра до тога умањила, да би се било бојати да неће више моћи подмирити дуга за који је у заставу дано.

www.pravokutnik.net

Кад би се тако што догодило, дужитељ може замолити суд да нађе начин како ће се зла употреба запријечити; он може, шта више, одмах искати исплату дуга, па било то баш и прије рока.

чл. **209.**

Кад би дужник потписано у заставу добро продао или иначе влаштину на другога пренио, премда је дуг за добро везан, ипак он није још тиме лично ослобођен. Дужитељ, и послије тога као и прије, може управ од њега дуг искати; а и пошто буде тражио наплату од добра, он може искати од првога дужника све што се од продаје добра не би могло намирити. Први је дужник тек онда потпуно ослобођен и не одговара ни за што више, кад дужитељ, опростивши га дужничке везе, пристане да се добро прода или да се иначе пренесе на некога другога, а тај други, т. ј. нови власник добра, дуг лично на се прими.

чл. **210.**

Дужитељ не може заложити своју заставу, што неће заложити уједно и дужење за које је застава постављена. Али и тај залог заставног дужења вриједи само онда, напрема дужнику, кад суд, на молбу оба заставна дужитеља, уврстивши прибиљешку о којој је правило у чл. 216 у заставне књиге, обавијести о томе дужника.

Кад се дужнику не би правилно јавило о

www.pravokutnik.net

томе залогу дужења, те би он без зле мисли дуг своме дужитељу платио, ни он ни његово добро неће одговарати за посљедице.

чл. **211.**

Пошто застава обузимље потписано добро у цјелини његовој (205), ништа се ни тим не мијења што се добро диобом, насљедством или продајом на више дијелова разбије, јер сваки дио напосе и сви заједно јемче потпуно за сав дуг, осим ако је што друго нарочито уговљено.

Ипак, сваки је господар појединог дијела властан намирити сав дуг, према одредбама уговора којим је постављена застава, те послије тога искати да дужитељ нањ пренесе сва своја заставна права.

чл. **212.**

Кад је за више различних дугова потписано у заставу једно исто добро, дужитељ који је прије других своје дужење уписао у заставне књиге (203), прије и наплаћује сав свој дуг од заложеног добра, па познијима остало или не остало од чега да се намире. Тек пошто се први дужитељ потпуно намири, наплаћују се остали редомице по времену уписа, т. ј. тако да се сваки прије уписани потпуно намирује прије онога или оних који су послије њега уписани били.

чл. **213.**

Између дужитељâ којима је исто добро заложено, сваки који је позније уписан има

www.pravokutnik.net

право откупити од раније уписаног његово дужење, у колико му је истекао рок наплате, те тако на његово мјесто ступити. Он заузимље то мјесто, разумије се, само у колико га је заузимао намирени дужитељ, његов предшаственик.

чл. **214.**

Продаја потписаног у заставу добра, ради намира неплаћеног на рок дуга, бива јавно, обичним судским путем.

Кад би у уговору била погодба да дужитељ постаје власник тога добра, чим дужник на рок не плати, така погодба неће вриједити, него ће се сматрати као да је и није.

## *О измјенама у упису.*

чл. **215.**

Кад се год заставни дуг, т. ј. дужење, пренесе са досадашњег дужитеља на кога другога, треба да се тај пријенос прибиљежи у заставне књиге.

Промјена дужитеља која долази од наслеђства или од кућне диобе, може и без те прибиљешке да буде.

чл. **216.**

И кад дужитељ заложи своје заставно дужење, треба да та презастава (210) буде поменута прибиљешком у заставној књизи, и то на окрајку уз први упис заставе.

чл. **217.**

Кад дужник нешто у отплату свога дуга ду-

www.pravokutnik.net

житељу даде, властан је тражити да се та отплата, којом се смањује његов дуг, прибиљежи уз главни упис у заставне књиге.

чл. **218.**

Све прибиљешке које у чему било измјењују главни упис у заставним књигама (на пр. уступање дужитељскога права (215), залог заставног дужења (210, 216) ), могу се вршити једино на темељу писмене одлуке онога суда при коме су те заставне књиге.

Одлука суда пак треба да је основана на сагласној молби оних који тим своје право губе или умањују, и оних којима то на корист бива.

Исправе које стране ради прибиљешке доносе, треба да су судом обавјерене.

## *О испису.*

чл. **219.**

Што је год једном уписано у заставне књиге, па био то главни упис или прибиљешка о каквој измјени, не смије се исписати (избрисати) док год суд, при коме су књиге, то засебном писменом одлуком не нареди.

чл. **220.**

Тај испис може тражити дужник или други ко био власник даног под заставу добра, пошто је заставни дуг наплаћен или је иначе престао.

Суд ће тек онда издати одлуку којом се наређује испис, кад му се обавјереним исправама

www.pravokutnik.net

докаже да онај који по упису или прибиљешци то право има, на испис пристаје. Ако овај без законита узрока не би хтио пристати на испис, тада га онај коме је до тога да се застава испише, може тужити суду. Одлука која га осуђује да пристане на испис, замјењује у такоме случају његово пристајање, пошто осуда непоречном постане.

### *О јавности заставних књига.*

чл. **221.**

Кому год треба да у заставним књигама види какав свој или туђ упис или прибиљешку, то ће му се бесплатно допустити, ако прилике показују да гледање није беспослица, него да му је то потребно ради озбиљна посла или узрока. Да је узрок темељит и озбиљан узимље се од прве, кад се год тражилац сам помиње у упису или прибиљешци коју жели видјети.

Свакоме, ко год зажели, даће се и писмени извод из књигâ или писмена свједоцба : о опстанку какве заставе, о томе да на некоме добру нема никакве заставе и т. д.; ред је, иначе, да ко свједоцбу иште, плати за то усјечену законом таксу.

---



www.pravokutnik.net

# ДИО ТРЕЋИ

## О КУПОВИНИ И О ДРУГИМ ГЛАВНИЈИМ ВРСТАМА УГОВОРА.

---

## РАЗДИО I

### О куповини

*У општте.*

чл. **222.**

Чим се купац и продавац погоде о ствари и о цијени, тај је час куповина завршена (494).

Ако су уговорници одредили да ће куповина писмено утврђена бити, или сам закон за неке врсте куповине то наређује, тад је уговор завршен тек оног часа ког се исправа уговора потпише (498-500).

чл. **223.**

Кад ко наручи какву ствар, а цијена јој

www.pravokutnik.net

остане неодређена, узимље се да је средња тржна (пазарска) цијена, у вријеме кад је наручена и у мјесту у које је наруџбина послата, осим ако је иначе углављено, или саме прилике што друго не доносе.

чл. **224.**

Докле год купац не намири цијену или не буде готов да је намири, продавац може да не преда ствар, осим ако је куповина на почек. Али и кад је на почек, продавац може још задржати ствар, ако се, пошто је већ углављен уговор, дозна да купац очевидно није достојан вјеровања, или да је иначе озбиљне бојазни, хоће ли се моћи цијена наплатити без овећега ризика, штете и тешкоћâ. У таким случајевима, купац не може искати да друга страна изврши уговора, него само ако чим год зајемчи да ће га и сам тачно испунити.

чл. **225.**

Мјерачина продане ствари и остали трошкови око предаје из руке у руку падају на продавца; напротив, купчеви су трошкови око пријеноса ствари; све то, ипак, ако погодба или обичај иначе не одређује.

чл. **226.**

За штету која би се ствари догодила прије предаје од продавчева немара, он и одговара. Продавац одговара и за штету која долази од непажљива опремања продане ствари, ако је тај посао он сам вршио, или ко други у његово име.

www.pravokutnik.net

чл. **227.**

Купац намирује куповну цијену у ономе мјесту, онда и онако као што је уговорено или се само собом разумије, те прима ствар кад му је према уговору продавац предаје.

Ако се двоуми о мјесту гдје треба платити, тад то бива оно мјесто у коме се ствар купцу предаје.

чл. **228.**

Кад је куповина за готово, или је погођено да ће се у напријед цијена намирити, а купац плаћањем доцни (922), продавац може одустати од уговора, те искати накнаду штете, ако је буде. То продавац може учинити, па да и не одређује прије тога купцу никаква рока за намир (548).

чл. **229.**

Од онога часа ког властина ствари прелази са продавца на купца, свака штета која би се ствари случајно догодила, пада на купца; али за то његов бива и сваки прираст који би ствари допао.

Ово правило, као и правила о ризику, изложена у чланцима који за овим долазе, вриједе само ако уговором није што друго уговорено.

чл. **230.**

Ако продавац ствар на вријеме не преда, тад је, док год траје доцња или одвлака, на њему ризик сваког случајна губитка или квара (543).

То вриједи и за купца, кад је год он крив што

www.pravokutnik.net

му погођена ствар није у одређено вријеме предата (546).

чл. **231.**

Ако се никако не да тачно одредити вријеме кад се случајни квар или губитак догодио, т. ј. да ли је то било прије или послије нег што је влаштина прешла на купца; или би иначе, ради особитих каквих прилика и узрока, било очевидно неправо да сам купац или сам продавац све штетује, тад суд може обојици подијелити штету по пола, или инако, како већ нађе да је приличније и праведније.

## *О недостацима (манама) продане ствари.*

чл. **232.**

Продавац одговара купцу за све затајане замашније мане или недостатке који се нађу у проданој ствари, ма да о томе и није нарочите погодбе било.

Он је одговоран и кад би ствар била гора од онога што је уговорено, или од онога што се према врсти ствари и по себи разумије, у колико јој то знатно крњи вриједност у опште, или је крњи за онај циљ ради ког је купљена, а тај циљ продавцу познат био.

чл. **233.**

Продавац не одговора за оне недостатке ствари за које је купац при уговарању знао, или је лако знати могао да је барем онако пазио као што то обично бива у таким пословима;

www.pravokutnik.net

осим ако га је продавац нарочито увјеравао да тих недостатака нема.

Ако пак продавац, при уговарању, недостатке навлаш сакрије, одговараће баш и онда кад би самим уговором ослобођен био таке одговорности.

чл. **234.**

Ако купац при уговарању није колико је доста разгледао ствар, па, како је прими, недостатке јој не сагледа и не забави јој, а могао је, продавац не одговора више. За прегледање и забаву, кад томе рока одређено није, оставља се онолико времена колико је за то према приликама потребно.

Ако ли је ствар таке врсте да јој се недостаци нијесу могли открити у одређено или обично вријеме, него тек позније, одговор продавчев не престаје, ако купац о њима одмах јави чим их открије. Кад је пак при продаји било продавчеве пријеваре, овај ће одговарати баш и кад купац не би ствари на вријеме забавио.

чл. **235.**

Кад је купцу ствар из другога мјеста послана, и она, по његову мишљењу, има недостатака за које је продавац одговоран, он треба, пошто је прими, да одмах њено стање приличним начином опсвједочи.

Купац, ни у какву случају, није властан повратити ствар продавцу без поменуте опсвједоцбе тога стања њезина.

www.pravokutnik.net

чл. **236.**

Ако је ствар која је купцу послана, така да се лако покварити може, купац је дужан, одмах послије опсвједоџбе (235), продавца о томе извјестити и од њега упутство тражити што ће с њоме, а међутим учинити све што је до њега да је од квара сачува. Кад то никако не би могуће било, што би се могло чекати упутство од продавца, купчева је дужност да с допуштењем мјестне Власти, а гдје ове није, савјетом двају поштених људи који у томе интереса немају, ствар прода како је најкорисније за продавца.

Купац ће одговарати за све што у томе послу немаром или злим лукавством учини или пропусти продавцу на штету.

чл. **237.**

Кад год ствар има недостатака за које продавац одговара, купац може искати : или да се поруши уговор, или да му се врати од цијене онолико колико ради недостатака ствар маље ваља.

Ако су ствари суврсте (810), купац може тражити да му продавац даде онолико исто других једноврсних ствари којима забаве нема. И сам продавац, ако жели уздржати уговор у снази, може суврсте ствари замијенити другима једнаке руке којима приговора нема; ипак он треба да то учини одмах, без оклијевања.

чл. **238.**

Ако купац, ради недостатака продане му

www.pravokutnik.net

ствари, тражи да се уговор поруши, а нађе се да би то, према приликама, било очевидно претешко за продавца, суд може одредити да уговор остане тврд, а да се само цијена размјерно снизи.

чл. **239.**

Кад је уговор порушен, купац враћа ствар (22-25) са свим приложјем, а продавац примљену цијену с већинком. Суд може, према приликама, одлучити да се плодови или доходци са ствари и већинак на плаћену цијену једно за друго пребију.

чл. **240.**

И кад је уговор порушен и кад је само цијена снижена, продавац је дужан намирити купцу све трошкове и штете које је имао од тога што уговор није како треба извршен био.

чл. **241.**

Свако потраживање због недостатака продани х ствари застарује : за ствари непокретне након једне године од дана судске потврде, а за покретне послије три мјесеца од дана ког је ствар предана, ако дужи или краћи рок није изречно уговорен био.

Ако ли је у послу било какве продавчеве пријеваре, застара ће се бројити тек од онога дана ког се пријевара открије.

чл. **242.**

Министарство ће правде у договору с Државним Савјетом поставити, кад нађе да је потребно, особита правила о одговорности за

www.pravokutnik.net

недостатке у проданој животињи : брављој, говеђој и коњској.

## *О одузму (874).*

чл. **243.**

Продавац јемчи купцу, и без нарочите погодбе, да му неће ни од кога бити одузма његове куповине, ради каква законита узрока који купцу при куповини није познат био.

чл. **244.**

Уговорници могу и јаче утврдити и отешчати ову продавчеву одговорност коју закон поставља, а могу је и олакшати, могу, шта више, уговорити да продавац ни за што јемчити неће.

Али, ако је било каква зла лукавства или пријеваре са стране продавчеве, како ће сакрити истинско стање ствари и навести купца да га у напријед ослободи те одговорности, ослобођење не вриједи.

чл. **245.**

Кад ко подигне парницу против купца, продавац треба да се, ради обране, придружи купцу у правди, или да на његово мјесто ступи. Кад продавац то не учини, њему ће штета бити ако купац изгуби правду, осим ако докаже да тај губитак долази од каква немара или зла лукавства купчева.

чл. **246.**

Да би продавац могао извршити дужност о

www.pravokutnik.net

којој је ријеч у претходноме чланку, купац треба, чим му ко озбиљно одузмом запријети, да о томе одмах, путем суда, обавијести продавца.

чл. **247.**

Али и кад купац не би испунио наређење претходнога чланка, него би у парницу сам ушао, то још не би ослободило продавца од одговорности. Он се може ње посве или у неколико ослободити само ако докаже да би правду добио, или да би се пош корисније свршила, кад би он у парници учесником био.

чл. **248.**

Кад је без купчеве кривице одузам постигао цијелу купљену ствар, уговор се сматра као порушен, и продавац треба да намири купцу вриједност коју је ствар имала кад се одузам догодио. Осим тога, продавац треба да намири и штету што је купац од тога имао.

Ако је продавац, при продаји, зломислено затајао узроке који до одузма доведоше, штету ће намирити потпуно.

чл. **249.**

Ако се одузам тиче само некога дијела купљене ствари, или се њим иначе крње каква купчева права на ствари, уговор се не руши, него продавац накнађује умањену вриједност, а и штету намирује према правилу претходнога чланка.

www.pravokutnik.net

Основа је процјени те мање вриједности оно што би ствар без одузма ваљала.

чл. **250.**

Ако ствар не одговора више својој намјени, или прилике показују да је купац не би купио био без онога што је одузмом изгубила, тад и у случају претходног чланка он може искати, али најдаље за мјесец дана послије одузма, да уговор порушен буде.

Поруши ли се уговор, процјена ствари и штете, као и накнада њихова, бива према правилима чланка 248.

*О неким особитим погодбама при куповини.*

чл. **251.**

Кад ко што куши на обид или окушај — т. ј. с погодбом да је тврдо ако му ствар буде по вољи кад ју окуша или обиде, — уговор везује продавца чим пристане на погодбу. Купца, напротив, уговор не везује док је није обидно или окушао, те јавио продавцу да му се ствар мили. Ипак, ако вријеме изјаве није ни уговором ни обичајем одређено, продавац може назначити купцу приличан рок за изјаву.

Којим год начином рок за изјаву одређен био, пошто он истече, а од купца не буде изјаве да ће ствар купити, уговор не веже више ни продавца, ако ствар није већ купцу предана. Напротив, ако му је предана била, тад ће се, како рок мине, сматрати да је уговор завршен

www.pravokutnik.net

и тврд, ако међутим купац није већ јавио продавцу своје одступање од уговора.

чл. **252.**

Кад је погођено да ће ствар бити према огледу или мостри, а не буде, тада купац може: или узети понуђену му продавцем ствар, одбивши од цијене онолико колико мање ваља, или вратити ствар и тражити другу напрама огледу, уједно са накнадом трошкова и штете; или пак сасвим одустати од уговора, тражећи повраћај цијене, ако ју је дао, и накнаду штете, ако ју је имао.

Продавац може искати да се купац без оклијевања одлучи за један од три поменута начина. Што пак једном одабере, више се не мијења, н'ако би и продавац пристао.

чл. **253.**

Кад је погодба да продавац може одступити од уговора, ако се за неко одређено вријеме јави какав бољи понудилац, и овај се доиста јави, продавац је дужан да о томе одмах даде купцу на знање. Купчева је пак дужност да се изјави без одгађања, хоће ли и сам повисити цијену и изједначити је са цијеном бољега понудиоца; иначе, продавац може слободно продати ствар овоме потоњему.

чл. **254.**

Ако је при продаји уговорено да купац, кад би послије стао продавати ствар коју сада купује, најприје ју понуди своме продавцу, ред је да у такоме случају то и учини. Продавац пак

www.pravokutnik.net

треба да се одлучи хоће ли то своје право вршити, најдаље за два дана послије понуде, ако је ствар покретна, ако ли је непокретна, за недјељу дана; иначе он за вазда губи то своје право.

Уговорно право прече купње, да би вриједило, треба да је писмено утврђено. Ако се то право непокретне ствари тиче, те је уговор судом потврђен, тада то право има првенство пред сваким правом прече купње које закон ближици признаје.

чл. **255.**

Ако купац препрода ствар која је подложена уговорноме праву прече купње, а не изврши оно што је казано у првоме раставку претходног чланка, продавац је властан, давши новоме купцу цијену коју је платио за ствар, натраг је узети. То ипак он може само онда ако је тај нови купац знао за то право кад је ствар куповао; за непокретне је ствари доста да је уговор с тим правом био у суду правилно потврђен. У свакоме случају, кад је осујећено нечије право прече купње кривицом онога с ким је уговарано, ималац је тога права властан искати од њега накнаду штете.

чл. **256.**

Право уговорне прече купње (254, 255) може трајати највише педесет година од дана ког је уговор уговарљен, па баш да су уговорници и дужи рок назначили. Кад пак уговорници никаква рока не одреде, то ће

www.pravokutnik.net

право само по себи престати, пошто истече тридесет година од како је уговор уговљен.

## РАЗДИО II

### О промјени.

чл. **257.**

Уговор којим се даје ствар за ствар, или ствар за какво имовинско право, мјеште за новце, судиће се у опште по подобју правилâ која вриједе за куповину.

Сваки ће се уговорник, при томе, сматрати као продавац за оно што се обвезује дати у замјену, а, напротив, као купац за оно што ће од друге стране да прими.

## РАЗДИО III

### О рукодању или зајму.

*У опште.*

чл. **258.**

Колико год ко прими у рукодаће (875) новаца или других суврстих ствари, ред је да, у своје вријеме, поврати рукодавцу (875) онолико

www.pravokutnik.net

исто таких ствари колико је примио, и онаке исте врсте и доброте.

чл. **259.**

Ако није уговорено кад ће се зајам вратити, нити се рок може према приликама одредити, вратиће се тек пошто дужитељ откаже дужнику даље чекање. Тај повраћај бива: за зајам који не износи више од двадес' франака, мјесец дана пошто се чекање откаже; кад је виши од двадес' франака, ал' не прелази двјеста, три мјесеца послије отказа; кад прелази двјеста франака али није виши од пет стотина, шест мјесеца пошто се откаже; најпослије за сваки зајам који прелази пет стотина франака, једну годину након отказа.

Ако је пак било остављено дужнику да врати кад узможе или усхтије, тад суд према приликама одређује, по своме увиђају, рок до ког треба да дуг намирен буде. Тај рок, ипак, не може бити краћи од једне године, ни дуљи од пет година, бројећи од дана дужитељева отказа.

чл. **260.**

Ако није уговорено у коме мјесту треба зајам вратити, нити се то иначе одредити може, тад се треба владати по наређењу чл. 539.

www.pravokutnik.net

## *О добити или вевинку.*

чл. **261.**

Добит се на главно само онда плаћа ако је уговорена била, осим ако је из приликâ јасно да су стране, при углави уговора, мислиле да треба добит плаћати, или се и иначе то само собом разумије (533).

Добит се плаћа још и у случају одвлаке или доцње (922), па баш да се без тога ни плаћала не би (544).

чл. **262.**

Колико ће се добити плаћати, бива по томе како су уговорници углавили; ипак, она не може прије̂ћи законску највишу мјеру од годишњих десет на сто (534). Ако није никако одређено колика је, тад се разумије обична законска добит, т. ј. осам на сто (534).

чл. **263.**

Закон забрањује узимати добит на добит, и што се год против те забране углави, неће имати никакве снаге ни дје̂јства.

чл. **264.**

Дужитељ може искати од дужника, ако није иначе углављено, да му добит сваке године намирује, и ту добит он може тражити као сасвим посебан дуг.



www.pravokutnik.net

# РАЗДИО IV

## О наручи или посуди.

чл. **265.**

Ко ствар какву у наруч узме (876), дужан је, служећи се њоме, чувати је као што то сваки уредан домаћин чини, те у своје вријеме њу исту повратити ономе који му је у наручи дао.

За наруч се у опште ништа не плаћа.

чл. **266.**

Кад није уговорено било како ће се узималац у наруч служити стварју, то бива према потреби за коју је у наруч узета, а с обзиром и на оно чему је ствар, према природи својој, у опште намијењена.

Узималац не може ни по што ствар сам од себе коме другоме позајмити, ако давалац на то не пристане.

чл. **267.**

Прије одређеног рока, или, ако рок одређен није, прије нег се сврши посао за који је ствар узета, давалац у наруч није је властан, против воље узимаочеве, натраг искати. Он то може само ако се покаже да узималац зло употребљава ствар, или се њоме служи за други посао нег што је уречено, или је без допуштења коме другоме позајмио (266).

Напротив, узималац у наруч може ју и прије

www.pravokutnik.net

одређеног времена повратити, ако то даваоцу не буде штетно или незгодно.

чл. **268**.

Кад није било одређено ни вријеме за које је, ни посао ради кога је ствар посуђена била, нити се то може из прилика̂ извести, узимље се да ју таки давалац може натраг узети кад га је год воља.

чл. **269**.

Узимаочеви су сви обични трошкови који су спојени са самим служењем стварју, те се даваоца не тичу ни најмање. Ако ли су потребни били какви необични трошкови да се сама ствар сачува, а времена не било да се о томе давалац упита, он ће их ипак накнадити, у колико су таки трошкови добром намјером учињени.

чл. **270**.

Узималац у наруч одговара за сваки квар и губитак ствари што се догоди његовим немаром или злом намјером, али није никако одговоран за назадак који долази од обичне и природне употребе.

Кад би пак ствар случајем пропала или се оштетила, одговараће само : ако је коме другоме буде позајмио без даваочева допуштења, или ако се служио њоме друкчије н'о што је уговорено, или, напокон, ако је доцнио повраћајем.

Кад је више њих који су ствар у наруч узели, сви јемче самокупно.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО V

## О најму ствари у опште (877).

чл. **271.**

Главна је дужност онога који даје ствар у најам (даваоца у најам) да је на вријеме преда ономе ко ју унајмљује (узимаоцу у најам), и то, ако уговор или обичај што друго не одређује, онаку како се њоме служити може за посао коме је намијењена.

чл. **272.**

Ако је у ствари таких недостатака да се узималац не може њоме онако служити како се при уговарању мислило, он може одступити од уговора, ако, главећи га, за те недостатке знао није, нити их је при обичној пажњи спазити могао.

Ако је пак давалац при глављењу знао за недостатке, или им је сам крив, накнадиће још и сваку штету која узимаоцу отуда потече.

чл. **273.**

У опште се узимље да, док год најам траје, давалац је дужан уздржавати ствар у приличну стању. Он треба, дакле, да врши све главније поправке које су за то потребне, у колико, по уговору или по обичају, то није дуж-

www.pravokutnik.net

ност самога узимаоца, и у колико узималац није сам узрок потреби тих поправакâ.

чл. **274.**

Кад због тога што давалац није поправљао ствар, или због других узрока у којима узимаочеве кривице нема, она му више не би могла служити за оно за што је узета, или би та служба непотпуна била : узималац може тражити да му се према томе и цијена најма снизи, а може према приликама искати и да се сам уговор поруши (548).

чл. **275.**

Ако је у најам дана кућа или друго какво здање, те се двоуми ко које поправке треба да чини, онда узималац на своје трошкове : бијели зидове, чисти јаме, водоваље, жљебове, димњаке и врши све ситније радње које требају за чистоћу и за уредност куће. Све остале трошкове око уздржавања самога здања, носи давалац (273).

чл. **276.**

Државни и други данци и порези, који се плаћају за саму најмљену ствар, падају сви на даваоца, а кад би их и платио узималац, он их може од најмовине одбити, или иначе тражити да му их давалац намири.

чл. **277.**

Кад би ко, износећи какво право на најмљену ствар, стао ју одузимати, или иначе узимаоцу употребу сметати, давалац је дужан, пошто га узималац о томе обавијести, узети на се за-

www.pravokutnik.net

штиту и одговор пред судом. Не учини ли тако, накнадиће узимаоцу штету која му отуда потече, у колико не докаже да је сам узималац томе сметању крив био.

чл. **278.**

И ако узималац има право да се најмљеном стварју, према њеној врсти и природи, најпотпуније служи, ипак, служећи се њоме, он је дужан чувати ју онако о како брижљив и уредан домаћин своју ствар чува, иначе ће за штету одговарати.

чл. **279.**

Давалац може тражити да се уговор прије рока разврге, ако се узималац служи стварју против погодбе, или се је иначе бојати да од начина којим се њоме служи, ствар може примити замашне штете. У посљедњем случају, ипак, треба да је узимаоцу већ опомене било да се остави те зле употребе, па непослушао.

чл. **280.**

Кад давалац нађе да је пријека потреба поправити ствар, узималац треба да му то допусти, па баш да му поправљање и пријечи стварју се потпуно служити. Ако пак та запрека прије̇ће приличне границе, или је сам давалац узрок потреби тих поправака, узималац може поступити према правилу чл. 274.

чл. **281.**

Кад би ко туђ стао вршити што на најмљеној ствари на што права нема, или би биле хитно потребне на њој какве поправке које се чине

www.pravokutnik.net

на даваочев трошак, а без чега би самој ствари могло квара бити, узималац је дужан одмах о томе даваоцу јавити, ако му већ иначе познато није. Не јави ли, одговараће за штету која отуда потече.

чл. **282.**

Узималац је дужан плаћати уговорену или иначе назначену најмовину, управ на рок одређен уговором, законом или обичајем.

Не буду ли рокови никако одређени, тад ће се плаћати сваки пут кад истече рок којим се мјери најмовина, на пр. : ако је најмовина толико на годину, намириваће се како која година истече; ако ли је на мјесец, како се који мјесец наврши и т. д..

Ако најмовина није одмјерена никаким роковима, тад суд према приликама рок плаћању одређује.

чл. **283.**

Кад се узималац због своје кривице, или због каква догађаја који се њега лично тиче, не би могао служити стварју, или то не би могао онако како је мислио, од тога никако не треба да даваоцу какве штете буде, него је узималац све једнако дужан, док му је год у рукама ствар, одређену најмовину потпуно плаћати.

чл. **284.**

Ако узималац одвлачи плаћањем појединих рокова најмовине, давалац може, ако што друго уплављено није, назначити му за то путем суда приличан рок, с опоменом, ако до

www.pravokutnik.net

тога рока не плати, да ће се уговор разврћи и ствар натраг узети.

чл. **285.**

Узималац може, у границама свога права, ствар сам по себи другоме у најам дати, ако то није нарочито забрањено уговором, или ако узимаоцу у пренајам нема каква озбиљна приговора.

Пренајмом се, ипак, ни у чем не мијења веза међу првашњим даваоцем и узимаоцем у најам; овај јемчи за сваку штету које би ствар допала од тога новога узимаоца, од његове чељади, као и од какве занатске радње његове.

чл. **286.**

Кад о трајању уговора није ништа углављено било, нити се по природи посла коме је ствар намијењена то одредити може, тад уговор престаје отказом, т. ј. тим што једна, која му драго, страна изјави другој своју вољу да одређеног дана уговор престане. Тај отказ, ипак, да би вриједио, треба да се на вријеме даде.

чл. **287.**

Ако о времену кад се отказ даје, ни уговором, ни законом, ни обичајем није што друго назначено, тад се треба владати по овим правилима :

за непокретне ствари којима се најам плаћа сваке године, ред је да се отказ даде најмање шест мјесеца прије краја текуће године; — за оне пак којима су рокови плаћања краћи,

www.pravokutnik.net

отказ се даје пред што ће истећи претпосљедњи рок плаћању;

за све покретне ствари, доста је да се отказ јави барем три дни прије онога ког се хоће да најам престане.

чл. **288.**

Кад је уговор уговорен на одређено вријеме, па, и пошто то вријеме истече, узималац не престаје држати ствар у најму, са знањем и без противљења даваочева, тад се дотадањи уговор муче наставља под пређашњим погодбама, све док, према уговору, или ако у уговору о томе ништа нема, према правилу чл. 286 и 287, једна која драго страна другој не откаже.

Ако је дотадањи најам у различна времена био под различним погодбама, вриједиће погодбе посљедњег времена.

чл. **289.**

Смрт једнога или другога уговорника не прекида још, сама по себи, најма, н'ако је тако нарочито уговорено било.

чл. **290.**

Ако власник пренесе влаштину најмљеног непокретног добра на кога другога, или суд то добро за дуг прода, док још најам траје, тим права узимаочева не слабе ни најмање, ако је уговор о најму писмен и у суду правилно потврђен; мањ да је у самоме уговору што друго уговорено. Напротив, ако те судске потврде није било, нови власник може, кад га год воља, узимаоцу најам отказати,

www.pravokutnik.net

само што он при томе треба да поступи по правилима чл. 286 и 287.

Ипак, за најмове који су краћи од једне године, бива изузетак; за оваке уговоре, па не били ни писмени, ни потврђени, право узимаочево остаје тврдо, док год одређени најму рок посве не истече.

чл. **291.**

Правило претходнога чланка вриједи и за покретну ствар, само што је за њу, у мјесто потврђена уговора, доста да је нови власник, усвајајући ствар, знао да је још и за колико времена у најму, или да је то лако знати могао кад би иколико пажљив био.

чл. **292.**

Кад на основи чланка 290 и 291 нови власник откаже најам узимаоцу, овај тада може од пријашњег власника судом искати да му, ако уговора извршити не може, накнади штету коју од тога неизвршења има.

чл. **293.**

Пошто најам престане, узималац враћа даваоцу ствар, у онакоме стању у какву ју је и примио, у колико није назадовала обичном употребом, или временом, или случајем.

Ако се не зна у какву је стању ствар у најам узета, претпоставља се да је била онака како је могла одмах служити послу коме је намијењена била.

чл. **294.**

Ако је узималац трошио на најмљену ствар,

www.pravokutnik.net

а не био ни дужан ни овлаштен то чинити, треба се владати, разбирајући његово право на накнаду, према правилима чл. 24, 25 и 828.

чл. **295.**

Кад је у најму који престаје кућа, или друго какво здање, а најмовина још не намирена, давалац је властан обуставити онолико од узимаочева покућства, или других покретних ствари које се у здању налазе, колико треба за сигурност још неплаћене му најмовине.

Ипак, неће се никако моћи обуставити оне ствари које се сматрају као најпотребније за опстанак људски, те се по закону свакоме презаduженику остављају.

чл. **296.**

Изузимљући саму најмовину, сва остала потраживања која потјечу од уговора о најму, као : трошкови на ствар, накнаде штетâ и т. д. застарују за једну годину, од дана ког најам престане.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО VI

## О најму или закупу (878) земаља.

### *О земљама којим је годишња закупнина одсјеком одређена.*

чл. **297.**

У закупу се земаља треба владати по правилима о најму ствари у опште, у колико овај раздио што друго не установљује, уговорници иначе не одреде, или особита природа закупа земаља што друго собом не доноси.

чл. **298.**

Закупник је дужан, обрађујући земљу, пазити је онако како сваки уредан домаћин своју пази; особито пак чувати је, све што се боље може, да је вода не уноси или да иначе не пропада.

Закупник није властан мијењати темељ дотадањем начину којим је земља рађена (на пр. обрнути виноград под ораницу, ораницу под ливаду и т. д.), осим ако би на то давалац у закуп пристао.

Што год закупник против ових правила учини или пропусти, а не поправи, одговараће за штету, а поврх тога, у крупнијим случајевима које суд према приликама по увиђају

www.pravokutnik.net

своме одређује, давалац може искати да се уговор разврге и закупник са земље уклони.

чл. **299.**

Све поправке које су потребне на стазама, пролазима, међама, оградама, плотовима и т. д. на терет су закупнику.

чл. **300.**

Ако су уза земљу дане још какве куће или друга здања, а о томе у уговору не било особите одредбе, обичне ће поправке на њима чинити закупник, а главније давалац; закупник, ипак, треба да му, у колико је то у обичају, са својом чељађу и живим у помоћ притече.

чл. **301.**

Сви јавни данци или порези који се за земљу плаћају, као и служба која се ради ње чини општини, племену или држави, падају на закупника, ако иначе одређено није.

Ако је земља оптерећена дугом на који се добит даје, ову ће сам власник земље плаћати.

чл. **302.**

Закупник је дужан плаћати закупнину, на рок одређен уговором или обичајем. Кад пак рокови никако назначени нијесу, узимље се да су годишњи, и да истјечу крајем сваке године, бројећи од онога дана ког је уговор углављен. Ако би се закупник за два рока платом задоцнио, давалац у закуп може тражити да се уговор разврге, те да закупник оде са земље.

чл. **303.**

За ону годину које закупник не би имао од

www.pravokutnik.net

земље ни пуну трећину обичног рода, и то због каква случајна, непредвиђена узрока (гра̏д, рат, скакавци, мухе, општа неродица и т. д.), закупник може искати, ако уговор што друго не одређује, да му се размјерно снизи закупна цијена.

Ово правило снижавања закупнине никако не вриједи за неродицу која долази од поплаве, ако је та земља обично поплави подвржена, па ни у опште кад год неродица дође од каква узрока који се лако могао предвидјети при глављењу уговора.

чл. **304.**

Ако је давалац земље у закуп предао закупнику и какав тежачки алат или орудје, какву ратарску справу, какве суде, животињу и т. д., он ће се свим тим служити и користовати, док год закуп траје и, ако што друго погођено није, неће ништа осебита за то плаћати.

Али кад закуп престане, ред је да све те ствари закупник поврати, а ако је чега нестало, или се што његовом кривицом покварило, да накнади штету.

чл. **305.**

Ако ни уговор ни обичај не одређује колико ће закуп земље трајати, он престаје послије отказа који једна страна другој даде, и то тек пошто се потпуно сабере земаљски род оне године које је отказ дан био. Ипак, отказ треба да се даде најмање два мјесеца пред што ће

www.pravokutnik.net

се скидати посљедњи род са земље; иначе ће се узети да закуп још једну годину траје.

чл. **306.**

Кад закупник остане на земљи и пошто истече вријеме које је закупу назначено уговором или обичајем, а томе се давалац не успротиви, закуп ће трајати још годину, ако најдаље за мјесец дана пошто истече рок, једна страна не навијести другој да није вољна продужити закупа. На овај се начин може закуп и у напредак, све од године до године, продужавати.

чл. **307.**

При повраћају земље, кад закуп престане, ред је да она буде тежачки уређена, према ономе времену године у које се враћа, тако да би се на земљи, без штете и дангубе, могли наставити обични тежачки послови.

чл. **308.**

Власник може зауставити и земаљски род, и све што је закупниково на земљи и под кровом, док год закупник не изврши све дужности које потјечу од закупа, или док то извршење иначе не обезбиједи.

## *О земљама даним у наполицу, на трећину и у опште за неки дио рода.*

чл. **309.**

И за оне земље које се дају у наполицу, на трећину и у опште кад власник, у име закуп-

www.pravokutnik.net

нине, прима неки дио земаљског рода, треба се владати према правилима поменутим у чл. 297, у колико се не измјењују особитим наређењима овога подраздјела (309-312).

чл. **310.**

Закупник је дужан обрађивати узету земљу онако како обично сваки уредан тежак своју обрађује.

чл. **311.**

Сваки пут кад ће закупник да скида род са земље, дужан је на вријеме о томе власнику јавити, и његов му дио рода без икаква одбитка предати, онако како је у коме мјесту обичај, ако што особита не буде о томе уговором одређено.

чл. **312.**

Јавне порезе или данке подмирују обојица, власник и закупник, и то, кад није друкчије погођено, сваки према дијелу рода који од земље прима.

## РАЗДИО VII

### О животињи даној у наполицу и под кесим.

чл. **313.**

Ко чију животињу у наполицу узме, а није било особите погодбе, ред је да од све припаше даје власнику половину, а, ако је стока за стрижење, од вуне такође половину. Гној

www.pravokutnik.net

и радња животињска остају за наполичара самога.

чл. **314.**

За млијеко које наполичар од животиње прима, даваће власнику животиње, кад о томе погодбе нема, онолико сира или масла или новца колико је и како је гдје обичај.

чл. **315.**

Наполичар није властан, без договора са власником, располагати ниједном главом животиње, ни од главнога ни од припаше. Власник пак не може располагати ниједном главом од припаше, без договора с наполичарем; од главнога, напротив, може и без тога, али само у јесен. То све, ипак, ако уговор што друго не одређује.

чл. **316.**

Кад наступи вријеме да се животиња стриже, наполичар сам одређује дан за тај посао; треба, ипак, да то на вријеме власнику јави, како би и он, хтједне ли, могао бити при томе. Недође ли власник у одређено доба, наполичар сам, без икаква чекања, може извршити стрижење; само ће власникову половину вуне чувати и предати му је по обичају.

чл. **317.**

Кад каква глава животиње погине без наполичареве кривице, а уговор или обичај што друго не одређује, кожа и сваки други остатак од ње иде власнику, ако је од главнице; ако ли је од припаше, тад обојица по пола дијеле.



www.pravokutnik.net

чл. **318.**

Наполичар је дужан хранити животиње, уздржавати је и старати се за њу онако као што би сваки уредан домаћин чинио. За све што би јој се штетна догодило наполичаревом кривицом, његових кућана или слуга, он је одговоран; за штету пак која се догоди случајем, он одговара само према правилу чл. 543.

чл. **319.**

Ако није уговором одређено колико ће наполица трајати, она престаје три мјесеца послије отказа, што је власна дати, кад год зажели, и једна и друга страна.

Не допушта се, ипак, давати отказа у невријеме, било за једну било за другу страну; кад је пак невријеме, суди се према приликама.

чл. **320.**

Баш да је и одређено вријеме за које ће наполица трајати, господар стоке може тражити да се и прије рока разврге, кад се год покаже да наполичар не врши тачно и савјесно своје дужности.

чл. **321.**

Кад наполица престане, а није што друго уговором или обичајем одређено, давалац, прије свега, узимље натраг све главе животиње које су од главнога још на сриједи; недостиж се припашом не допуња, него се цијела припаша дијели, међу даваоцем и наполичарем, управ по пола.

www.pravokutnik.net

Ово правило, ипак, ни најмање не слаби наполичареве одговорности за све што његовом кривицом у стоци недостаје (318).

чл. **322.**

Ко узме чију стоку под кесим, или у непогиб, он тиме на се прима одговорност за сваки назадак стоке, па и за сам случајни. По томе, узималац је, при свршетку кесима, дужан да поврати власнику управ онолико стоке колико је почетком кесима од њега и примио (326).

чл. **323.**

Цијела припаша и свака друга корист од стоке под кесим дане, бива за узимаоца самога.

чл. **324.**

Узималац под кесим даје господару стоке одређени доходак у маслу, сиру или новцу, онда, онђе и онако како већ погођено буде, или како је обичајем одређено.

чл. **325.**

Како престаје уговор о животињи под кесим, треба се владати према правилима чланка 319 и 320.

чл. **326.**

Стока коју узималац враћа, кад кесим престане, треба да је по броју једнака оној коју је и примио (322); што недостаје узималац ће надомјестити поглављем или ће накнадити вриједност. И доброта животиње коју враћа треба да је према примљеној, мањ да уговор или обичај што друго не одређује.

www.pravokutnik.net

Која је пак цијена стоци била при почетку кесима, а која при свршетку, на то се ни најмање не гледа.

чл. **327.**

Државни данак за животињу у наполици плаћа наполичар и власник по пола, а за животињу под кесим плаћа га узималац сам.

чл. **328.**

За остале врсте уговорâ о животињи издаће се у своје вријеме особити закон; међутим ред се је владати по правилима која у обичају живе.

## РАЗДИО VIII

### О најму службе и радње.

чл. **329.**

Свака служба и радња, па и она која се обично временом мјери, треба да се плати или иначе накнади.

Изузетак је само за оне радње, за које прилике јасно показују да се не врше за накнаду (347).

чл. **330.**

Ако уговорници сами не одреде цијену, труд се или служба накнађује по обичају или по законској такси; ако ли од свега тога ништа нема, тад одлучује суд према приликама.

www.pravokutnik.net

чл. **331.**

Обично се радња и служба не плаћа напријед, него тек кад се изврши; ако ли траје подуже времена, тад се плаћа пошто сваки пут истече вријеме којим се радња или служба мјери и оцјењује (на пр. толико на недјељу, на мјесец, на годину и т. д.). Али опет, ако је уговором или обичајем што друго утврђено, тад се треба по томе и владати.

чл. **332.**

Кад је служба на дуже времена, а најамник станује као кућна слуга у господара или најмиоца, узимље се да му је овај дужан давати, осим плате, још и храну; одјећу пак и обућу, само ако је тако погођено или обичајем утврђено.

чл. **333.**

Најмљеник је или радник дужан вршити радњу која је погођена, или коју доноси обичај и начин Куће гдје служи, онако како би је вршио сваки савјестан и уредан радник. Он је одговоран за штету коју, при томе, проузрокује немаром или злом намјером.

чл. **334.**

Најмилац није властан нагонити радника или најмљеника да ради што је закону противно, или што је стидно, као ни оно што би прелазило његову моћ и снагу. Напротив, најмилац треба, у колико може, да се постара укријепити у најмљенику општа правила поштења и благонаравља.

www.pravokutnik.net

чл. **335.**

Ако се најмљеник, који у кући господаревој живе, на домаћем послу разболи, а без своје кривице, најмилац га само с тога отпустити не може, него је ред да га пази и лијечи као и друго домаће чељаде.

Ако болест потраје преко мјесеца дана, а стране не углаве како ће у напријед бити, суд ће наредити према приликама.

чл. **336.**

И прије нег истече уречено вријеме, господар може отпустити најмљеника ради непослуха, несавјесна вршења дужности, ради невјерности и других замашнијих порока. Најмљеник је такође властан службу оставити, ако господар или Кућа не врши према њему своје дужности по уговору или по обичају.

Ипак, страна која жели прекинути уговор, треба да другој отказ даде. Ако се најмовина годишње плаћа, најам престаје петнаест дана послије отказа; ако ли се мјери краћим роком, тад само пет дана пошто се откаже.

чл. **337.**

Ако уговор не одређује колико ће најам трајати, тад једна страна може другој да откаже, кад јој се год свиди. О роковима отказа пак ред се је, и у такоме случају, владати по правилу претходнога чланка.

чл. **338.**

Кад се најам муче продужи, т. ј. кад најмљеник остане у служби и пошто му је истекао

www.pravokutnik.net

рок, а господар се томе не противи, служба се наставља под пређашњим увјетима. Ако ли су увјети били различни у различна времена, вриједиће најпосљедњи.

Најам који се на тај начин продужи, бива као да је углављен на неодређено вријеме (337).

чл. **339.**

Надничаре и друге раднике који се узимљу на краће вријеме, најмилац може отпустити, а и они сами могу отићи, пошто сврше и само једну надницу. Ни једна ни друга страна, ако уговор иначе не одређује, није дужна казати узрока томе, ни дати какве накнаде у то име.

чл. **340.**

Ако би киша или друга каква запрека, којој није крива ни једна ни друга страна, омела надничареву радњу за више него четврти дио радног времена дневног, господар му може, ако није што друго уречено, одбити од плате према дангуби; али храну, ако је погођена или је у обичају, треба да надничару исто тако даје, као да никакве дангубе било није.

## РАЗДИО IX

### О радњи и помоћи на узајмицу и без узајмице.

чл. **341.**

Ко позове радника или њих више да му у каквој радњи на узајмицу помогу, т. ј. да ће и

www.pravokutnik.net

он њима радњом помоћи кад им устреба, дужан је, док су на радњи, да их по обичају храни, а осим њих и животињу коју би због радње са собом довели. Плате им није дужан давати.

чл. **342.**

Ако се поможени оглуши позиву пређашњег помоћника, те, ничим не спријечен, не хтједне му помоћи у радњи којом се бави, овај може искати да му намири вриједност невраћене радње, а осим тога и штету, ако је буде.

чл. **343.**

Помоћник није властан тражити од онога коме је радио, да одради коме другоме мјесто њему самоме. Ипак, ако он то учини од добре воље, не може за то тражити накнаде, ни у радњи ни у новцу.

чл. **344.**

Годину дана од како поможени прими посљедњу помоћ радну, свака тражба о томе застарује, тако да он није више дужан ни самоме помоћнику одрађивати.

чл. **345.**

Ко позове на мобу, треба да, према обичају, раднике добро храни, али нити им је дужан што год за труд платити, нити им се одазвати, кад би који од њих на мобу звао.

чл. **346.**

Онима који незвани долазе на чију радњу, било уза позване помоћнике или иначе, биће храна, ако примљени буду, исто као да су и звани, али нити им се радња враћа ни плаћа.

www.pravokutnik.net

чл. **347.**

Кад се с договором села, братства и т. д. радњом помаже каквој удовици, сироти, погорелцу или другоме потребнику, па била радња у светачни или радни дан, онај коме се ради није дужан да раднике ни храни, ни плаћа, ни да им одрађује.

## РАЗДИО X

### О најму радње одсјеком (880).

чл. **348.**

Ко се потхвати да ће неки посао или радњу одсјеком извршити, тим се самим обвезује : да ће радња бити добра, и онака како је погођено или се само собом разумије, и да ће ју готову предати најдаље до рока који је уговором, или самом врстом радње, или другим приликама одређен.

чл. **349.**

Кад предузетник, без икаква основана узрока, оклијева почињањем или вршењем радње, тако да се очито види да је неће моћи на вријеме довршити, наручитељ може, и прије рока који је за довршетак одређен, поступити напрам предузетника по правилу чл. 548; а у случају чл. 545, према правилу тога чланка.

www.pravokutnik.net

чл. **350.**

Ако би већ отпочета радња предузетниковом кривицом окренула рђавим путем, или противно уговору, или против саме природе посла, наручилац може, путем суда, одредити предузетнику приличан рок, да радњу на добро обрне, с изјавом да ће се иначе против њега послужити правом које му даје чланак 542.

чл. **351.**

Ако је уговор склопљен погледом на личну вјештину самога радника или предузетника, тад он сам треба да и изврши радњу, или, према врсти радње, да ју лично надгледа и њеним вршењем управља. Ако ли се на личну вјештину гледало није, предузетник је слободан повјерити извршење коме га је воља, али опет он сам одговара за сваку штету и недостатак. Све ово, ако уговор што друго не одређује.

чл. **352.**

Предузетник је дужан да се, при вршењу посла, брине о најбољем успјеху радње и о свакој наручитељевој користи, како би то сваки уредан домаћин у своме послу чинио. Особито грађу коју наручитељ за радњу даде, предузетник треба да чува од квара и пропадања, те да ју штеди што год више може, а што преостане, да савјесно наручитељу поврати.

чл. **353.**

Ако би се у ствари, у грађи или у чем другом што за посао треба, показали недостаци који

www.pravokutnik.net

би могли прије̂ћи и на саму ствар која се ради; или би ко тућ радњу ометао, износећи какво право, предузетник је дужан, ако наручитељ о томе знао не би, одмах му о свему јавити; иначе ће одговарати за штетне посљедице.

чл. **354.**

Предузетник је одговоран за доброту стварî које сам бира и у радњу употребљава. Ако их пак он сам и даје, одговара, као сваки продавац, не само за недостатке (232-241), него и за одузам (243-250).

чл. **355.**

Ако би наручилац, док још радња свршена није, хтио одступити од уговора, он то, истина, може учинити, али је у такоме случају дужан предузетнику намирити извршену до тада радњу, а и штету коју је имао од тога што се посао прекида (541).

То исто бива и кад радња остане недовршена због каква догађаја који се само наручитеља лично тиче.

чл. **356.**

Кад предузетник умре, или тијелом, умом или иначе у тако стање запане, да му није више могуће довршити погођену радњу, тим у опште престаје уговор радње одсјеком.

Ако се, ипак, према врсти посла који треба још свршити, не гледа на лично знање, укус, вјештину самога предузетника, кућани или насљедници његови могу на себе узети до-

www.pravokutnik.net

вршетак предузетог посла; они тиме ступају у сва права и дужности предузетника.

Кад таки уговор престане због смрти предузетникове, ред је да наручитељ, по размјеру погођене цијене, плати његовим насљедницима све што му је предузетник већ предао а не наплатио; он треба, такође, да прими и да плати све оно што је готово, а још предано није, ако се наручилац овим посљедњим може послужити за циљ, на који се при уговарању уговора мислило.

чл. **357.**

Кад би ствар, прије нег се преда, пропала кривицом једне или друге стране, не само да крива страна штетује што је у ствар уложила, него треба да још другој намири штету која јој од тога долази.

Кад би пак ствар пропала случајем, једна страна другој не одговара, него свака губи што је у њу труда и трошкова уложила, осим ако је било одвлаке у предаји или у примању (543, 546).

чл. **358.**

Ако што друго уговорено није, радња се плаћа тек пошто се сврши, и то уједно са предајом довршене ствари; ако ли се она на комаде или на дијелове предаје, тад, буде ли двоумљења о начину плаћања, сваки се дио намирује онај час кад се наручиоцу преда.

чл. **359.**

Цијену радње која је унапријед погођена,

www.pravokutnik.net

не може ни наручитељ снизити, ни предузетник повисити, ради тога што је цијена роби или радњи у трговини пала или скочила.

Тек кад би подуље ратно вријеме, које се није лако предвидјети могло, донијело каквих изванредних повишицâ у цијени радње или стварî, или каквих особитих тешкоћа у вршењу предузећа, тада суд, према приликама, може одређену цијену умјерено и повисити.

чл. **360.**

Ако цијена радњи није унапријед одређена, или је то одређење било само од прилике, тад ће суд наредити, ако се саме стране не погоде, да се радња процијени.

Кад би пак трошак далеко прешао границе на које се из почетка мислило, а наручитељ прекомјерну трошку ничим узрок не био, он може радњу и́ли ствар и не примити, него посве одступити од уговора.

чл. **361.**

Ако се нађе, кад се израђена ствар успредаје, да она, или какав дио њен, има недостатака који се уклонити могу, наручитељ је властан искати да их предузетник уклони. Кад он за одређено према приликама вријеме то не учини, наручитељ може : или одбити од цијене колико се нађе да је право, или дати да се ствар на предузетников трошак поправи.

чл. **362.**

Кад пак израђена ствар има таких недостатака да се без овећег квара или трошкова

www.pravokutnik.net

уклонити не даду, а ствар, така каква је, нити одговара одредбама уговора, нити може служити послу коме је намијењена, тад наручитељ може да је никако и не прими, него да сасвим од уговора одступи.

Ако ли је радња какво грађење или нешто слична, што се вршило на земљи наручитељевој, тако да већ по самој природи посла, и ради повеликих трошкова, није ни због већих недостатака могуће уговора укинути, тада наручитељ треба да се задовољи једним од начинâ које му чл. 361 на обир даје.

чл. **363.**

У свакоме од поменутих у чл. 361 и 362 случајева, предузетник ће још намирити и штете које је наручитељ имао од нетачно извршеног уговора.

чл. **364.**

Предузетник се, дакако, ослобођује од неугодних за њега наређењâ чл. 361-363, ако недостацима није крив он, него сам наручилац. То особито онда бива кад сам наручилац, на који драго начин, посао рђаво упути (на пр. даде рђаву робу или грађу и т. д.). Али ни у такоме случају, предузетник није прост одговорности, ако на вријеме није предочио наручитељу зле посљедице које ће потећи од те рђаве уредбе, у колико је то предузетнику познато било или је требало да му познато буде.

чл. **365.**

Како наручитељ поступа примајући урађене

www.pravokutnik.net

ствари, ред се владати према правилима постављеним за купца у чл. 234.

чл. **366**.

Жалбе о недостацима стварî урађених одсјеком застарују за годину дана, од како се ствар наручитељу преда, ако вриједи више од четрдесет франака; — ако ли је мање вриједности, застара је готова за три мјесеца. Само ако је ријеч о недостацима каква здања, жалба се може у суд дати за пуних пет година, од кад је здање наручитељу предано.

У случају какве зломислене пријеваре предузетникове, одређени се рокови застаре броје од дана ког је пријевара откривена. Ипак, ни у какву случају суд неће примити жалбе, пошто већ прође пет година од кад је предана радња првих двију врстâ, а двадесет, од кад је здање предано.

## РАЗДИО XI

### О пријеносу.

чл. **367**.

Ко се прими да нешто пренесе, прежене или превезе из једног мјеста у друго, одговара за штету која се преданој му ствари догоди, и то одговара од оног часа ког ју је примио, све док је не преда на одређено мјесто.

Он не одговара за ону штету која долази од

www.pravokutnik.net

какве неодољиве силе, којој се није никако уклонити могао.

чл. **368.**

Преносач одговара и за штету која отуда потече што је својом кривицом задоцнио пријеносом. Кад рок предаји није одређен, узимље се онолико времена колико, према даљини и другим приликама, обично треба за таки пријенос.

чл. **369.**

Кад би послане ствари биле таке врсте да је потребна особита пажња и опрез кад се преносе, преносач треба да према томе пажљив и опрезан буде, иначе ће одговарати за штету.

Ослобођује се те одговорности само онда кад се штета догоди с тога, што сам пошиљач није учинио што треба при опремању стварî (не приредио их за пут према врсти њиховој; не казао преносачу, ако је нужно, које му врсте ствари предаје и т. д.).

чл. **370.**

Кад не би могуће било предати ствари ономе кому су намијењене : или због тога што намјењеника на мјесту није, или што неће да их прими, или због другог каква узрока, преносач ће се постарати да ствари даде у поуздане руке на оставу, и да одмах о свему обавијести онога кога се тиче.

чл. **371.**

Кад у случају поменуту у претходноме чланку, ствари без велика ризика не могу чекати

www.pravokutnik.net

док, од кога треба, стигне одлука о томе што ће се с њима, преносач је дужан опсвједочити стање стварî, па их с одобрењем мјестне Власти продати, како је могуће најкорисније за онога чије су. Ако ли ни у мјесту, ни у његовој близини, Власти не буде, преносач ће се посавјетовати са два поштена човјека тога мјеста, која у томе никаква интереса немају, те ће пред њима ту продају извршити.

Не поступи ли преносач, навлаш или немаром, по правилима овога и претходног чланка, у случајевима за које су постављена, одговараће за штету која од тога потече.

чл. **372.**

Преносач се у опште, како преда ствар наређеноме примцу, а овај је без поговора прими и преносачину намири, не може више тражити за какву штету која се пријеноса тиче. То правило не вриједи : кад се при предаји ствари, штета није могла спазити, због особитих прилика, или кад је при томе било какве преносачеве пријеваре.

чл. **373.**

У свакоме пак случају, тражба за накнаду штете, против преносача, застарује за шест мјесеца, од како су ствари биле предане наређеноме примцу, или коме другоме мјесто њега.

чл. **374.**

Преносач је властан задржати ствари док му се год не намири преносачина, а и потребни трошкови око ствари, ако их је имао.



www.pravokutnik.net

чл. **375.**

Кад би преносач предао ствар ономе коме је послана, а не наплатио од њега преносачину, он је неможе више, ако није иначе погођено, од опремиоца искати.

чл. **376.**

Пренашање писама и других ствари државном поштом уређено је посебним правилима.

чл. **377.**

За преважање трговине и путникâ морским бродовима, опстоје особита правила у поморским обичајима и наредбама; по њима се треба и у напредак владати, док се год законом не преиначе.

## РАЗДИО XII

### О остави (881).

чл. **378.**

Ко прими чију покретну ствар на оставу, дужан ју је чувати као своју властиту, и њу самому повратити даваоцу, кад му је год узиште.

Хранилац одговара за сваки квар и пропад што се кривицом његовом ствари догоди.

Кад је више хранилаца, сви су самокупно (556) одговорни.

чл. **379.**

Опште је правило да се за оставу ништа не

www.pravokutnik.net

плаћа, ако уговор или закон другојачије не одређује. У случајевима пак кад се плаћа, хранилац је дужан да пази ствар, као што би уредан домаћин своју пазио, те одговара баш и за посљедице омањег немара.

чл. **380.**

Без приволе даваочеве, хранилац није властан ствар коме другоме на оставу дати, осим ако га на то нагоне озбиљни узроци, а није могуће даваочеву вољу дознати.

Буде ли иначе радио, одговараће за сваку штету која би отуда даваоцу потекла, па и за саму случајну за коју, иначе, не би одговарао. Ове се посљедње одговорности може само онда ослободити ако докаже да би се случајна штета и без тога догодила.

чл. **381.**

Хранилац се не може служити стварју која му је на оставу дана, ни преиначити одређени начин њена чувања, ако га на то сам давалац не овласти. Учини ли што противно томе, одговараће за штету, па и за случајну, према правилу претходнога чланка.

чл. **382.**

Ако су текући новци на оставу дани, па се хранилац без дозволе даваочеве њима служио буде, он ће, осим ризика који свакако нањ прелази, платити највишу законом допуштену добит, и то од онога дана ког су му предати били.

То, инак, неће ни најмање измијенити при-

www.pravokutnik.net

роду остави, те је хранилац вазда дужан даваоцу новце повратити чим му их заиште (378, 383).

чл. **383.**

Давалац на оставу може, кад год зажели, тражити да му се ствар поврати; он то може баш и онда кад би, за повратак, био одређен рок који још истекао није.

Ако би ствар имала какав прид или прираст, треба да се и то преда даваоцу, ако није што друго нарочито уговорено.

чл. **384.**

Ако повраћају није рок одређен, хранилац може, кад га год воља, ствар даваоцу повратити.

Хранилац може то учинити и кад је рок одређен био, ако му ради озбиљних узрока није више могуће, без своје овеће штете, ствар код себе држати, или ако је даље трајање оставе за саму ствар ризично постало.

чл. **385.**

Хранилац није властан дану му на оставу ствар, за какав било даваочев дуг, задржати, ни у име залога ни у име пребијања.

Само ако је било потребних трошкова око ствари које је хранилац чинио, он је може у свакоме случају код себе зауставити, док му се год ти трошкови не намире.

чл. **386.**

Ствар се из оставе враћа на даваочеве трошкове и ризик. Не буде ли означено мјесто

www.pravokutnik.net

повраћаја, узеће се да је оно мјесто гдје се ствар законито на остави налази.

чл. **387.**

Хранилац није властан никоме осим даваоцу ствар повратити, н'ако би сам давалац нарочито на то пристао. Он то не може ни онда кад би ко стао доказивати да је ствар његова а не даваочева, осим ако би му, ради власничког преузма, то суд нарочито наредио.

Хранилац може повратити ствар још само законитому заступнику или насљеднику даваочеву.

*О неким особитим врстама оставе.*

чл. **388.**

Ствар о којој се двојица или више њих препиру, те је предаду коме трећем на оставу, хранилац је не може повратити само једноме од њих, без пристајања осталих, н'ако му суд то нарочито нареди, или је тако углављено било.

чл. **389.**

За оставу која се чини у суду или по наредби судској, биће постављена особита правила.

чл. **390.**

За аманет (882) вриједе у опште иста правила која и за обичну оставу, само што се на дужности храниоца аманета пази најстроже и најпотпуније.

Он је особито одговоран за сваки немар,а

www.pravokutnik.net

ако су му новци дани на аманет, и њима се послужи, не само да ће их, чим му се заишту, вратити (382), него ће још, од онога дана ког их је на аманет примио, платити добит коју ће суд, према приликама, од десет до двадесет на сто одредити.

Ако је храниоцу аманета повјерена каква тајна која се аманета тиче, он ју је дужан чувати, иначе ће одговарати за штетне посљедице.

чл. **391.**

Они који држе уређене гостионице, или иначе примају путнике на ноћевање или на стан, одговарају, као и храниоци оставе, за квар или нестадак ствари које путници у њихова здања унесу, па баш да им их и нијесу из руке у руку предали.

Држаоци таких здања одговарају и за дјело својих кућана, па и туђих људи.

чл. **392.**

Гостионичар не одговара :

а) за оно што се силом отме или оштети, у колико сам томе крив није;

б) за штету која потече од какве природне неодољиве силе;

в) за посљедице безбрижја самога путника;

г) за штете учињене од путникове пратње, па му то биле слуге, својта или другови.

чл. **393.**

Гостионичар не одговара за новце, за дра-

www.pravokutnik.net

гоцјености или друге њима сличне ствари, него само ако су му из руке у руку предане биле. Одговара, ипак, ако погину кривицом његовом.

чл. **394.**

Држаоци дућанâ и простих крчамâ не одговарају ни зашто што им се у руке не преда, н'ако би погинуло кривицом њиховом или њихових слуга и кућана.

За крчме се узимљу тек она јавна свратишта гдје се само храна троши; она, напротив, гдје се преноћује, долазе бити гостионице.

чл. **395.**

Правила о одговорности гостионичарâ (392, 393) вриједе по подобју и за старешине Кућâ, напрама гостију које к себи примају.

## РАЗДИО XIII

### О повјери или пуномоћју (883).

*У општте.*

чл. **396.**

Кад ко коме повјери углаву или вршење каква имовинског посла, повјереник је, пошто пристане, дужан тај посао извршити према вољи и намјери повјерителјевој.

www.pravokutnik.net

чл. **397.**

Главна је дужност повјереникова да, оправљајући повјерени му посао, настоји, што је могуће више, о користи свога повјериteља, као што би и за сама себе чинио.

чл. **398.**

Ако је повјереник примио одређену наредбу о томе како ће посао извршити, он се без повјериочева одобрења не може од њега одаљити.

Само кад се, због особитих прилика, посао не би могао по примљеном упутству извршити без знатне штете, нити би се извршење одгодити могло, тад је повјереник властан да се, у колико треба, од ње и одалечи, особито ако се, према приликама, може узети да би се, у такоме случају, и сам повјериteљ од првашње своје одлуке одаљио.

чл. **399.**

Кад би повјереник свршио посао, под увјетима мање корисним од оних што су повјериteљем одређени, а не био на то нагнан приликама наведеним у претходноме чланку, тад ће се посао тај судити по правилима о незвану вршењу туђих послова (587-594), мањ ако би повјериteљ већ свршени посао потврдио.

чл. **400.**

Ако границе повјере нијесу биле потанко нацртане, о њезину се обиму треба владати према приликама, и према природи и врсти посла.

www.pravokutnik.net

Ипак повјереник, ако није нарочито овлаштен, никако не може :

а) продати или иначе уступити повјериочеву непокретну ствар;

б) дати непокретну ствар у заставу, или поставити на њу какав други стварни терет (на пр. послужје);

в) дати у најам непокретну ствар;

г) даровати у име повјериteљево и саму покретну ствар;

д) удужити се у повјериteљево име;

ђ) подићи правду против кога;

е) углавити нагодбу о послу о коме је спор, или га подврћи ријешењу добрих људи;

ж) стећи непокретну ствар за повјериteља, мањ ако је бесплатно.

чл. **401.**

Повјереник треба да сам, лично, изврши посао који му је повјерен.

Узме ли замјеника без овласти од повјериteља, а не будућ нагнан на то пријеком потребом, одговараће за свако дјело његово. Иначе није одговоран, него само за непажњу у избору замјеника, ако је у томе слободну вољу имао.

чл. **402.**

Све што повјереник штетовао буде ради дјела замјеника свога, то он може од њега и тражити, у колико замјеник буде крив штети.

Али и сам повјериteљ може управо замјеника искати, за свако дјело његово у томе замје-

www.pravokutnik.net

ништву, па он био или не био постављен с повјеритељевом приволом.

чл. **403.**

Што год повјереник, на који драго начин, прими за повјеритеља, у послу који му је повјерен, он треба да све то, уједно с рачуном, и преда повјеритељу у одређено вријеме. Овај је, ипак, властан, кад га год воља, па и прије одређеног рока, од повјереника рачун искати.

чл. **404.**

Ако је повјеритељевих новаца у повјереника било, и он се њима за своје властите потребе служио, платиће му на њих највишу добит коју закон допушта (262).

Ако ли је повјереник немаром оставио да новци бесплодно леже, те је тим повриједио дужност коју му чл. 397 налаже, за све ће то вријеме намирити повјеритељу добит од осам по сто.

чл. **405.**

За вршење повјереног посла само се онда плаћа ако је погођено било, или ако таки људи послове те врсте само за плату врше. Кад је ово посљедње, а нема обичајне или законите таксе, накнаду одређује суд према приликама, ако се саме стране не нагоде.

Кад се год повјеренику труд плаћа, он одговара и за посљедице омањег немара.

чл. **406.**

Повјеритељ је дужан намирити све трошкове које је повјереник имао, вршећи повје-

www.pravokutnik.net

рени му посао, па и добит му платити на готов новац који је ињ уложио.

Повјереник има потпуно право на ту накнаду и онда кад, без своје кривице, није баш посла ни довршио, или му није за руком пошао и користан био онако како се мислило, и како је могао бити.

## *О престајању повјере.*

чл. **407.**

У колико уговор или природа повјереног посла што друго не доноси, повјера или пуномоћ у опште престаје :

а) кад је повјеритељ опорече;

б) кад се је одрече повјереник;

в) кад умре повјеритељ или повјереник;

г) кад повјеритељ или повјереник у тако стање запане да, по закону, неможе ни својим властитим послима сам управљати.

чл. **408.**

Повјеритељ може, кад га год воља, опорећи повјеру, и он не треба да томе узрока казује; шта више, кад би се у уговор уметнуло какво стезање тој слободи, оно не би ни најмање вриједило.

Уговор повјере престаје онај исти час ког се њена опорека повјеренику јави.

чл. **409.**

Повјереник се, такођер, кад год хоће, може

www.pravokutnik.net

одрећи повјере, и она престаје чим повјериτељу о томе јави. Само нека се неодриче у невријеме, јер ће иначе накнадити штету која од тога буде, осим ако докаже да би сам, због особитих прилика, повелику штету имао кад би се даље тим послом бавио.

чл. **410.**

Сваки посао који у границама повјере повјереник углави, бива тврд. Тврд је и онај посао који повјереник углави и пошто повјеритељ умре, или запане у стање које му уништује или стеже својевласт, а повјереник још за то не зна.

Шта више, и пошто дозна за то, повјереник је властан, па и дужан, свршити сваки започети посао који не трпи одмицања, ако му није нарочито што друго наредио онај ко је по закону властан то учинити.

чл. **411.**

Кад би повјереник умр'о, насљедници су његови, ако за повјеру знаду, дужни што год прије могу повјеритељу о томе јавити. Они ће, такође, ако икако узмогу, а опасно је чекати наредбе од повјеритеља, наставити међутим радњу око посла, и постарати се да од тога случаја повјеритељу штете не буде.

По подобју овога правила, треба да се владају и они који су позвани да управљају пословима повјереника који би, због кога му драго узрока, под старатељство запао.

www.pravokutnik.net

чл. **412.**

Како престане повјера о којој повјереник исправу у себе има, повјеритељ је дужан радити да му се та исправа поврати, или да се у руке суда преда. Занемари ли повјеритељ, или онај ко га заступа, ту своју дужност, одговараће за штету коју би ко трећи незломислен од тога имао.

*О дјејству повјере према осталоме свијету.*

чл. **413.**

Повјеритељ постаје дужитељ или дужник, напрама трећих имаоника, за све што је повјереник с њима пословао и углавио, као да је то сам повјеритељ чинио.

Посао је, за повјеритеља и треће имаонике, и онда тврд кад повјереник, због малољетства или другог узрока, не би за сама себе могао такав посао законито углавити.

чл. **414.**

Повјеритељ, напротив, није дужан признати ни за себе примити посао који повјереник углави, немајући на то власти, или прешавши јој границе, осим ако га позније сам, ријечју или дјелом, потврди.

чл. **415.**

Кад повјеритељ стегне границе повјери, или је посве опорече, а о томе неко трећи ко с повјереником посао глави, ништа не зна, нити према приликама знати може, тада и повје-

www.pravokutnik.net

реник и повјеритељ, сваки према величини своје кривице, одговарају томе трећему за штету која му од тога буде. Кад су обојица одговорни, дуг им бива самокупан.

По подобју тога правила треба се владати, и кад иначе престане повјера, а о томе трећи имаоник који с повјереником нешто глави, ни што зна ни знати може (410, 411).

чл. **416.**

Ако се повјереник и повјеритељ стану препирати о снази и садржини повјере, а неко је трећи с повјереником већ неки посао углавио, тај трећи може искати да повјеритељ потврди посао, и за то му путем суда рок одредити. Не потврди ли повјеритељ посла прије него рок истече, тај је трећи потпуно слободан од уговора.

Буде ли, у такоме случају, тај трећи имао какве штете од тога што је уговор осујећен, ред је да му је намири онај ко је штети узрок.

чл. **417.**

Ако повјереник, главећ какав посао с киме, не каже да он за другога ради, повјеритељ не постаје самим тијем дужитељ или дужник, док се нарочито посао нањ не пренесе. Овога пријеноса не треба, ако је тај трећи из прилика опазити могао да повјереник ради за некога другога, и за кога управо ради.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО XIV

## О простој (886) удрузи (885) (ортаклук).

### *Састав удруге.*

чл. **418.**

Удруже ли се двојица или њих више, ради какве заједничке законите (887) тековине сваки је удруженик (друг) дужан дати свој улог (888) удрузи (удружењу), према ономе што је одређено уговором или обичајем, или што врста посла собом доноси.

чл. **419.**

Улози појединих другова могу бити различни и по врсти и по вриједности (888, 889). Претпоставља се, ипак, да улог свакога друга бива једнак, ако уговор или обичај или циљ удруге не показује да је друкчије.

чл. **420.**

Чим се удруга коначно састави, нико неможе постати новим чланом њеним, ако сви дотадањи на то не пристану.

И ако је сваки друг властан узети у заједницу свога дијела и туђега човјека, или му уступити сва права тога дијела свога, опет тај туђин не постаје још за то прави друг, без

www.pravokutnik.net

приволе свијех удруженика. Без те приволе, он нарочито не стјече права да се мијеша ни да загледа у унутарњи рад удруге.

### *О вези удруженикâ међу се.*

чл. **421.**

Сваки је друг дужан настојати о користи удруге. По томе, без нарочите погодбе или допуштења осталих другова, ниједан удруженик није властан бавити се, ни за себе ни за другог, каквим послом који, очевидно, иде удрузи на штету.

чл. **422.**

Ако није иначе углављено, сви удружници управљају договорно обичним друштвеним пословима.

Ако који од њих не пристаје на какву одлуку, тад ће бити како вишина њих одреди. Само кад се има што предузети што прелази обичну управу, као на пр. кад се повјереник бира, ред је да их најмање двије трећине пристане, да одлука законита буде. Ипак, кад је посао тако хитан да се чекати не може, доста је за ријешење и проста вишина гласова.

чл. **423.**

Ако је управа и вршење удругарских послова или каква особита посла повјерено само једноме или неколицини другова, њихова ће се одговорност, напрам осталих другова, судити према правилима о повјери (396-417),

www.pravokutnik.net

али, с погледом на природу саме друштвене везе (890), најстрожијим начином.

чл. **424.**

Налог који се даје коме драго између другова, да врши какав одређени дружински посао, може му се простом вишином гласова и одузети.

Баш и ономе другу коме би се повјерила управа каква посла, самим уговором којим се удруга оснива, може, ради озбиљна узрока, бити одузета, кад год вишина удруженикâ нађе да је потребно. То је могуће баш и онда кад би нешто противна томе углављено било.

Озбиљан је узрок, свакојако, кад је друг управник почео вршити посао тако да доноси замашну штету удрузи, или он иначе изневјерује њене интересе (890), или је пак лично запао у тако стање да му више није могуће вршити како треба повјерене му послове.

чл. **425.**

Кад неки од другова управља каквим друштвеним послом, а није на то овлаштен, или ако је и овлаштен, прекорачи одређене му границе, тада се, за све што сврши у таким приликама, треба владати према правилима о незвану вршиоцу туђих послова (587-594).

чл. **426.**

Штету коју неки друг заједници тиме нанесе, што дружинске послове не оправља оном бригом којом обично своје властите врши (890), дужан је потпуно намирити.



www.pravokutnik.net

Кад би пак друг употребио за себе нешто од друштвених новаца или имања, ред је не само да надомјести што је потрошио, чим му се заиште, него још да, од онога дана ког је новце узео све до повратка, плаћа добит од десет по сто. Поврх тога, ако је удрузи тиме још више штете нанио, ред је и то да накнади.

чл. **427.**

Дружина, такође, треба да намири другу вршиоцу или руководиоцу каква друштвеног посла, сваки трошак око тога, па и штету коју је без своје кривице због посла имао. На новце које је од свога трошио, треба да му удруга плати обичну законску добит од осам по сто.

чл. **428.**

Сваки удруженик, па баш и онај који се не бави управом или вршењем дружинских послова, властан је тражити да му се каже у коме су стању послови дружински; тога ради, он може и сам, кад год усхтије, прегледати све дружинске записе, рачуне и књиге. И баш да је услављено било што год томе праву противна, така ће погодба изгубити своју снагу, како се темељита сумња покаже да, у обављању послова, има каква непоштења или зла лукавства.

чл. **429.**

Дијељење дружинског добитка бива обично кад се посао сврши, и кад ће да престане дружинска веза.

Ако ли је дружина за подуже трајање уре-

www.pravokutnik.net

ћена, узеће се да сваке године треба рачуни да се праве, и другови међу се намирују, ако уговор или врста удруге какав друкчији ред не доноси.

чл. **430.**

Кад није уговорено колик је дио свакога друга у дружинскоме добитку, узеће се да су у томе сви удругари једнаци, па им улози, и по врсти и по тржној вриједности (889), и неједнаци били.

чл. **431.**

Ако мјесто добитка рачуни покажу губитак, а није нарочито што друго уговорено, свачији дио у губитку бива једнак дијелу који би и у добитку имао (430).

## *О везама и додирима с осталим свијетом.*

чл. **432.**

Удруга, у својој цјелини, постаје дужник или дужитељ, не само од онога што сви другови уједно с ким уговоре, него и од онога што и само један од њих у име дружине углави, у границама њена обичног пословања.

чл. **433.**

Ако је, уговором или другом законитом одредбом, стегнута власт појединих другова да главе неке послове који везују цијелу удругу, та одредба вриједи напрама трећему, с којим је неки друг таки посао главио, само онда ако је стегнуће било правилно оглашено, или

www.pravokutnik.net

ако удруга докаже да је тај трећи иначе о томе знао.

чл. **434.**

Сви удруженици имају заједничко право на све што удруга стече; али опет и за њезин дуг они сви самокупно одговарају и својом властитом имовином, у колико дружинска не досегне, осим ако се у појединоме уговору са трећима није што друго нарочито уговорило.

чл. **435.**

Имовинске везе са трећим имаоником, које потеку из друштвених послова, не мијењају се никако тим што се у удрузи каква промјена догоди, или што се она сама разврге.

## *О престајању удруге.*

чл. **436.**

Кад је уговором одређено вријеме за које ће удруга трајати, или се трајање одређује самом врстом дружинског посла, појединн друг не може тражити, прије нег то вријеме истече, да се удружење разврге, осим ако има томе врло озбиљних узрока.

Кад се тврди да таких узрока има, суд ће, погледом на све прилике и чињенице, одлучити да ли ће се удруга разврћи или неће.

чл. **437.**

Ако другови, и пошто истече вријеме за које је одређено да ће удруга трајати, наставе истим начином дотадању радњу, узеће се,

www.pravokutnik.net

ако није што друго услављено, да и за унапредак вриједе одредбе старог уговора, који се тиме само мȳче продужује.

чл. **438.**

Ако простоме удружењу није одређено вријеме трајања, нити је посао којим се бави такав да се сматрати може е је сасвим свршен, ни сви другови пристају да удруга престане; сваки друг може, кад га год воља, јавити да он излази из удруге. Ипак, треба да излазак не буде у невријеме, или ради какве зле лукавштине (891), јер ће иначе одговарати за штетне посљедице.

чл. **439.**

Изласком и само једнога друга, било у случају претходнога чланка или у ономе чл. 436, удружење престаје.

Договоре ли се остали чланови да ће, и послије тога, наставити међу се дотадањи заједнички рад, бива као да су саставили нову удругу.

У овоме су случају, ипак, дужни они чланови који још остају у заједници јавити о тој промјени, свима онима који се налазе с удругом у каквој било имовинској вези или додиру.

чл. **440.**

Баш да би у уговору било казано да је проста удруга услављена за вазда, или док је жив неки одређени друг или неколицина њих, или је који од другова у опште обрекао да неће

www.pravokutnik.net

из заједнице изаћи, узимље се без поговора (977) да је таки уговор склопљен само на неодређено вријеме.

чл. **441.**

Кад један од другова умре или престане бити потпуно својевластан, проста удруга престаје, ако за те случајеве није што друго погођено било.

Ипак, ако је тај друг био кућни старјешина, па и прости кућанин, а уговор или друге прилике показују да је он радио само за Кућу, удруга тиме не престаје, ако Кућа одреди друго чељаде које може пређашње замијенити.

## РАЗДИО XV

### О супони (892).

чл. **442.**

Кад се неколико ималаца стоке усупоне, узимље се да им је само гној заједнички, а да припаша, млијеко и сваки други плод остаје, као и до тада, онима чије су и поједине главе животиње.

чл. **443.**

Сваки супоник треба да храни свога пастира и да му даје све што иначе треба; других се супоника његово издржавање не тиче.

чл. **444.**

Сваки је супоник дужан, за свој дио стоке,

www.pravokutnik.net

со давати. Ту со треба да предаје на вријеме свакоме пастиру у чијој струци или врсти има његових глава животиње, како би овај могао, у одређено вријеме, со уредно давати цијелој повјереној му струци.

Ако ли у томе буде доцње, те требало буде да пастир, или Кућа од које је, набави потребну со, таки ће је супоник потпуно накнадити, па и штету намирити, ако је буде.

чл. **445.**

Гној супоници дијеле према уговору, ако пак овога нема, према мјестноме обичају. То исто буди речено и о дијељењу плодова који потеку од каква тежачког рада, у који је супонички гној уложен био.

## РАЗДИО XVI

### О спрези (893).

чл. **446.**

Кад двојица, или њих више, волове спрегну, узеће се да с њима треба да сору све земље које су те године у спрежника за орање, без икаква обзира на то у кога је више, у кога ли мање земље коју сорати треба.

Ово правило, као и остала која су у овоме раздјелу, вриједе само ако уговорници друк чије не углаве.

www.pravokutnik.net

чл. **447.**

Којим ће редом волови орати у појединих спрежника, бива по томе како они сами договорно нађу да је свакоме и свима скупно најзгодније, али се у опште узимље да радња иде редомице по данима; т. ј. данас у једнога спрежника, сјутра у другога и т. д., док им тако све земље соране не буду.

чл. **448.**

Ако један спрежник има више волова у спрези него ли други, тада и радни дани изасобице иду према броју волова; у онога, на примјер, који у спрези има само једнога вола, спрежни ће му волови орати један дан; у онога који их има два, два дана изасоб и т. д., док се сви не изреде; па истим редом опет испрва, док се све спрежничке оранице не сору.

чл. **449.**

Колико се год земље соре у једнога спрежника више него у другог, за онај се вишак не даје никакве накнаде онима у којих је оранича̂ мање, осим ако је изречно иначе погођено. Ипак, без нарочите погодбе, спрежници не разоравају спрежним воловима своје ледине.

чл. **450.**

У кога волови раде, тај треба да их храни и пази, како би сваки добар домаћин своје пазио и хранио. По томе, тај спрежник одговара осталим за све што би се штетна њиховим во-

www.pravokutnik.net

ловима догодило, кривицом његовом или његове чељади.

чл. **451.**

Хоће ли и сами спрежници помагати ономе у кога раде спрежни волови, и којим редом и начином, то одређује њихов договор.

Ако ли о томе не би погодбе било, о помагању се спрежникâ треба владати према правилима о радњи и помоћи на узајмицу и без узајмице (341-347).

чл. **452.**

Ако би каквом несрећом погинуо какав спрежнички во, а без кривице једнога спрежника, штета пада на онога чији је, и ако ће да спрега с њиме траје, треба да погинулог вола надомјести.

чл. **453.**

Ниједан спрежник није властан, ако остали не пристану, ни самим својим спрежним волом коме туђему помагати, док нијесу потпуно све спрежничке земље соране; иначе ће намирити штету која од тога узбуде. Кад би се поновила та зла употреба, спрежници могу, поврх накнаде штете, још искати да се спрежник таки из спреге посве уклони.

чл. **454.**

Ако није одређено колико ће спрега трајати, тад је свакоме спрежнику на вољу, кад ће осталима јавити да он излази из спреге; али треба да то учини најмање мјесец дана прије нег што ће се нова орба започети.

www.pravokutnik.net

Спрега се распрећи не може, док се год започета орба недоврши, н'ако би њену трајању врло замашних запрекâ било.

чл. **455**.

Ако спрежници наставе заједничку радњу, и пошто је истекло вријеме за које је спрега састављена, а уговора не преиначе, узимље се да погодбе пређашњег уговора вриједе и за унапредак.

чл. **456**.

Кад се волови за какву другу врсту радње спрегну, треба се у томе владати по обичајима, и према правилима овога раздјела (446-455), у колико се могу појединим случајевима примијенити.

То исто буди речено и за спрегу коњâ и сваке друге животиње с којом се могу какве радње спрежно вршити.

## РАЗДИО XVII

### О јемству.

*У опште.*

чл. **457**.

Правило : « јемац, платац » закон тако разумије да јемац, кад што друго уговорено није (894), плаћа дуг само, ако га дужник не на-

www.pravokutnik.net

мири, или онај дио што не намири, пошто дужитељ буде на то дужника судом нагонио.

чл. **458.**

Гдје нема дуга нема ни јемца, те по томе, кад дуг законит није, ни јемство не може имати законите снаге.

Ипак, ако није допуштено судом дуг наплатити, ради узрока који се лично дужника тиче, а за који је јемац знао кад се подјемчио, његово је јемство према дужитељу и опет тврдо; осим ако је дуг већ сам по себи ништав, што је постао од непоштена или иначе недопуштена посла.

чл. **459.**

Кад је јемство примљено, а границе му нестегнуте, јемац одговара не само за сав главни дуг, него и за свако приложје дуга које је већ основано било, кад је јемство постало.

Ипак, што се тиче уговорена али још неплаћена већинка, јемац одговара само за посљедње двије године, ако није нарочито што друго углављено.

чл. **460.**

За повишице дуга које долазе од одвлаке, јемац јемчи само, ако му је на вријеме казано да дужник одвлачи плаћање, а он не учинио што је требало да се отклоне посљедице одвлаке.

чл. **461.**

Кад би дужник посве имањем отанчао, или би побјегао из земље, или би се што друго

www.pravokutnik.net

догодило, што чини да није могуће или је преко мјере тешко наплатити дуг од самога дужника, тад не вриједи више правило чл. 457.

У оваким случајевима, дужитељ може искати намир дуга управо од јемца, а да се на дужника и не осврће; али, разумије се, не прије нег истече рок који је био одређен дужнику за исплату дуга.

чл. **462.**

Кад настане рок наплати дуга, а дужитељ не чини што за наплату треба, прости јемац може, одмах како рок истече, назначити судским путем дужитељу вријеме за које треба да од дужника судом тражи намир дуга.

Ако за одређено вријеме дужитељ то не учини, или, започевши посао судског искања, обустави га или занемари, јемац не одговара више, н'ако је сам пристао на одмицање дужнику рокова, или је иначе сам крив каквој препрјеци у течају судске наплате.

чл. **463.**

У случајевима у којима је до воље дужитељеве кад ће да тражи намирење дуга, јемац, пошто прође година дана од кад се подјемчио, може искати да дужитељ учини све што треба за наплату дуга.

Како се то врши и што отуда потјече, треба се владати према правилу претходнога чланка.

www.pravokutnik.net

чл. **464.**

Кад је год у опште дужитељ крив што јемац неће моћи више од дужника наплатити оно што би требало зањ да плати, или дио тога: било за то што му је дужитељ повратио залог, што му је лакомислено одмицао рокове плаћања без јемчева пристајања, било којим драго другим несмотреним или зломисленим начином, — јемац се ослобођава јемства у толико у колико му се тиме крњи или одузимље могућност да се од дужника наплати.

чл. **465.**

Дужност јемчева прелази и на његове насљеднике.

Али њихово јемство посве престаје, ако за годину дана послије јемчеве смрти, дужитељ, ничим не спријечен, не јави о томе јемству јемчевим насљедницима који то иначе не знаду.

## *О међусобном додиру јемца и дужника.*

чл. **466.**

Јемац који је јемчио по молби или с приволом дужниковом, може, и док још ништа зањ платио није, од њега тражити или да га ослободи јемства, или да му даде поуздану сигурност да од тога неће штете имати. То, ипак, он може само у овим случајевима:

а) ако је истекао рок извршењу, па дужник

www.pravokutnik.net

одвлачи плаћањем; а и прије рока, ако дужник знатно имањем отанча;

б) ако дужник предигне преко границе, или се приправља да то учини;

в) ако се је и иначе бојати да јемац, према приликама које су се доцније појавиле, неће имати од кога ни од чега да се наплати.

чл. **467.**

Пошто је јемац намирио дужитеља, сва права и начини обезбједе и наплате дуга, које је овај до тада имао, прелазе сами по себи на јемца.

Ако има каквих записа или исправа о дугу, намирени дужитељ треба да их јемцу преда.

чл. **468.**

Дужник треба да намири јемцу, не само оно што је зањ дужитељу платио, него и све неизбјежне трошкове и штете које је ради јемства имао.

чл. **469.**

Ако јемац плати дуг, а не изнесе против дужитеља приговоре, опреке, разлоге које је требало изнијети дужнику на корист, изгубиће право да тражи од дужника накнаду у онолико у колико би ти разлози смањили дуг, или би дужника посве дуга ослободили, осим ако јемац без своје кривице о њима знао није.

www.pravokutnik.net

## *О јемцима; о јемчеву јемцу; о одговорнику за јемчеву штету.*

### чл. **470.**

Више заједничких јемаца за један исти дуг одговарају самокупно тек онда ако је дуг нераздјељив, или ако је тако углављено; иначе сваки одговара једино за свој дио, а за дијелове осталих, само као јемчев јемац (471).

Сву штету која би потекла од јемства носе сви јемци подједнако, осим ако је било другојачије погодбе.

### чл. **471.**

Кад би се ко, ради јаче дужитељеве сигурности, подјемчио за самога јемца, к томе се јемчеву јемцу може дужитељ обратити, ради намира дуга, тек онда кад ујемчени дуг није могуће било судом наплатити од самога јемца.

Јемац јемчев одговара у опште дужитељу за јемчев потхват, као што му јемац одговара за дужников дуг.

### чл. **472.**

Одговорник за јемчеву штету намирује јемцу све што је овај за главног дужника платио, потрошио или штетовао у послу тога јемства, а не могао од дужника наплатити.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО XVIII

## О нагодби.

чл. **473.**

Нагодба може бити о свакоме послу или дугу који је у правди, или о коме иначе има какве сумње, у колико би се о такоме послу или дугу могли и иначе уговори главити.

По томе, о злочинима за које судска Власт сама од себе одређује казну, законите нагодбе бити не може. Ипак, нагодба је допуштена о штети и о другим чисто имовинским посљедицама каква недопуштена дјела које је већ учињено.

чл. **474.**

Ако је за дуг о коме је нагодба, био још отприје дан јемац или залог, таке утврде првашњега дуга нагодбом не престају. Нагодбом се, ипак, може обим залога и јемства стегнути и смањити, али, без пристајања јемчева или власника заложене ствари, терет се никако увећати не може.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО XIX

## О игри и окладу.

чл. **475.**

Дугови који потјечу од игре или оклада, осим оних о којима је ријеч у чл. 477-478, неће се моћи ни судом тражити, ни пребијањем наплатити.

чл. **476.**

Ипак, пошто губитник или му јемац и таки дуг добровољно намири, он не може више тражити да му се врати што је платио, осим:

а) ако је онај који је платио малољетан;

б) ако је губитник туђе новце изгубио, а добитник знао да су туђи;

в) ако је у томе било каква варања, зла лукавства и у опште непоштења добитникова.

Оно што је плаћено у име игре или оклада, гдје су обје стране незаконито радиле, платац сам није властан искати да му се поврати, него, ако су туђи новци потрошени, онај чији су; у свим осталим случајевима црковна каса онога мјеста гдје је био оклад или игра. Ако је таки платац малољетан, тад суд, према приликама, одређује: хоће ли сам малољетник имати право да тражи повраћај, или црковна каса.

чл. **477.**

Закон повлађује оне игре и окладе који кријепе тијело и ум људски, као: утркивање ко-



www.pravokutnik.net

њикâ или пјешацâ, рвање, вјежбање оружјем, игру на шаха и т. д., те се дугови од таких оклада и игара могу и судом наплаћивати.

Ипак, суд може одбити тражиоца, или му тражење на мање свести, кад год нађе да је улог игре или оклада превелик, те да носи на себи обиљежје криве течевине.

чл. **478.**

Дугови који долазе од игре и оклада, те не припадају врсти о којој је ријеч у претходноме чланку, а нијесу иначе противни поштењу и благонарављу, моћи ће се тражити судским путем само онда ако је залога била дана коме трећему или у руке суда.

чл. **479.**

Што год ко, знајући, узајми играчу или кладиоцу за игру или оклад, неће судом наплатити моћи, него у колико се нађе да је игра или оклад законит био.

То исто буди речено и о јемству за играче или кладиоце.

У случају добровољна намира, бива према наређењу чл. 476.

## РАЗДИО XX

### О дару (896-899).

чл. **480.**

Ко се год може законито уговором дужити и

www.pravokutnik.net

својим имањем располагати, тај може и даривати.

Дарове примати може и онај који не може сам законито у друге уговоре ступати, ни сам својевласно другоме даривати.

Ово посљедње вриједи и за оне малољетнике који још нијесу седму годину навршили. И ако њихова воља пред законом не вриједи (502), ипак закон, да би уздржао дарове који им се чине, узимље без поговора да је њихов законити заступник за њих дар примио, па баш да при томе ни био није; али опет, начином који се излаже у чл. 482.

чл. **481.**

Неодијељени кућанин, па био и пуновластан, не може никоме на дар дати своје право на нераздиони кућни иметак, па ни најмањи дио тога права, ако на то сви пунољетни кућани не пристану.

чл. **482.**

Кад ко малољетнику нешто на дар даде, а његов старатељ нађе да би му од тога могло штете бити, он му може наредити да не прима дара; а, ако га је примио, да га поврати, како би се тиме уговор порушио.

Али ће опет старатељ одговарати, ако својом наредбом малољетнику без потребе штету нанесе.

чл. **483.**

Жена удата, па и пунољетна била, није власна примити никаква дара без мужева до-

www.pravokutnik.net

пуштења, осим ако је од кућанâ или ближих рођака. Она није власна, ако муж не пристане, ни од осопка свога коме што даровати, осим каквих ситница обичаја ради.

Кад пак муж, без разложита узрока, не би хтио пристати на примање или давање дара, жена се може обратити к суду с молбом да јој, у мјесто мужа, ту овласт удијели (690).

чл. **484.**

Ко само наустице обећа какав дар, а не преда га, нити обећање писмено утврди или залогом обезбиједи, он се неће моћи судом нагнати да изврши што је обећао, па баш да је друга страна најправилнијим начином обећање прихватила.

чл. **485.**

Дар који прелази пет стотина франака вриједности, треба да је писмено утврђен и судом потврђен. То исто вриједи и за дарове што се дају повремено, на одређене рокове, до неког догађаја који ће од иста бити, само што се још не зна када (на пр. док је жив даривалац или обдарених), ипак само за оне којих рокови прелазе годишњих четрдесет франака.

Без те исправе и потврде, оваки дарови неће имати никакве законите снаге.

чл. **486.**

Ако даривалац не изврши уговора, он одговара само онда кад неизвршење долази од намишљаја или од крајњег немара његова.

Даривалац, и кад доцни извршењем, не

www.pravokutnik.net

плаћа већинка који је иначе за случај одвлаке одређен (261, 544).

чл. **487.**

Дар који је једном законито учињен, а тим нико против закона оштећен није, неможе се више натраг искати, осим ако је што друго изречно углављено.

Само кад би се обдареник показао крајно неблагодаран према дариваоцу, овај може тражити повратак онога што му је на дар дао.

чл. **488.**

Узимље се да је обдареник крајно неблагодаран, кад намишљено дариваоцу о глави ради, или руку нањ дигне, или га иначе тешко увриједи, или му нахвалице узрокује какву замашну штету у имовини.

Така недопуштена дјела која обдареник учини жени свога дариваоца, мужу своје даривалице, родитељима или дјеци њиховој, сматраће се да су исто тако тешка као да су учињена самоме дариваоцу.

чл. **489.**

Ако је дар дан што је обдареник спасао живот или знатан дио имања дариваоцу или коме његову, тад се не може тражити повраћај дара, баш ни у случају претходног чланка. Ако ли је дар био за какву другу услугу која се обично плаћа или награђује, тад се може натраг искати само оно што превишује обичну награду таке услуге.

www.pravokutnik.net

чл. **490.**

Право искати повраћај дара ради неблагодарности, застарује за десет година, од дана кад је даривалац дознао за обдарениково дјело које показује да је крајно неблагодаран.

Осим тога, кад је даривалац увриједу опростио, он се тиме и одрекао права искати повраћај дара. Узеће се да је опростио и онда кад, за живота, није судским путем тражио повраћаја, те га насљедници дариваочеви никако више тражити не могу, мањ да је обдареник чим год крив био дариваочевој смрти.

чл. **491.**

Ако је дар таким начином дан био да обдарени нешто учини, или да се устегне нешто учинити, или да некоме нешто даде, онда, ако то не изврши, даривалац или његови насљедници могу дар од обдареника или од његовијех насљедника натраг искати, по правилима неоправдана користованьа туђим (595-602).

чл. **492.**

Рушљив (916) је сваки дар који би се чинио с намјером да се тиме дужитељи дариваочеви оштете.

Ипак, незломисленн обдареник враћа примљени дар само у толико у колико се нађе да је његово имање, при повраћају, још од тога дара умножено.

чл. **493.**

Правила о даровима који се чине при смрти, или који вриједе само ако обдареник дари-

www.pravokutnik.net

ваоца надживи, као и о свему што ко коме оставља посљедњом вољом, биће изложено у особиту закону о насљедству.

У томе ће закону бити изложена и правила о повраћају дарова, којима је нечије право насљедства повријеђено.

---

www.pravokutnik.net

# ДИО ЧЕТВРТИ

## О УГОВОРИМА (905) У ОПШТЕ, КАО И О ДРУГИМ ПОСЛОВИМА, ДЈЕЛИМА, ПРИЛИКАМА ОД КОЈИХ ДУГОВИ (900-902) ПОТЈЕЧУ.

---

## РАЗДИО I

### О постајању уговора.

#### *О углави.*

чл. **494.**

Тек кад се уговорници сложе и погоде о битним странама посла о коме се договарају, уговор се сматра да је углављен.

Треба свакако да је јасно да су воље уговорникâ сложне и једине, па по томе и уговор да је завршен; али се то може показати не само ријечима, него и дјелом и другим згодним начином.

www.pravokutnik.net

чл. **495.**

Погађања и припреме које бивају прије завршаја уговора не везују ни једну ни другу страну, н'ако би закон нарочито што друго наредио.

чл. **496.**

Ако онај који нуди коме углаву каква уговора, рок му одреди да се размисли и одговори, понудилац неможе ударити натраг, док не истече одређени рок. Ипак, друга страна, хоће ли да понудиоца коначно веже, треба да му јави да понуду прима док још одређени рок није сасвим истекао.

чл. **497.**

Кад се погађања чине по поруци или писмено, понудилац је везан за своју понуду, ако јој иначе рок одређен није, до онога часа ког му је могао стићи одговор од друге стране.

Ако ли се одговор о примању задоцни, па одговорилац томе и не био крив, понудилац престаје бити везан, ако одмах чим прими задоцњени одговор, или прије тога, јави другој страни да понуду натраг узимље.

чл. **498.**

У општте је доста да је уговор правилно углављен, те не треба никакве особите ваљске одјеће или облика, да би имао закониту снагу.

Само ако закон нарочито наређује, за неку врсту уговорâ, одређени облик (на пр. да је уговор писмен, да су му у суду одостовјерени потписи и т. д.), та наредба треба да се и из-

www.pravokutnik.net

врши. Кад неки уговор не би имао наређени законом облик, а закон не би што друго одредио за поједине случајеве, тада ниједно право које би потјецало од таког уговора, неће се моћи судом постићи.

чл. 499.

Наређује ли закон за неку врсту уговорâ да буду писмени, тада сви имаоници који су по уговору дужни нешто извршити, треба својеручно исправу да потпишу.

Ко од њих писати не зна, треба да, у мјесто потписа, начини на исправи какав својеручни биљег (на пр. крст); кад се биљег прави, треба да су при томе два свједока који ће се, у име свједоцбе, и потписати на исправи.

чл. 500.

Кад уговорници сами углаве да ће уговор имати неки одређени облик, па закон то и не тражио, бива да је уговор завршен тек пошто се потпуно изврши оно што се хоће за остварење одређеног облика. Тако, кад је уговор писмен, узеће се да је завршен својеручним потписом или биљегом уговорникâ.

## *О уговорницима.*

чл. 501.

Ко год може владати и располагати својим имањем, и у колико то по закону може, тај може у тим границама законито и ступати у уго-

www.pravokutnik.net

воре, и тим постајати дужник (901, 902) или дужитељ (901, 902).

чл. **502.**

Ко није у свијести, или иначе у стању расуђивати о замашају онога што ради, тај не може ни у уговоре ступати. Ко с таким имаоником уговара, бива као да ни уговарао није. То исто буди речено и за оно што би уговорала дјеца, прије нег наврше седму годину, осим случаја о коме је правило у посљедњем раставку чланка 480.

чл. **503.**

Малољетници преко седам година и сви они којима је, ради кога драго узрока, украћена својевласт у управљању својим послима, могу, ако закон за поједине случајеве што друго нарочито не одређује, главити само оне уговоре којима нешто стјечу, а никако оне којима нешто губе.

чл. **504.**

На сваки уговор који иде на то да имаонику коме је украћена својевласт наложи какву дужност, да га лиши каква права или да му га умањи, треба да пристане његов законити заступник; иначе уговор неће вриједити.

Ипак, и онај уговор који се без заступникове приволе углави, може постати законит, ако га тај заступник позније потврди, а и сам несвојевластни уговорник, кад стане на потпуну својевласт (919).

www.pravokutnik.net

чл. **505.**

Ко с малољетником коме је више од седам година углави какав уговор, на који није малољетников отац или старатељ пристао, онај ко је главио остаје ипак везан за уговор, док се год не изјави заступник малољетников, хоће ли потврдити уговор или неће.

Страна која је везана за уговор може се тога неодлучног стања ослободити, назначив заступнику друге стране, путем суда, приличан рок за изјаву, до кога, ако се не изјави, и она постаје слободна.

чл. **506.**

Кад уговор није потврђен, а малољетник је примио нешто у име уговора, он ће повратити од тога само онолико колико се тиме његово имање умножило.

чл. **507.**

Ако ли је несвојевласни уговорник с намјером преварио другога, да је тобож потпуно својевластан, и тиме га, без његове кривице, навео на уговор, тад ће одговарати за штету коју је онај преварени од тога имао.

чл. **508.**

Они малољетници, и други имаоници којима је својевласт непотпуна, који приме од родитељâ, од старатеља или од кога другога какву главницу или друго имање да тим самостално тргују, или какву другу обртну радњу раде, могу се и сами законито обвезивати уговором, према правилу чл. 650.

www.pravokutnik.net

чл. **509.**

За које уговоре удата жена, па и пунољетна, треба, док брак траје, мужевље пристајање, казано је на својим мјестима.

На тим су мјестима приведени и случајеви, у којима се то мужевље пристајање може замијенити судским овлаштењем (483, 690).

чл. **510.**

Што год законити заступник несвојевласна имаоника зањ углави, отац за своје малољетно дијете или старатељ за свога штићеника, тиме тај несвојевласник постаје дужитељ или дужник, у колико заступник није прешао законите границе своје моћи.

чл. **511.**

О глављену уговора у име Куће и других неличних имаоника, правила су на својим мјестима у петоме Дијелу овога Законика.

чл. **512.**

Како повјереник заступа повјеритеља при глављењу уговора, и о посљедицама и дјејству тога заступања за све стране којих се уговор тиче, правила су изложена у раздјелу о повјери или пуномоћју (396-417).

## *О предмету, т. ј. о томе о чем је уговор.*

чл. **513.**

Уговор који би се углавио о нечем што није могуће испунити : о каквој ствари која није

www.pravokutnik.net

у трговини и љуцком саобраћају, или о дјелу које је забрањено законом, или је противно поштењу и благонарављу (914, 915), уговор је таки посве ништав (917, 918).

чл. **514.**

Кад ствар или радња о којој је уговор, није била тачно одређена, тад је треба одредити према оној намјери за коју се из прилика види, да су је уговорници имали кад су уговор главили.

Ако пак не би могуће билоући у траг тој намјери, уговор не вриједи.

чл. **515.**

Уговорник који обећа дјело или радњу трећег каква човјека одговара за сву штету која би потекла отуда, што тај трећи неће да изврши радњу која је обећана.

Али ако уговор показује да је обећалац на себе узео то толико, да ће се постарати да тај трећи радњу изврши, одговараће само, ако се према приликама није о томе постарао, или својом кривицом није могао то учинити.

чл. **516.**

Ко, уговарајући у своје име, углави да ће друга страна нешто учинити или дати коме трећему, тај је уговорник властан тражити да се обећање изврши по уговору. И овај трећи имаоник може такође извршење тражити, ако уговор или прилике што друго не показују.

чл. **517.**

Ипак, док год тај трећи не изјави да прима

www.pravokutnik.net

дужниково обећање, уговорник који је на корист трећега углавио може дужника ослободити, или пак искати да оно о чем је уговор њему самоме даде и изврши, но опет само у колико се тиме дужнику не отешчава извршење. Али, пошто тај трећи имаоник прими обећање, уговорници не могу више ништа у првашњем уговору измијенити, ако и тај трећи на измјену не пристане.

## *О недостацима у вољи уговорникâ.*

### чл. **518.**

Кад би ко му драго једну страну насиљем или озбиљним плашењем (908, 909) на уговор нагнао, таки уговор ту страну никако невезује.

Ако би пак само за какав узгредни углавак или одредбу уговора било насиља или плашења, тада страну која је против воље пристала, не везује таки углавак, али уговор у главноме остаје тврд.

### чл. **519.**

Ако је једна страна таком непоштеном пријеваром навела другу на уговор, да без тога ова не би ни уговорала, таки уговор не везује преварену страну, н'ако би га сама нарочито признала.

Не узимље се да је пријевара, кад онај који ствар нуди, у опште је хвали, па било и преко

www.pravokutnik.net

мјере, ако се у саобраћају на таке преувеличене хвале много не пази.

чл. **520.**

Ако је она страна коју, због насиља или озбиљна плашења или пријеваре, уговор не везује, имала од тога какве штете, она може од кривца потпуну накнаду те штете тражити.

чл. **521.**

Кад би ко тврдио да је, у заблуди, уговарање друкчије разумио него друга страна, те да по томе воље уговорилаца нијесу биле једине (907), то му се тврђење неће примити, н'ако би, према доказима које треба да сам изнесе, или према приликама, очевидно било да је тако.

Ипак, поред све те очевидности, заблуда неће слабити уговора у опште, него само ако је била о његовој суштини (911); уговор остаје тврд и онда кад је заблуда потекла од крајна немара онога уговорника који је пао у заблуду (912).

Она страна која ради заблуде не признаје снаге уговору, ако је заблуди сама крива, а друга страна о томе незнала, намириће тој другој сву штету коју отуда имала буде.

чл. **522.**

Ако је уговорник у пијанству или другоме сличну стању био кад је уговарао, он може искати да се уговор поруши, ако докаже да у томе стању није могао појмити замашаја посла о коме је уговарао. Али, ако је томе стању



www.pravokutnik.net

своме сам крив био, друга страна може тражити да јој накнади штету, ако није знала о томе стању, нити је у томе какве њезине притруне било.

чл. **523.**

Свака жалба о томе да уговор не вриједи због насиља, плашења, пријеваре, заблуде, пијанства, или о накнади штете која отуда долази, треба да се суду најдаље за шест мјесеца пријави, јер доцније неће нипошто примљена бити.

То се вријеме, у случају плашења, насиља и пијанства, броји од онога дана ког су престала; за пријевару и заблуду пак, од дана ког је о томе дознала страна која се жали.

## РАЗДИО II

### О вршењу уговора.

чл. **524.**

Ко се год уговором на што обвеже, треба да то и испуни, т. ј. да свој дуг савјесно и поштено намири, према ономе што је уговорено и што врста посла собом доноси (906).

чл. **525.**

Ако је дуг у новцу, те је погођено да ће се намирити у некој одређеној врсти поваца, која

www.pravokutnik.net

није обична у мјесту гдје се дуг плаћа, тај се новац може обрнути у обичну врсту, по новчаноме течају онога дана ког је истекао рок плаћању. Изузимље се случај, кад је нарочито уговљено да ће исплата бити само у уговореној врсти новца, а у никаквој другој.

чл. **526**.

Ако је дуг у суврстим стварима, њих бира, кад није иначе уговљено, дужник, али доброта им треба да је свакако према уговору.

Кад о томе није ништа нарочито уговорено, нити се намјера уговорникâ иначе дознати може, тада ствари које дужник даје, треба да не буду испод средње руке.

чл. **527**.

Што је дужник нарочито обећао да ће сам, лично, извршити, или је дужитељу до тога стало да управ дужник сам изврши, а нико други, е се из приликâ види да иначе не би уговора ни главно био, тад треба да и буде тако.

Ако ли дужник не би хтио извршити, тад дужитељ може тражити да му намири штету која отуда потјече.

чл. **528**.

Кад је погођено да ће се дужник одужити на обир, т. ј. тим што ће од двије или више одређених стварî дати једну или другу, да ће од двије или више радњâ извршити једну или другу, тад, ако иначе уговорено није, дужник је властан сам да одреди коју ће од дужностî

www.pravokutnik.net

што су на обир извршити, и тако, извршив једну, свој дуг намирити.

чл. **529.**

Кад је више дужникâ, а дуг нераздјељив (921), тад је дужитељ властан искати кога год хоће од дужникâ, да изврши сам оно што су по уговору дужни сви.

С друге стране, и кад је више дужитељâ, а дуг нераздјељив, свакоме се од њих може законито намирити васколик дуг, осим ако је што друго изречно уговорено, или ако један од дужитељâ, путем суда, уручи забрану дужнику да некоме од дужитељâ дуга не намирује.

чл. **530.**

Пошто један од дужникâ намири нераздјељиви дуг, сви су остали слободни, и на супрот, пошто један дужитељ законито прими, сви остали престају бити дужитељи.

Онај дужник који сам намири, може тражити остале садужнике да му сваки, према своме дијелу, накнади што нањ пада, ако по природи посла или везе која је међу њима, не треба иначе да буде.

чл. **531.**

Ако се нераздјељиви дуг обрне у новце, или ако се мјесто уговореног извршења накнађује штета, тим самим дуг постаје раздјељив, те се сваки дужник може тражити само за његов дио дуга, а сваки дужитељ може искати

www.pravokutnik.net

само свој дио, ако није нарочито било друкчије уговорено (556, 563).

чл. **532.**

Кад је истекао рок намиру дуга, дужитељ није дужан примити на дијелове или на комаде оно што му по уговору припада, н'ако је нарочито уговорено да ће намир на рокове бити.

чл. **533.**

Добит се може искати само ако је уговорена, или се обично даје за дуг оне врсте о којој је ријеч.

Кад је уговор писмен, онда углавак да се добит плаћа, треба да у саму исправу уврштен буде.

чл. **534.**

Ако није одређено колика ће добит бити, треба је рачунати годишње осам по сто. Кад је пак уговорена добит, она не може прије̇ћи десет по сто; што се год преко тога углави, не само да неће вриједити, него ће се још дужитељ глобити са двадесет по сто од главнице која је на дугу.

чл. **535.**

Кад је рок намиру дуга уговором или другим законитим начином одређен, дужитељ не може никако искатй да се дуг плати прије рока.

Само кад би се могло доказати да дужник, каквим непоштеним начином, иде на то да, кад приспије рок, осујети намир дуга, дужи-

www.pravokutnik.net

тељ може тражити да се намир обезбиједи, а ако је то тешко постићи, да дужник и прије рока плати.

чл. **536.**

Дужник може и прије рока дуг намирити, али само у прилично и згодно доба, па и тада, ако уговор или друге прилике не показују да је рок одређен био на корист или олакшицу самога дужитеља.

Дужник, плативши добровољно прије рока, није властан одбити ма што од дуга у име већинка, за оно вријеме за које раније плати, ако није иначе уречено или обичајем утврђено.

**чл. 537.**

Ако рок извршењу није никако одређен, тада чим је дуг постао, дужитељ може тражити да се намири. Ипак, ако би за дужника тешко било одмах уговор извршити, суд према приликама може одредити кратак рок за намир дуга.

чл. **538.**

У узајамним (920) уговорима, кад једна страна од друге извршење иште, треба да је и сама извршила оно што је обећала, или да је готова извршити. Иначе, друга страна може све дотле одгодити своје извршење, ако није друкчије уговорено, или сама природа посла што друго не доноси.

чл. **539.**

Ако мјесто извршењу није одређено, а намјера се уговорникâ неможе докучити, нити

www.pravokutnik.net

закон о томе што особита наређује, треба се владати према обичају и према природи самога уговора. Ако ли се из свега тога ништа извести не може, тада мјесто гдје треба извршити, бива у опште оно мјесто гдје је дужник пребивао кад је дуг постао.

Ако је дуг каква одређена ствар, она треба да се преда у ономе мјесту гдје се, знањем уговорилацâ, налазила кад су уговарали; ако ли је пак новчани дуг, намирује се у ономе мјесту гдје је дужитељ пребивао (958) кад се уговор главио.

## РАЗДИО III

### О посљедицама неизвршења или неисправна извршења уговора.

чл. **540.**

Кад дужник неизврши, т. ј. не намири што је по уговору законито дужан, или не изврши како треба, дужитељу је слободно да се служи сваким допуштеним начином, е да би га нагнао на намир дуга.

Кад то не пође за руком, дужник одговара за штету према правилима чланака који послије овога долазе.

чл. **541.**

Кад дужник не изврши уговора, па било то

www.pravokutnik.net

злонамјерно (927) или због каква крајњег немара (928), он одговара вазда, без изузетка, за потпуну штету (923, 925) коју је дужитељ од тога имао.

У опште, дужник одговара и за штету која долази од омањег немара, али суд може, кад особите прилике показују да је правично, његову одговорност свести до саме накнаде просте штете. Кад је пак уговор таке врсте да он не доноси никакве користи дужнику, тад га суд може ослободити и сваке одговорности за омањи немар (928). Правило овога раставка вриједи у опште, ипак у колико за поједине случајеве закон што друго не одређује.

чл. **542.**

Ако је дужник уговором везан да изврши неку радњу, или да даде какве суврсте ствари, дужитељ може, у мјесто што би тражио накнаду за штету због неизвршења по уговору, да, на дужникове трошкове, наручи коме другоме извршење онога што је требало да дужник учини.

Ако ли се дужник обвезао био да нешто неће учинити, па учини, тада дужитељ може искати да се, на дужникове трошкове, уништи оно што је против уговора урадио.

У случајевима обје врсте, дужитељ може још, кад би имао какве штете од тога замјеничког извршења, искати да му и то дужник намири.

www.pravokutnik.net

чл. **543.**

Кад дужник својом кривицом одвлачи (922) извршење уговора, нањ пада и ризик (932) сваке случајне штете (931).

Тога се одговора може ослободити тек ако докаже да би ствар исто пропала била или се покварила, и кад би је у одређено вријеме другој страни предао био.

чл. **544.**

Ако је дуг у новцу, па добит и не уговорена била, дужник треба да је плаћа по законској мјери, т. ј. осам по сто, од онога дана ког почиње одвлака.

Тим више треба да плаћа уговорену добит, па била и већа од законске, само не преко највише мјере коју закон допушта.

чл. **545.**

Кад, због одвлаке дужникове, извршење уговора постане очевидно излишно за дужитеља; или кад су стране углавиле, или се иначе показује намјера уговорникâ да извршење треба да буде на одређени рок или за одређено вријеме, ни прије ни послије, тад дужитељ може одступити од уговора, тражити накнаду штете и повраћај свега што је другој страни у име уговора дао.

чл. **546.**

Кад дужитељ без узрока одбија ово извршење на које је дужник према уговору готов, или на какав други начин чини да намирење није могуће, тад, од дана те дужитељеве

www.pravokutnik.net

одвлаке, нањ пада свака штета која би отуда потекла (541).

Он штетује, такође, и сам случајни квар или пропад ствари; он штетује и кад би извршење, због каква случаја, постало немогуће (931).

Ако по уговору дужник треба добит да плаћа, течај те добити престаје даном којим почиње дужитељева одвлака.

чл. **547**.

Кад је дужник готов да свој дуг, коме је рок истекао, намири, а дужитеља није на мјесту гдје га намирити треба; или је због каква узрока немогуће или опасно самоме дужитељу платити, тад се дужник може ослободити дуга, предавши га уједно са приложјем, ако га има, у руке суду или другој Власти тога мјеста.

Ако је ствар којом се дуг намирује така да се лако покварити може, или би њено чување много трошка стало, суд може наредити да се прода, те извађене новце примити и хранити за дужитеља, на кога, у такоме случају, падају сви трошкови, па и сам ризик који од одвлаке потече.

чл. **548**.

Кад у узајамним (920) уговорима, једна страна одвлачи извршење, друга јој може за то назначити путем суда приличан рок, с изјавом, ако до тога рока неизврши, да ће друга страна отступити од уговора. У такоме случају, страна која одступа властна је искати да јој друга

www.pravokutnik.net

поврати све што је у име уговора примила, а и штету, која од тога буде, да јој намири.

Одређење рока путем суда никако не треба у случајевима поменутим у чл. 545.

чл. **549.**

Чим су год неизвршењу, или непотпуну и нетачну извршењу уговора криви кућани, слуге и раденици уговорникâ, све се сматра као да је кривица уговорникâ самих.

То правило вриједи и за друштва и за све неличне имаонике, што се год тиче кривице њихових заступника, чиновника и радника.

У свакоме случају, ипак, ко некрив накнади штету, властан је са своје стране искати да му је, по општим правилима правде, кривац намири.

## РАЗДИО IV

### О особитим одредбама или углавцима који могу бити у уговору.

*О капари, о одустаници и о уговореној тегоби.*

чл. **550.**

Капару (934) треба повратити пошто уговор извршен буде, ако уговорници нијесу иначе углавили, или ако за поједине случајеве закон или обичај друкчије не одређује.

Капара се враћа и онда кад уговор не

www.pravokutnik.net

дође до извршења вољом оба уговорника, или ради каква узрока, коме није крива ни једна ни друга страна.

чл. **551.**

Ако уговор није био извршен кривицом стране која је дала капару, она тиме губи право искати ју натраг. Ако ли је, напротив, томе крива страна која је капару примила, тад је она, ако није што друго уговорено, враћа, и то двоструко.

Ако је од неизвршења уговора било штете која превишује просту капару у првоме случају, а двоструку у другоме, тад страна која ју је имала може, осим тога, искати да јој се тај превишак штете надокнади.

чл. **552.**

Кад који од уговорникâ урече себи право одустанице (935), бива му на вољу, хоће ли да се уговор изврши или ће, плативши уговорену одустаницу, од њега да одступи.

Ипак, ако је страна која има право одустанице почела вршити уговор, или примила започето вршење од друге стране, она не може више отступити од уговора, ако на то и други уговорник не пристане. И напротив, кад је другој страни већ изјавила да ће платити одустаницу, тад не може више, против њезине воље, искати вршење уговора: све то, разумије се, ако што друго није углављено.

чл. **553.**

Ако је уговорено да ће дужник платити дру-

www.pravokutnik.net

гој страни уречену глобу, или се подврћи каквој другој имовинској тегоби (936) кад не би извршио што је дужан, он треба да јој се и подвргне, чим не изврши; па баш да она и прелази штету коју је од тога дужитељ имао.

Кад је имовинска тегоба била уговорена за узгредне какве углавке уговора (на пр. ако се дуг на уговореноме мјесту или на одређени рок тачно не намири), тада дужитељ, осим намира дуга, може уједно искати да се дужник и уреченој тегоби подвргне.

чл. **554.**

И кад штета од неизвршења превишује уречену глобу или тегобу, дужник не подмирује тај превишак.

Само кад би дужитељ доказао да је у томе било особите кривице дужникове, или да се штета догодила од нечега другог, а не од онога за што је тегоба уговорена била, тад ће и тај превишак дужник да намири (936).

чл. **555.**

Кад би дужник доказао да неисправноме извршењу уговора није он крив, него какав случајни узрок коме се одољети неможе, или да му је крив сам дужитељ, тад ће се он уговорене тегобе потпуно ослободити (936).

## *О самокупности (937).*

чл. **556.**

Кад је у какву дугу више дужникâ који су

www.pravokutnik.net

се самокупно обвезали, дужитељу је на вољу бирати од кога ће тражити намир дуга; он може бирати: хоће ли искати дуг од једнога, или од другога, или од свијех уједно; па и пошто је једнога изабрао и од њега дио дуга примио, његово се право бирања за наплату остатка ни најмање не крњи.

Дужници су самокупни само онда кад је то у самоме уговору услављено било, или тако закон нарочито наређује (938).

чл. **557.**

Ако дужитељ иште дуг у једнога од самокупних дужника, овај може тражити да му другови дужници даду своје дијелове, али то не треба никако да донесе одлагања у наплати дуга, или какву другу штету дужитељу.

Сваки је од осталих дужника, ипак, властан платити свој дио управо дужитељу, или, ако овај неће да прими, предати га суду на оставу, али се он тиме ни најмање не ослобођава везе која од самокупности потјече (556).

чл. **558.**

Самокупни дужник који је позван да намири дуг, може се бранити од свакога дужитељева тражења које му се чини неосновано, и то, свим оним приговорима, опрекама и разлозима који потјечу из природе самокупног дуга, или од положаја свијех дужника. Позваног је дужника, шта више, дужност да се тиме брани, иначе ће одговарати за штетне посљедице осталим дужницима.

www.pravokutnik.net

Он се може још бранити и оним разлозима и опрекама, које долазе од његових личних прилика и веза према дужитељу.

чл. **559.**

Нити је дужитељ властан чинити појединоме дужнику каквих олакшица на штету осталих, нити се какав садужник, без приволе осталих, може подвезати на што или иначе што учинити чиме би им самокупни дуг тежи постао.

чл. **560.**

Пошто један од самокупних дужника дуг намири, па баш да и није судом тражен био, сви се остали дужници тога дуга ослобођују. И кад би један од њих само неки дио дуга платио, бива да је он тај дио за све њих намирио.

чл. **561.**

Дужитељ треба да дужнику не само намирницу даде, него, ако овај то тражи, да пренесе нањ сва своја права са приложјем (залоге, заставе и т. д.), у колико му то олакшава наплату дијелова дуга од осталих самокупних дужника.

чл. **562.**

Онај од самокупних дужника који је дуг намирио, и тим остале ослободио, властан је искати да га остали другови дужници подмире, сваки према своме дијелу (938), ако у уговору није иначе углављено или природа посла што друго не доноси.

www.pravokutnik.net

Кад се не зна од иста колик је чији дио у дугу, претпоставља се да су сви дијелови једнаци.

чл. **563.**

Гдје је више самокупних дужитеља (937), сваки од њих може тражити и примити од дужника васколик дуг, и, пошто га један од њих наплати, тим је дуг намирен, исто као да су и сви примили. По томе, намирница коју даје дужитељ-примац дужнику, исто тако вриједи, као да су је и сви потписали.

Никад се не претпоставља да су дужитељи самокупни, него треба да је то уговором уговљено или законом нарочито наређено.

чл. **564.**

Дужник може намирити дуг коме год он хоће од самокупних дужитеља, све дотле док га један од њих није судом позвао да плати. Послије таког позива, он већ није властан бирати, него треба да плати само ономе дужитељу који га је и позвао.

чл. **565.**

Не само плаћањем, него и сваким другим законитим начином, као пребијањем, нагодбом и т. д. може један од самокупних дужитеља ослободити дужника, али само у колико то није зломислено учинио, да тиме оштети своје другове дужитеље.

Ипак, ни у какву случају не би вриједило,

www.pravokutnik.net

кад би један од самокупних дужитеља бесплатно или без накнаде дужника ослободио, ако и остали дужитељи на то не пристану.

## *О условима (939).*

чл. **566.**

Кад би уговорници поставили какав услов снази и дјејству уговора, тада, док се год очекује и разложито се очекивати може да ће се услов испунити (941, 942), дужник не може ништа урадити, чиме би се, на који драго начин, могло запријечити потпуно извршење онога на што се подвезао условним уговором.

чл. **567.**

Кад је уговору постављен какав услов којим се на нешто смијера што је противно закону, поштењу или благонарављу (785), тада не само што услов не вриједи, него и уговор који се нањ ослања бива ништав.

чл. **568.**

Пошто се испуни одложни услов (940), узимље се да је дуг, који потјече из уговора, тек тим часом добио своју снагу, ако сам уговор или друге прилике не показују да је другојачија била намјера уговорилаца.

Не испуни ли се услов, бива као да уговор није ни углављен био, али и опет, ако се не покаже да су уговорници имали какву другу мисао.



www.pravokutnik.net

чл. **569.**

Онај исти час ког се испуни разрјешни (940) услов, уговор престаје и све његове посљедице, ако се, из уговора или из других прилика, не види да су уговорници мислили на какав још ранији рок.

Ако ли се разрјешни услов не испуни, те је већ јасно да се ни испунити неће, тада се таки уговор сматра као да је без икаква услова углављен.

## РАЗДИО V

### О дуговима који долазе од недопуштених дјела (930).

чл. **570.**

Ко год, каквим незаконитим дјелом, учини или узрокује коме какву штету (923-926), дужан ју је, у колико се оцијенити може, потпуно намирити, не само кад је дјело злом намјером учињено, него и кад се згодило по немару или од обијести.

У колико незаконито дјело пада под казнене законе, кривац ће бити још и по тим законима посебице суђен.

чл. **571.**

У колико није могуће тварно повратити

www.pravokutnik.net

стање које је било прије штетникова дјела, суд одређује накнаду штете обзиром на све пригоде и прилике, па и на тежину кривице штетникове (927-929); али при томе, држећи се у опште основног правила : да се штета потпуно накнађује (923).

Кад је у томе било и кривице онога коме је штета учињена, суд ће снизити накнаду према величини те кривице.

Кад ради оцјене штете треба вјештина стручних људи, суд ће, прије нег одлучи, саслушати њихово мишљење.

чл. **572.**

Кад је било више њих штетника, сви ће самокупно одговорати за сву штету, без разлике, ко је међу њима био подстрекач, ко почетник, ко човођа, ко извршилац, ко помагач.

Онај пак који би, пошто се сврши незаконито дјело од кога штета долази, настојао или помагао настојати да се кривци не открију, или би намишљено, којим драго начином, ради своје користи, радио како да се осујети или отешча оштећеноме наплата штете, самокупно ће са штетником или штетницима одговарати.

чл. **573.**

Кад један од одговорникâ, ради самокупности (572), намири штету преко свога дијела, он може тражити од осталијех накнаду, ако дјело његово није било са злом намјером.

www.pravokutnik.net

Ако ли је радио злонамјерно, моћи ће тек онда тражити накнаду ако суд, ради особитих узрока, нађе да је тражба умјестна. Не нађе ли суд тога, тад ће сваки друг-кривац, који је зломислено радио, дати дио који нањ пада, у мјесто платцу, у црковну касу онога мјеста гдје је дјело учињено.

чл. **574.**

Кад ко постави слугу или радника да врши за њега какав посао или радњу, треба да га пази и надгледа онако као што би сваки добар домаћин чинио. Занемари ли то, одговараће за сваку штету коју би тај најмљеник, при нарученој му радњи, коме трећему учинио. Те се одговорности ослобођује тек онда кад је јасно да би се штета, поред све поменуте пажње, догодила била.

О одговорности за штету коју узрокују коме чланови кућне заједнице, правила су у чл. 700-704.

чл. **575.**

За штету коју учине чељад незрела или нездрава ума, одговарају они којима је дужност да их пазе, ако не докажу да се штета није догодила због њихове непажње.

Ако, према томе, они који су обвезани да таку чељад пазе, нијесу дужни намирити штету, или ако су и дужни, нијесу у стању да је плате, тада суд, у случајевима кад то правичност изискује, може осудити и самога штетника таке врсте да, према степену разборитости

www.pravokutnik.net

његове, према имању штетника и оштећеника, намири потпуно или дијелом штету коју је учинио.

чл. **576.**

Ко, својом кривицом, за неко вријеме није у свијести, као на пр. онај који се опије, па у такоме безрасудну стању учини коме какву штету, треба да је намири.

Ако ли га је ко други у то стање довео, тад ће и тај одговарати према својој кривици, а одговараће сам за свеколико, ако прилике покажу да онај доведени у безрасуће није у томе никакве кривице имао.

чл. **577.**

Ко је врх себе, врх свога имања или части, врх своје чељади и њихова иметка или части, повриједио нападача, или му штету у имању учинио, не одговара, док год тиме не прије̂ђе границе законите обране (944).

Ако ли нападени, бранећи се, коме трећему штету учини, он треба да је и намири, али за то, може тражити накнаду од нападача.

чл. **578.**

Кад је човјек погинуо од нечијег незаконита дјела, и ако је за вазда забрањено искати плату за неоцјењиву крв човјечју, — ипак, насљедници су погинулог власни тражити од кривца накнаду трошкова око лијечења и штете од дангубе, ако је покојник боловао пред смрћу, као и сав трошак око укопа његова.

www.pravokutnik.net

чл. **579.**

Ако је погинули имао чељади коју је био дужан хранити, издржавати или одгајати, тада, свако од њих има право искати накнаду од кривца, у колико су од насилне смрти покојникове штете имали.

Суд ће, према своме увиђају, умјерено одредити колику ће накнаду кривац дати онима који су је власни искати, и којим ће начином то бити. Суд одређује, пошто темељито разабере све прилике које се странâ тичу, као : колика је моћ течења у умрлог била; колико је у средњу руку још могао живљети; које су имовне и друге прилике онијех који имају право на накнаду, као и прилике самога кривца и т. д..

чл. **580.**

Ко ударцима или раном кога повриједи, намириће све трошкове боловања и лијечења, као и штету од дангубе. Судећи о томе, треба особито пазити : да ли је тиме повријеђеник остао сакат, за вазда болан, или тако нагрђен да нема више наде е ће његово стање боље постати (на пр. дјевојка која се због тога не може више удадби надати), те треба да и та штета буде оцијењена, и да је кривац намири.

Кад су тиме оштећена и чељад повријеђеног, те им треба одредити накнаду, ред се је владати према наређењу чл. 579.

чл. **581.**

Ко би на кога зломислено налагао, распро-

www.pravokutnik.net

стр'о лаживе гласове о његову поштењу, пословима, иметку, значају, вјештини и о другим приликама које га се тичу, те му тиме проузроковао имовинску штету, суд ће, према посљедицама тих гласова, омјерити накнаду, а кривац ће је намирити.

Ипак, кад ко, коме је због посла стало да сазна истину о нечијем живљењу и приликама, запита кога о томе, а овај му по истини каже, казивалац није одговоран, ако није у томе било каква зла лукавства његова.

чл. **582.**

Насрне ли на кога туђ во, коњ, и т. д., те га повриједи или му оштети животињу или друге ствари, одговараће за то власник животиње која је насрнула или онај коме је ова повјерена била, осим ако би доказао да он, ни злом намјером ни немаром, није никако крив штети. Претпоставља се да није крив, кад животиња није до тада имала навике изненада да насрће (во да боде, коњ да бије, и т. д.).

чл. **583.**

Забрањено је и убијати и у плијен узимати туђу животињу коју ко нађе на земљи коју држи; допуштено је само са земље је изагнати.

О потри коју туђа животиња учини, треба јављати пољаку, који ће у томе поступати по особитим правилима своје службе.

чл. **584.**

Кад се какво здање, или дио од њега, раз-

www.pravokutnik.net

вали, те тиме учини коме какву штету, намириће је власник здања, ако се то догодило због тога што је било зло сазидано или зло уздржавано, осим кад би доказао да у свему томе није било кривице његове.

Ако се штета догодила због недостатакâ у зидању, а зидање је вршио какав предузетник, власник здања може од њега тражити накнаду штете коју је он, власник, намирио (366).

### чл. **585.**

Свака жалба о накнади штетâ које падају под правила овога раздјела, треба да се суду пријави најдаље за годину дана, од како оштећеник обазна о штети и о њену учиниоцу.

Али, дознао оштећени кад било о штети или о штетнику, тражба ће свакако застарати након десет година, од дана у који је штета учињена. Само за штету која потече од дјела за које закон поставља казну вишу од три године тамнице, застара је готова тек послије двадесет година, од дана ког је дјело учињено.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО VI

## О дуговима који потјечу од различитих послова, дјела и прилика (794).

### *О обећању које се огласом чини.*

чл. **586.**

Кад ко јавним огласом нешто обећа за дјело које би ма ко извршио, обећање га везује. Али опет обећалац може своје обећање и натраг узети, све док дјело о коме је ријеч није извршено било.

### *О незвану вршењу туђих послова (947).*

чл. **587.**

Опште је правило : нек се нико непозван у туђе послове не мијеша, али ко то учини, треба да савјесно посао и сврши, и то од прилике онако као што би га свршио сам господар; иначе ће одговарати за штету која би отуда потекла.

чл. **588.**

Ко се незван заузме за туђ посао да би, у вријеме какве погибли, одвратио или умањио

www.pravokutnik.net

несрећу која нечијој ствари или послу пријети, он одговара само за штету коју би непоштењем или крајњим немаром учинио. Кад пак погибли било није, он одговара и за посљедице омањег немара.

чл. **589.**

За случајну штету, незвани вршилац одговара само онда кад се умијешао у посао против воље господара тога посла. Он ради против те воље, не само кад је она била изречно казана, него и кад је из приликâ могао разабрати да тако како ради не може бити господарева воља.

Ипак, кад тај вршилац докаже да и иначе посао не би био прост од случајне штете, слободан је одговора.

чл. **590.**

Кад се ко заузео за туђ посао који је у погибли, или је то иначе учинио ради користи господареве, тад му је овај дужан намирити све потребне и корисне трошкове, и ослободити га дуга који је ради тога посла на се узео, баш да му, без његове кривице, и није пошао за руком онако као што се мислило.

чл. **591.**

Ако су послови, у које се незвани вршилац умијешао, таки да су лако могли чекати док господар сам о њима одлучи, или кад их се тај незвани заузео то није било да тиме користи господару посла, или је радио чак против воље господареве, тада му овај није дужан

www.pravokutnik.net

накнадити ни трошкове, ни ослободити га дуга, него само у колико је, трудом и трошком његовијем, дошао до какве користи, које иначе не би имао био.

Ипак, у случају кад би незвани вршилац радио против господареве воље, овај може искати, ако воли, да на трошкове таког незваника посао буде повраћен у пређашње стање, и да му још намири штету коју је од тога имао.

чл. **592.**

Кад год незвани вршилац нема права тражити накнаду за трошкове, он ипак може узети себи натраг саме ствари које је уложио у посао, у колико тим не бива квара господару.

Али опет господар посла може му забранити и то узимање, ако му по процјени намири вриједност тога што би могао натраг узети.

чл. **593.**

Ко учини какав трошак за нешто што је неко други свакако, по закону, био дужан учинити, он може искати да му тај други сав трошак намири.

чл. **594.**

Ако је господар, након свршена посла, одобрио што је учињено, тад ће бити као да је он сам, још из почетка, о свему томе нарочити налог вршиоцу дао.

И без тога одобрења, права ће се и дужности господареве и незваног вршиоца посла судити према правилима повјере, у колико

www.pravokutnik.net

није иначе одређено у овоме подраздјелу, или није противно природи самога посла.

## *О дуговима од неоправдана користовања туђим.*

чл. **595.**

Ко што плати или кому даде, мислећи да је дужан, а дужан не буде, властан је тражити да му се поврати што је год у тој мисли дао или платио (945).

чл. **596.**

Ипак, кад би ко намирио свој безусловни дуг прије рока, мислећи да је рок истекао, не може тражити повраћаја; не може такође ни онај ко намири какав дуг који је већ застарао био.

чл. **597.**

Ко би платио туђ дуг, превариви се и мислећи да треба да плати мјесто правога дужника, платац не може искати повраћаја од намиреног дужитеља, него само од дужника, осим ако је дужитељ опазио да се платац вара, па ипак примио.

Свака друга побрка о чељадету, при плаћању, не одузимље права на повраћај.

чл. **598.**

Ко изврши какву дужност коју само савјест, част или благонаравље изискује, погрешно мислећи да је дужан то учинити, као да је дуг

www.pravokutnik.net

који се судом наплатити може, није властан тражити да му се то што је дао поврати.

чл. **599.**

Што ко да ради нечега што ће се тек извршити или бити, па се то не изврши или не буде, он може тражити да му се поврати што је год у то име дао.

Подобно правило вриједи и за оно што ко даде за нешто што већ опстоји, па послије престане, ако је то што је дао, управ дао у мисли да ће тако и у напредак опстајати.

чл. **600.**

Исто се тако може тражити натраг оно што је ко примио, да би настојао око каква недопуштена дјела или га сам извршио, и то без разлике да ли је дјело извршено или није. Ипак, то бива само кад је таки примац непоштено радио што је примио, а с даваочеве стране није никако било такога непоштења.

Кад су пак обојица непоштено радили, тада давалац не може више тражити повраћаја, него ће примац у црковну касу дати то што је примио. Ако ли је давалац малољетан, тада се треба у томе владати према правилу посљедњег раставка чл. 476.

Ако је непоштеним дјелом коме трећему учињена каква штета, оштећеник може тражити да му је намире сви учесници самокупно.

чл. **601.**

И у опште, што год ко без оправдана уз-

www.pravokutnik.net

рока, на који драго начин, из туђега иметка прими (945, 946), треба да поврати или иначе надомјести и намири.

чл. **602.**

Повраћај примљених ствари, у свим поменутим и сличним случајевима, бива према правилима изложеним у чл. 22-25.

## РАЗДИО VII

## О пренашању дуговâ.

### *О уступању дужитељског права.*

чл. **603.**

Ко год може од кога какав дуг тражити, он може и пренијети своје дужитељско право на кога драго другог, у колико дуг, по својој природи, није за дужитеља лично везан.

Коме је дужитељско право уступљено, он већ тим самим постаје дужитељ у мјесто дотадањег, нити за тај пријелаз треба дужникова пристајања, ако није нарочито иначе одређено уговором или законом.

Уступањем прелази не само дужење, него и свако приложје његово, као : добит, залога, застава; то све, ипак, начином који закон поближе одређује.

www.pravokutnik.net

чл. **604.**

И ако самом углавом уговора међу уступитељем и пријамником дужење прелази на овога посљедњег, ипак треба да се, о пријелазу, даде на знање уступљеноме дужнику; јер, док год дужник о томе не зна, те незломислено плати пређашњем дужитељу, он ће се тиме потпуно опростити дуга.

Напротив, чим му је једном јављено о пријелазу дужења, он није више властан да плати пређашњем дужитељу; учини ли то ипак, одговараће за посљедице.

Кад је двоумљења коме треба да плати, дужник може предати дуг у судске руке, и тим га се потпуно ослободити.

чл. **605.**

Што се дужитељ промијени, никако не треба да дужников положој тежи постане. По томе, сви приговори, опреке и разлози које је имао дужник према првашњем дужитељу, остају му тврди и напрама новоме и његовим пријамницима и насљедницима.

чл. **606.**

Уступитељ дужења треба да, у колико сам знаде, обавијести пријамника свога о свему што му је потребно или корисно знати, ради лакше наплате дуга; треба такође да му уручи све исправе, записе и доказе који су код њега, а дуга се тичу.

чл. **607.**

Уступитељ одговара за истинитост дужења,

www.pravokutnik.net

и за то да га је законито уступити могао, ако је уступ био за какву цијену или накнаду.

Али уступитељ никако не одговара ако дужник не плати, те дуг намирен не буде, и'ако би то нарочито уговорено било или би потјецало од природе самога посла, или ако је, у послу томе, уступитељ зломислено радио.

чл. **608.**

Кад год дође до одговора уступитељева за уступљено дужење, он ни у какву случају не одговара преко онога што је примио у име цијене уступљеног дуга; к томе се могу још додати трошкови које је пријамник ради посла имао, као и добит на плаћену цијену.

## *О примању на се туђега дуга.*

чл. **609.**

Кад дужитељ пристане, може ко драго на се туђ дуг примити, па на то дотадањи дужник и не пристао.

чл. **610.**

Пошто дужитељ пристане, онај ко на се туђ дуг прими постаје дужником, а пређашњи се дужник тим дуга ослобођује, ако није друкчје углављено или саме прилике што друго не показују.

Кад је пређашњи дужник ослобођен, он не одговара више ни за што, па ни за оно што би

www.pravokutnik.net

се случајем догодило, те би учинило да дужитељу не буде могуће од новог дужника дуг наплатити.

## РАЗДИО VIII

## О престајању дугова.

### *О намиру у опште.*

чл. **611.**

Чи́м се дуг потпуно намири, оног часа и престаје, а уједно с њиме и све утврде и права (залог, јамство и т. д.) која су му приложена.

Дуг престаје и онда кад га и ко други а не сам дужник намири, с намјером да тиме дужника ослободи, па баш тај платац не био у ма каквој вези са дугом, нити имао налога од дужника да дуг плати.

чл. **612.**

Ако дужитељ има у истога дужника више једноврсних дугова, а дужник му не преда толико да би се могли намирити сви, тад, ако о томе нема одређене погодбе, нити је могуће суду из прилика намјеру странака извести, намиривање дугова или њихова отплата бива на овај начин :

пошто се наплати дозрела добит, т. ј. она



www.pravokutnik.net

којој је рок за наплату истекао, и судски трошкови, ако их је било, наплаћује се главно дозрелих дугова оним редом како је коме рок за наплату истјецао;

ако ли су сви дугови истог дана дозрели, тад, што је год дуговање кога од њих теготније за дужника, то се прије и наплаћује;

кад су пак и у томе сви главни дугови једнаци, они се наплаћују по реду времена, како је који постајао.

чл. **613.**

Ко год дуг намири, властан је искати о томе писмену свједоџбу, т. ј. намирницу (975), ако није каква ситница обичног свакиданьег саобраћаја.

Кад је намирница дана за главно, претпоставља се да је плаћена и добит која је дозрела за наплату и други узгредни трошкови, ако у самој намирници није што друго забиљежено.

чл. **614.**

Ако је дуг писмено утврђен, а у исправи нема говора ни о каквој дужитељевој дужности, дужник може тражити да му се сама задужница (974) поврати, чим се дуг потпуно намири.

У такоме случају намирница се може замијенити тим што ће онај коме се дуг намирује, начинити на самој задужници какав знак (на пр. превући ју потезом пера, надпарати ју), који показује да она нема више никакве вриједности.

Ако дужитељ тврди да му се задужница за-

www.pravokutnik.net

метла, изгубила, или да је уништена, дужник може тражити писмену намирницу.

## *О пребијању (949).*

чл. **615.**

Кад се деси да су двојица, један према другоме, у исто доба и дужник и дужитељ, па су оба дуга чиста, оба једноврсна и обојима рок истекао, дуг се може пребити за дуг, тако да мањи дуг престаје, као да је и иначе намирен, а већи се своди на остатак који доплатити треба, па и он да престане.

чл. **616.**

Ко је нешто дужан од онога што је отео, или иначе неправедно туђу ствар присвојио, или од онога што није вратио ствари примљене на оставу или у наруч, он није властан таки дуг пребити за нешто што му је, иначе, дужан онај коме га треба намирити.

Што је неко у име прехране дужан дати, не може се пребити, него само у колико би се то давање ради прехране могло и иначе за дуг узаптити, т. ј. под судску забрану ставити.

чл. **617.**

Јамац, кад плаћа, може одбити дужитељу не само оно што је дужитељ њему самоме дужан, него и оно што је дужан главноме дужнику. Дужник, напротив, кад плаћа, не може одбити оно што је дужитељ јемцу дужан.

www.pravokutnik.net

чл. **618.**

Пријамнику уступљена дуга, дужник може пребити, не само свако дужење које има према њему самоме, него и дужење које има наспрама уступитељу, ако је постало прије нег што му је законито јављено о уступу.

чл. **619.**

Дужење које је застарало може се само онда пребити, ако није било још застарало у које му драго доба опстанка онога дужења које се износи на пребијање.

## *О слијевању дуга и дужења.*

чл. **620.**

Кад се деси да уступањем, насљедством или иначе, исти имаоник постане и дужитељ и дужник у каквој обвези или дугу, тада, таким сједињењем или слијевањем, дуг и сам по себи престаје.

## *О опроштају.*

чл. **621.**

Опроштајем дуга, кад се законито учини, дуг престаје као да је и плаћен.

Само ако је дуг писмено утврђен био, треба да и опроштај буде писмен, или да дужитељ поврати дужнику задужницу, са знаком да је дуг намирен (614).

www.pravokutnik.net

## *О прометнућу.*

### чл. **622.**

Кад се какав дуг договорно прометне у нови, бива да, пошто нови дуг добије своју снагу, пређашњи сасвим престаје.

Кад таким прометнућем стари дуг престане, престају уједно с њиме и сва узгредна с њим спојена права и дужности, ако нарочитом погодбом нијесу на нови дуг (948) пренесена.

## *О немогућности извршења.*

### чл. **623.**

Кад се дужник подвезао да ће дати или учинити нешто што је засебно одређено, па без његове кривице то постане немогуће, тад такви дуг и сам престаје (933).

### чл. **624.**

Кад је извршење случајем постало немогуће, а дуг долазио од узајамна уговора, дужник треба да поврати што је год примио у име онога што би требало да изврши; што пак још примио није не може више тражити.

Ако ли је нешто већ извршио, тад ће се то саразмјерно урачунати њему на корист.

www.pravokutnik.net

## *О застари (950).*

чл. **625.**

Дуг коме се намир не буде тражио за вријеме које је законом остављено за поједине врсте дугова, чим то вријеме истече, дуг застарује, те се не може више судом тражити ни главно ни приложје.

Само они дугови за које је дан покретни или непокретни залог, нијесу подвржени застари, у колико не прелазе вриједност ствари дане у залогу, подлог или заставу.

чл. **626.**

За све дугове који се чисто иметка тичу, општи је рок застари тридесет година; изузетак је само за оне врсте дугова, за које закон нарочито краће рокове одређује.

чл. **627.**

Послије пет година застарује што је ко дужан :

а) надничарима и другим обичним радницима, за свршени рад;

б) кућним и другим слугама, за службу њихову;

в) кирицијама, бременошама, рјечним лађарима, кочијашима и другим радницима који се баве пренашањем или преважањем стварй или људй, за пријенос и за узгредни какав трошак;

www.pravokutnik.net

г) радницима сваке руке, за радњу њихову, за робу и за друге трошкове које су у посао уложили;

д) лијечницима, видарима, примаљама, учитељима и другим стручним људима и занатлијама, за њихове радње, услуге и с тим спојене трошкове;

ђ) апотекарима, за лијекове и услуге њихова звања.

чл. **628.**

Застарују за четири године : повремени приходи, доходци, плаћања, давања, услуге које се чине у годишње и краће одређене рокове, као : најмовина за куће, дућане и друга здања, добит на главно, повремено плаћање за чију прехрану и т. д..

Ова застара, разумије се, захвата само ненамирене рокове, а општег се права примати таке дохотке ни најмање не дотиче.

чл. **629.**

Одређује се двогодишња застара за све што ко дугује :

а) дућанцијама и другим продавачима на ситно, за робу дану онима који трговци нијесу;

б) крчмарима, држаоцима кафанâ и свима оним који се баве готовљењем или продајом јела и пића, за удужено јело и пиће;

в) гостионичарима и свијем који дају стан мјесечно и на краће рокове, било са храном и

www.pravokutnik.net

прислугом, било без тога, за становање и за остале узгредне трошкове.

чл. **630.**

Пошто се дуг оних врста које се наводе у претходна три чланка, унесе у какву законито начињену исправу, или се урачуна приволом дужника у какав одређени у новцу дуг, тад застара такоме дугу истјече по правилу редовне застаре, т. ј. тек послије пуних тридесет година (626).

чл. **631.**

Застара почиње тећи, гдје закон што друго не наређује, оног истог дана ког је дужитељ постао властан да судом тражи намир дуга. Застара бива потпуна, и дужник добија право које отуда долази, чим истече посљедњи дан року који је законом назначен за застару.

чл. **632.**

Застара је спријечена (952), т. ј. не тече, а ако је почела тећи заустављa се, за све вријеме за које дужитељу није било могуће, ради неодољивих узрока, дати у суд пријаву о наплати.

За дужења домаћих служитеља напрама својих господара, застара не тече, док су год у њих у служби.

чл. **633.**

Прекида се (952) течај застаре :

а) кад дужник изнова призна свој дуг, било изречном изјавом, било каквим дјелом које има то значење, као : кад подмири добит, или

www.pravokutnik.net

даде нешто у отплату дуга, или даде залог или јемца.

б) кад дужитељ пријави суду тражење о наплати, или посао дође пред добре људе, или иначе у правди, баш и за други посао, ријеч буде о опстанку дуга, те о томе траг у судским списима остане.

Што дужитељ изван суда тек опомене дужника да дуг намири, а овај ни што каже, ни уради што би се могло сматрати за признање, тиме се још течај застаре не прекида.

чл. **634.**

Кад се течај застаре прекине, она, истина, изнова почиње тећи, али се никако више у рок застаре не убраја оно вријеме, које је прије тога истекло.

Ако је, послије прекида, правда о дугу судском пресудом свршена и дужник осуђен, тад нова застара почиње тећи онога дана ког је пресуда за извршење сазрела.

чл. **635.**

Суд ни у какву случају није властан да се сам по себи на застару обзире, док то не иште она страна којој је стало до тога.

www.pravokutnik.net

# ДИО ПЕТИ

О ЧОВЈЕКУ И О ДРУГИМ ИМАОНИЦИМА (801).
КАО И О СВОЈЕВЛАСТИ (953) И У ОПШТЕ
О РАСПОЛАГАЊУ У ИМОВИНСКИМ ПОСЛОВИМА.

---

## РАЗДИО I

### О људима пунољетним и потпуно својевласним.

чл. **636.**

И ако је сваки човјек имаоник (10-13), ипак само ко је пунољетан има потпуну својевласт да имањем својим управља и располаже.

Постаје пунољетан сваки Црногорац чим наврши двадесет и једну годину.

чл. **637.**

Тек кад би се, због узрока нарочито законом одређена, претписаним начином признало

www.pravokutnik.net

да неки пунољетник није врстан својом имовином управљати, његова ће се својевласт према приликама укратити, али само док траје узрок који је до тога довео (653-664).

чл. **638.**

Малољетник, напротив, који је навршио осамнаесту годину, па се покаже да је подобан управљати својим послима, може се за пунољетна објавити, а то му собом доноси сва пунољетничка права.

Ту изјаву пунољетства врши надстаратељска Власт (647, 963), по молби самога малољетника, али тек пошто темељито извиди све прилике, и саслуша мишљење и разлоге старатеља и родбине малољетникове, или, ако ове нема, друге челади која су му поближе.

Кад малољетник који је још под очинском власти тражи изјаву пунољетства, треба да на то и отац му пристане.

чл. **639.**

И онај мушки малољетник који се с допуштењем родитеља или старатеља, а с потврдом надстаратељске Власти, ожени, те живи у посебној Кући и њом управља, сматраће се за пунољетна без икакве нарочите изјаве, ако за појединн случај не буде изречно што друго одређено.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО II

## О малољетницима и о старатељству над њима.

чл. **640.**

Ко двадесет и једну годину навршио није, малољетан је, те му је законом имовинска својевласт украћена, док год малољетство траје, осим кад би другим законитим начином то украћење престало (638, 639).

чл. **641.**

Свим имовинским послима малољетниковим управља и рукује оно исто чељаде које је дужно да се брине и за самога малољетника (отац, старатељ) (960).

чл. **642.**

Малољетник који још седму годину навршио није не може главити никакве имовинске послове (502); то зањ може радити само његов законити заступник. Изузетак је једино за оно што се такоме малољетнику бестеретно на дар даде (480).

Посао који углави малољетник коме је преко седам година, њега, осим случаја о коме је ријеч у чл. 650, не везује, кад му год налаже какву дужност или терет (503). Само ће га онда таки посао везивати кад нањ пристане његов законити заступник (504-506).

www.pravokutnik.net

чл. **643.**

Док је отац жив, он треба да се брине и за имовину која би његову малољетну дјетету припадала. Отац је, дакле, по самоме закону, и властан и дужан управљати свим пословима који се тичу особитог иметка дјететова, ако се самоме оцу, због каква законита узрока, очинска власт не одузме или не украти.

чл. **644.**

Умре ли отац, његово мјесто у старатељству над својом малољетном дјецом заузимље мати, на основи самога закона (961).

Уз матер се може поставити још помоћник-старатељ који, ако је замашно имање и управа њиме, треба да се свакако постави. У Кућама гдје још има домаћин, он, самим наређењем законским, и бива тај помоћник-старатељ док год суд, ради каквих особитих узрока, не нађе за добро именовати кога другога.

Помоћник-старатељ управља имањем заједно с матером. Ако се не слажу, како ће у какву послу да буде, одредиће надстарателjска Власт, чим је једна или друга страна замоли.

Кад би суд, због озбиљних узрока, одузео законско старатељство матери, тад помоћник-старатељ ступа на њено мјесто, ако у појединим случајевима надстарателjска Власт иначе не одреди.

чл. **645.**

Кад нема више ни оца ни матере, или кад им је одузета или украћена родитељска власт,

www.pravokutnik.net

биће именован особити старатељ који ће у свему, у колико је то могуће, замјењивати родитеље, па и у настојању око имовинских послова малољетникових.

У Кућама гдје још има домаћин, он и бива природни старатељ такога малољетника док год суд због особитих прилика и потреба не постави кога другога за старатеља.

чл. **646.**

Старатељ је дужан управљати имовинским послима малољетниковим савјесно и брижљиво, као што сваки уредан домаћин својима управља, а тако исто заступати малољетника и његово имање напрама осталоме свијету. Он особито треба да, према приликама, изјављује своју приволу или да је закраћује, на оне послове које малољетник сам углави (642).

чл. **647.**

Надстарателъска Власт бива Капетански Суд у чијем подручју станује малољетник. Та Власт, у договору са ближом родбином, поставља старатеља или старатеља-помоћника; на њу такође пада надзор и виша управа у старателъским пословима (963).

У заплетнијим случајевима, Окружни Суд, замољен од Капетанског, може овоме Суду дати упутство, било сам од себе, било пошто запита и дозна мишљење Великог Суда, како ће да поступа у послу о коме ријеч буде.

Окружни је Суд виши, а Велики Суд најви-

www.pravokutnik.net

ши суд, у свему што се старатељства и старатељских послова тиче.

чл. **648.**

За све што прелази обичну управу малољетникова имања, треба да старатељ иште одобрење у надстаратељске Власти. Који су пак послови што падају у круг обичне управе, показује природа имовинских прилика малољетникових; нађе ли суд да треба, он може у појединим случајевима, тај круг поближе означити још онда кад старатеља ставља.

Ипак, ни у какву случају не пада у круг послова обичне старатељеве управе, продаја или давање у залог непокретних добара.

чл. **649.**

Што год малољетникови заступници, који се помињу у овоме раздјелу, законито одреде и углаве у послима његовим, учињено је за самога малољетника, те он тиме и постаје дужник или дужитељ.

чл. **650.**

Онај малољетник који је законито овлаштен да се бави трговином, или да управља каквим другим предузећем или послом, може сам, без ичије приволе, законито на своје име главити све што се тога посла тиче. Што год он у томе углави биће тврдо, као да је углавио или одобрио сам законити заступник његов (508).

чл. **651.**

Незаконита дјеца која нијесу примљена у очину Кућу, нити их је иначе отац законито

www.pravokutnik.net

признао за своје, сматрају се као дјеца без оца, у свему што се старатељства над њима тиче (644).

чл. **652.**

Како почиње и како престаје старатељство малољетних; ко може и ко треба да га се прими; каква је веза, лична и имовинска, међу старатељем и малољетником; како се бистре рачуни старатељства; какав је надзор Власти врх свега тога и како се тај надзор врши; који су облици или обреди за поједине прилике нужни, као и све што се тиче унутарње стране тога јавног посла, биће изложено у особитоме закону.

Међутим, треба се владати по досадашњим о томе наредбама и обичајима.

## РАЗДИО III

### О људима нездрава ума и о расипницима, као и о старатељству над њима.

чл. **653.**

Кад пунољетан човјек, са нездрава ума свог (са лудила или махнитости), не може сам разумно вршити своје послове, суд га, на предлог онога ко је властан то учинити (654) и послије темељита извиђаја, може ставити под старатељство. Надлежан је за тај посао онај окружни суд, у чијем подручју немоћник пребива.



www.pravokutnik.net

чл. **654.**

Да се такав немоћник под старатељство стави, може искати његова ближа родбина или његов брачни друг, ако га има. У потреби, то може предложити и општина, а и друга мјестна Власт.

Без такога искања или предлога, суд, сам по себи, није никако властан започињати извиђај који на то смијера, да се ко било стави под старатељство ове врсте.

чл. **655.**

Суд ће о томе одлуку издати тек : пошто саслуша разлоге оних који иште стављање под старатељство; пошто види и, ако је могуће, испита самога немоћника; пошто чује лијечничко мишљење; пошто распита родбину и иначе кога треба; пошто темељито развиди све прилике које се посла тичу.

чл. **656.**

Наређује ли одлука да се немоћник под старатељство стави, суд ће му у исто вријеме и старатеља наименовати.

чл. **657.**

Стављање таког немоћника под старатељство доноси му само онда потпуну запрјету, т. ј. забрану сваког располагања у својим имовинским послима, ако је немоћ врло тешка, те се ни помислити не може да би немоћник ишта разумна у својим послима урадити могао.

чл. **658.**

Ако ли немоћ није тако тешка, стављени

www.pravokutnik.net

под старатељство немоћник долази тек под мању, непотпуну, запрјету. Том му се мањом запрјетом вршење само оних дјела и послова забрањује, за које се, према приликама појединог случаја, може узети да их због немоћи не би сам, како треба, вршити могао, као : да није властан сам пред суд излазити, дужити се преко одређене количине новаца; примати новце од дужникâ; давати намирнице; продавати или иначе уступати непокретна добра; залагати их и т. д..

Границе оваке непотпуне запрјете могу, према приликама, бити шире или уже, те ће се оне тачно одређивати у самој судској одлуци којом се старатељство наређује.

Немоћник бива својевластан за све остале послове, којих му вршење није том судском одлуком забрањено.

### чл. 659.

Чим нестане узрока с кога је потпуна или непотпуна запрјета наређена била, суд ће изјавити да старатељство престаје.

Та изјава бива по молби : самога онога ко се под старатељством налази, његове родбине, његова брачног друга; по предлогу општинске или друге мјестне Власти ; шта више и по молби кога драго појединца човјека.

И сам суд који, без нечијега предлога или молбе, није властан никога ставити због немоћи ума под старатељство (654), властан је сам

www.pravokutnik.net

по себи, без ичије молбе, кога било, такога старатељства ослободити.

Но у свакоме случају суд, предшто ће да изда одлуку о престанку ове врсте старатељства, треба да темељито проучи и оцијени све чињенице и прилике из којих се може извести : је ли старатељство доиста залишно постало или није.

чл. **660.**

Свака судска одлука која ставља кога, због немоћи ума, под старатељеву заштиту; исто тако и одлука, којом се то старатељство скида, треба да је пристојним начином оглашена.

У огласу о стављању старатељства, треба да је нарочито казано : да ли је запрјета потпуна или непотпуна; а кад је ово посљедње, ред је да се јасно и посебице наброје сви послови и дјела којих је вршење немоћнику забрањено.

чл. **661.**

Против сваке одлуке којом се, због немоћи ума, старатељство ставља, као и против оне којом се изјављује да није потребно, или се скида, може дати жалбу у Велики Суд свак ко мисли да има за то законита узрока.

чл. **662.**

И оне који разасипљу своје имање, а неће да се поправе, суд може објавити за расипнике, те их ставити под старатељство.

чл. **663.**

Стегнуће, које објављеноме расипнику до-

www.pravokutnik.net

лази од старатељства, бива у опште по подобју правила чланка 658; али ни у какву случају неможе достизати степена потпуне запрјете, о којој је ријеч у чл. 657.

чл. **664.**

Расипници се стављају под старатељство, под њим бивају и њега се ослобођују, начином подобним ономе који је наређен за старатељство над људима нездрава ума.

## РАЗДИО IV

### О старатељству одсутних, тамничарâ, самохраних удовица, пустоши, као и о старатељству пригоде ради.

чл. **665.**

Кад неко ко свог заступника нема оде на дуже вријеме из дома, или је иначе мјесто његова борављења непознато, а има послова којих вршење чекати не може, суд је властан да му, за неки посао или за имовинске послове у опште, наименује старатеља, док одсутни сам натраг не дође, или о вршењу тих послова иначе не одреди.

чл. **666.**

Суд поставља одсутноме старатеља по молби : родбине, мужа, жене, општине, па и дру-

www.pravokutnik.net

гих имаоника којима то треба ради каква законита узрока. Суд може ставити старатеља и без ичује молбе, кад је то нужно ради каква посла који је под судом, па и иначе ради користи или потребе, било самога одсутног, било других имаоника.

чл. **667.**

Старатељ је дужан заступати одсутнога, и настојати о свакој његовој користи и пробитку, у вршењу повјерених му послова. Он треба, такође, да се постара сазнати гдје се одсутни налази, да би се могао с њиме договарати о ходу и начину пословања, и од њега дознавати што би му иначе требало у различним приликама његова заступања.

чл. **668.**

Кад се год постави опште имовинско старатељство какву одсутну човјеку, ред је да се то обичним начином јавно огласи. Суд може, према приликама, наредити да се и о старатељу који се за поједини посао постави, даде преко новинâ, или другим начином, на знање самоме одсутноме, па и другима којих се посао тиче.

Правила о огласу да је старатељство постављено, вриједе по подобју и за оглас о престанку његову.

чл. **669.**

Кад би за имовинске послове каквог тамничара који је на дуже вријеме осуђен, требао старатељ, суд ће га поставити, било сам од себе, било по молби тамничара, или оних којих се

www.pravokutnik.net

иначе посао тиче. По сваки начин, ипак, прије него се старатељ наименује, треба да се о томе, а особито о човјеку који се за то одређује, саслуша мишљење и жеља самога тамничара.

чл. **670.**

Кад остане удовица самохраница у мужевој Кући, треба да капетански суд, у чијем је подручју та Кућа, старатеља постави. Томе је старатељу главна дужност пазити да се добра те Куће, док така удовица њима управља и од њих плодове и дохотке прима, уздрже колико је могуће више у својој цјелини.

Не поставља се старатељ ако је муж самохране удовице домазет био, а она и послије мужа у родитељској Кући остала (707).

чл. **671.**

За управу имањем које послије чије смрти остане, и за које се још одиста не зна коме ће припасти, или су насљедници одсутни, суд ће именовати старатеља, кад год нађе да је потребно. То суд одређује или сам од себе, или по молби оних којих се ствар тиче.

чл. **672.**

Судови ће још стављати особите старатеље у овим и њима сличним пригодама, и не чекајући за то чијега предлога или молбе: кад очино или домаћиново старатељство не вриједи, или због даљине или других узрока не досеже; кад интереси малољетних или других штићеника (962) дођу у опреку са интересима

www.pravokutnik.net

њихових родитеља или њиховог кућног старјешине или стављеног им старатеља; кад треба да се какво право још нерођена дјетета заштити и т. д..

Овако старатељство пригоде ради вриједи само за појединн посао за који је одређено.

чл. **673.**

Сваки посао који, у име свога штићеника, законито углави старатељ, постављени на основи овога и претходног раздјела, углављен је за самога штићеника, те овај и постаје од тога дужитељ или дужник (649).

чл. **674.**

Суд који поставља старатеља, за случајеве поменуте у овоме и у претходноме раздјелу, одређује, кад треба, и границе свакога посла; даје старатељу нужне напутке; даје му допуштење и одобрење за послове који прелазе обичну управу (648); — ријечју, тај суд бива према старатељству, и свему што га се тиче, надлежна надстаратељска Власт (963).

Што се тиче унутрашњих веза и прилика оваковнх старатељстава, вриједи и за њих оно што је казано у чл. 652.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО V

## О трајању човјечег имаоништва, особито о изјави о смрти.

чл. **675.**

Право имаоништва (953) у опште прати човјека за свега живота његова; почиње, дакле, рођењем (956), а престаје смрћу.

чл. **676.**

Да би се јасније и тачније могло знати о рођењу, годинама, смрти и родним везама појединих људи-имаоника, у свакој су парохији постављене књиге, ради правилна записивања свакога рођења, вјенчања и смрти која се у парохији догоди.

Како су уређене те књиге, како се у њих записивања врше, како се из њих свједоџбе ваде и дају коме требају, ко и како књиге надгледа, наређују особита правила.

чл. **677.**

Да би књиге рођених, вјенчаних и умрлих биле што је могуће потпуније, у њих ће се записивати и она вјенчања и смрти парохијанâ, као и рођења дјеце њихове, која се случе изван парохије. Ти ће се догађаји у књиге записивати одмах, како се о њима достовјерним и одређеним начином дозна.

www.pravokutnik.net

чл. **678.**

Кад о борављењу одсутна човјека нестане гласа и трага, и то у приликама које дају мало надања да је у животу (679, 680), тада, коме је год озбиљно стало да двоумљење о опстанку његову са законског гледишта престане (959), може тражити да суд упути извиђање које води к изјави да је нестали умр'о.

чл. **679.**

Кад прође двадесет година од кад се посљедњи пут од иста чуло о опстанку нестала човјека (959), узеће се да нема надања да је још у животу. Ако је нестали тад још малољетан био, тих ће се двадесет година бројити од онога дана ког би био постао пунољетан.

Ко је пак седамдесет и пет годинâ навршио био, у вријеме посљедњег гласа о његову опстанку, за њег ће се, већ пет година послије тога гласа, узети да нема више надања е је у животу.

чл. **680.**

За онога ко је био у рату, или се находио на какву броду или лађи кад је потонула или иначе погинула, узеће се да му нема надања животу, ако се за три године ништа поуздана о његову опстанку не дозна.

Треба се према томе владати и за све друге случајеве, у којима је живот несталога био у тако очевидној погибли.

www.pravokutnik.net

чл. **681.**

Ко жели да се о некоме упути извиђање о коме је ријеч у чл. 678, може се обратити с молбом црногорскоме суду онога округа, у коме је нестали најпослије становао.

Суд ће само онда упутити извиђање, ако нађе да се прилике несталога, барем у опште, подударају са неким од оних случајева који се помињу у два претходна чланка, и ако се увјери да је извиђај молиоцу доиста нуждан, ради каква озбиљна узрока.

Суд пак неће нипошто од себе, без нечије нарочите молбе, така извиђања започињати.

чл. **682.**

Суд ће, пошто прими молбу и нађе да је основана на ономе што се изискује у другоме раставку претходнога чланка, најприје назначити несталоме старатеља који ће штитити претпоставку о животу његову. Тога је старатеља дужност, међу осталим, да прибира све знакове и доказе о опстанку несталог, те да их пред суд износи.

чл. **683.**

Суд ће, и са своје стране, учинити све што треба, еда би се увјерио што поузданије о опстанку или неопстанку несталога.

Али у свакоме случају, суд треба да уврсти у земаљске новине несталоме позив да пред суд изађе, или му о себи гласа даде, јер ће, ако он за годину дана то не учини, суд издати изјаву о смрти његовој.

www.pravokutnik.net

Да ли треба таку објаву још уврстити и у иноземне новине и у које, одлучује сам суд према приликама.

чл. **684.**

Тек пошто извиђај покаже : да се нестали у истину находио у једној од прилика поменутих у чл. 679 и 680, те да је рок који се тамо за њу поставља потпуно истекао; да сва настојања и суда и старатеља о којима је ријеч у чл. 682 и 683 не могоше ослабити претпоставке да, при таким приликама, нема више надања животу несталога, суд ће издати изјаву о његовој смрти.

У изјави ће се одредити дан од ког треба рачунати да је нестали умр'о. Дан смрти узеће се да је онај којим истјечу рокови одређени у чл. 679 и 680, ако се из познатих прилика не види да више одговара истини који други дан.

чл. **685.**

Ако би се пак доцније показало да је онај о коме се у судској изјави каже да је умр'о, још жив, или да је умр'о раније или доцније него што је у изјави речено, тад се према томе уништује или исправља изјава и њезине посљедице, у колико се тиме не вријеђају права других имаоника која потјечу од незломислене држине.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО VI

## О домаћој заједници.

чл. **686.**

Свака се Кућа, т. ј. кућна заједница (964,965), сматра самосталним имаоником, што се год тиче домаћих добара и имовине (966).

чл. **687.**

Домаће је добро све што Кућа има од старине и све што домаћа чељад својом радњом стеку, осим особине (967) појединих чланова.

Какви су дијелови и друга права појединих кућана на нераздјељени домаћи иметак, ко и како управља заједничким послима у самој Кући, као и све остало што се тиче унутрашњих прилика и веза кућне имовине са кућном чељађу, као и те чељади међу се, биће изложено у посебноме закону.

Међутим треба се, у свему томе, владати по досадашњим обичајима, у колико се не измјењују правилима овога раздјела.

чл. **688.**

Ни мушки ни женски чланови Куће немају у опште, сами по себи, права да трудом својим себи теку особине (967,968), јер сав добитак

www.pravokutnik.net

који долази од њихове радње, док су у заједници, припада Кући.

То право може имати само оно домаће чељаде коме га Кућа нарочито удијели, и под увјетима под којим му га удијели.

Ипак, оно што дјевојка себи руха и накита изради, бива њена особина, и без те нарочите кућне дозволе.

чл. **689.**

Напротив, оно што какво кутње чељаде, мушко или женско, добије на дар, или у насљеђе, било на основи самога закона или по завјештају, то постаје властита особина тога чељадета, ако прилике не покажу да је даривалац, оставилац или законодавац, у појединим случајевима, имао другу какву намјеру.

Рухо и накит које дјевојка од Куће добије бива, по томе, њена властита особина, као што бива властита особина женина и рухо, и накит, и све остало што она удадбом у дом донесе.

К особини припада и свако њено приложје или умноженье које дође без особита труда њена имаоца (као добит на новце и т. д.).

чл. **690.**

Пунољетна кућна чељад могу сасвим слободно својом особином располагати.

Удата жена, такође, и за жива мужа, може, ако женидбени уговор што друго не одређује, слободно располагати, по староме обичају,

www.pravokutnik.net

особином својом. Ипак, што се уговорног даривања тиче, правило је да жена не може, без мужеве приволе, ни примати ни давати дарове, осим изнимака које се помињу у чл. 483.

Ако ли муж, у случајевима за које се на углаву уговора изискује његово пристајање, не хтједне пристати, а без разложита узрока, жена се може обратити к суду да је овласти посао и без њега углавити. Суд јој неће овласт закратити ако, разабрав обостране разлоге и све прилике посла, нађе да се њиме нити крње чији законити интереси, нити посао има што у себи што би противно било закону, правици, благонарављу (483, 509).

чл. **691**.

Домаћин заступа Кућу и домаћу имовину пред судом и према осталоме свијету. Што год он као старјешина законито са трећима углави, бива да је то урађено за саму Кућу, тако да она од тога и постаје дужитељ или дужник.

чл. **692**.

Кад би домаћин штогод зломислено или кријући с ким углавио, на штету Куће, а други уговорник знао за то, Кућа се може одрећи угављенога на тај начин посла.

Ипак, ко тврди да је за незаконито дјело домаћиново знала друга страна, тај то и доказује, иначе опрека кућне чељади ни такога посла не слаби.

www.pravokutnik.net

чл. **693.**

Што се кућни старјешина промијени, или што је пријашњи одступио или умр'о, тим се према осталоме свијету права и дужности Куће ни у чем не мијењају.

чл. **694.**

За све оне послове које домаћин може сам главити са иним свијетом, он може сам одређивати себи замјеника по вољи, мушко или женско, туђе или кућно чељаде.

Кад је ожењени домаћин подуже времена из дома отсутан, а није што друго одређено било, узеће се да му је за све то вријеме жена заступница у пословима који се тичу покретних ствари, ипак и то тек у границама текућих домаћих потреба.

чл. **695.**

Ниједан кућанин није властан продати, ни другим каквим уговором коме уступити дио који има у домаћем имању, док год неодијељен живи у домаћој заједници.

чл. **696.**

За дугове појединих кућана, учињене без овласти старјешине и Куће, одговара сам кућанин дужник; за таке дугове Кућа никако одговарати неће, н'ако је и у колико је од тога какве користи имала.

чл. **697.**

Дуг који кућни члан учини у каквој невољи, као: за лијечење у болести, за прехрану у потреби и т. д., а сам не исплати, нами-

www.pravokutnik.net

риче Кућа од домаће имовине, ако је тада тај члан за Кућу радио; ако ли није, дуг се само од његове особине или дијела наплаћује.

чл. **698.**

Кад би се који од кућана бавио трговином, а домаћин знао и не противио се томе, узеће се да, док је год неодијељен, то бива приволом Куће; али, ако се двоуми је ли домаћин о томе знао, треба да докаже онај који то тврди. По томе, гдје год не дотече особине и дијела који би допао тога члана трговца о чијој је трговини домаћин знао, Кућа одговара, укупном домаћом имовином, за све што је он дужан незломислену дужитељу.

Такоме дужитељу одговара Кућа непосредно, т.ј. без обзира на особину или дио такога члана, ако је он трговао у име и за рачун Куће.

чл. **699.**

Ако међу Кућом и таким чланом буде какав уговор, којим се укида или стеже кућна одговорност о којој је ријеч у предходноме чланку, или се у њој што било преиначује, тад, да би таки уговор вриједио напрама трећима, треба да се јави суду, а овај да га приличним начином огласи.

Таки оглас, који се у свакоме случају чини о молиочеву трошку, треба да буде и онда кад Кућа забрани своме члану да више не



www.pravokutnik.net

тргује, ако ће да забрана буде вриједила према трећима.

чл. **700.**

Штету коју домаће чељаде коме учини, каквим драго недопуштеним дјелом, намирује сам учинилац од своје имовине, ако је дјело, од ког штета полази, било од објести учињено (на пр. паљевина, убијство од јуначења, блуд и т. д.).

Ако ли је дјело, од кога штета потјече, било у свези са кућним послом, са обраном њена имања или части, тад ће ју Кућа од своје скупне имовине намирити, али и тада, само ако то чељаде није својим дјелом, без потребе, разложите границе прекрочило.

чл. **701.**

Не обзирући се ни најмање на разлике које се чине у предходноме чланку, сваку штету коју кућанин некоме учини, каквим било недопуштеним дјелом, намирује Кућа без изузетка, од домаће скупне имовине, у овим случајевима:

а) ако је Кућа могла учинити да се не догоди недопуштено дјело које је штету донијело, па то не учинила;

б) ако је Кућа имала и најдаљег удиоништва у томе;

в) ако је дјело које штету доноси било нехотично;

г) ако накнада штете сто франака не прелази.

www.pravokutnik.net

чл. **702.**

Кад, према правилима чланака 696-700, сам члан Куће одговара за какав дуг, па његова особина и дио не досеже да се дуг потпуно намири, суд може, ако то, ради особитих узрока и прилика, правица изискује, одредити да ту недостиж, или барем неки дио њен, подмири Кућа од скупног домаћег иметка.

чл. **703.**

Кад је год кућанин, по наређењима чланака 696-700, дужан одговарати за некакав дуг, он га подмирује одмах од особине, ако је има, а затим од дијела свога чим одијељен буде.

Ако Кућа не би хтјела одијелити такога члана-дужника, она већ самим тијем узимље на се сав његов дуг, и, колико год он прелазио вриједност његова дијела, треба да га Кућа зањ потпуно намири, од скупног домаћег иметка.

Узимље се да Кућа неће да одијели члана-дужника, кад дужитељ, преко суда, јави домаћину искање о томе, а овај за два мјесеца то не учини.

чл. **704.**

По подобју правила о дуговима који потјечу од прилика поменутих у чланцима 696-703, треба се владати и за дугове једнаке врсте које би сам домаћин учинио.

www.pravokutnik.net

чл. **705.**

Кад Кућа опет прими к себи у заједницу каква већ одијељена члана који је међутим потрошио нешто од свога дијела или сав свој дио, она треба да, приличним начином, огласи с којим се имањем и под којим увјетима тај члан у домаћу заједницу повратио, како би остали свијет могао знати мјеру имовинског вјеровања коју таки члан заслужује.

Не изврши ли Кућа то наређење, сама ће одговарати, својим скупним имањем, за дугове такога члана, онако како би одговарала била док се још од ње није одијелио био.

чл. **706.**

Кућа која ће да се дијели, а има каквих дугова, треба да прије диобе, у договору са дужитељима, одреди колико ће који од дијељеника на се узети од дотадашњег домаћег дуга.

Кад би се Кућа подијелила без тога договора са дужитељима, сви ће дијељеници самокупно одговарати за све дугове за које није било такога договора.

чл. **707.**

И кад Кућа спадне на једно једино чељаде, било мушко или женско, она свеједнако придржава своје дотадашње имаоништво.

Али у такоме случају, ово чељаде може слободно располагати свим кућним имањем, као што би својом властитом особином, све док, умноженьем кућних чланова, снова не постану

www.pravokutnik.net

примјењива правила која се излажу у овоме раздјелу, и која стежу ту слободу.

Ипак, жена која се није у тој Кући родила, него њеним чланом удадбом постала, а самохраница је, док је год у такоме стању, може располагати тек плодовима и доходцима од кућне имовине; али сама имовина треба цијела да остане. Њене се цјелине така жена може дотакнути тек у крајњој потреби, и према тој потреби, али и тада, само с приволом старатеља и с одобрењем надстаратељске Власти (670).

чл. **708.**

Изложена у овоме раздјелу правила вриједе у опште и за варошке Куће.

Ипак, свакој је варошкој Кући слободно и иначе уредити своје домаће везе и прилике, и у опште, што се њих тиче, по другим се правилима владати.

Та другојачија правила, у осталом, везују треће имаонике само у колико су одиста у опште позната, или су приличним начином оглашена била, или су ти трећи, на који драго начин, знали о њима.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО VII

## О племену и братству, о сеоској и варошкој општини.

чл. **709.**

Свако се племе сматра правим имаоником, за све што се тиче опште племенске заједнице (комун).

У тој је заједници најглавније: гора, паша, вода, у колико што од тога није већ подијељено; осим тога и свака јавна уредба или установа коју племе оснује и уздржава, поглавито ради своје користи и удобности (на пр. пут, школу).

чл. **710.**

Племенским имањем управља племенски збор, или онај кога збор договорно за то одреди.

Кад је уговорити какав посао с другим имаоницима, на рачун племена, збор назначује обичним начином заступника, или њих више, и што он или они законито уговоре, тим само племе постаје дужником или дужитељем.

чл. **711.**

Управа и уживање племенских добара бива по закону, по обичају и по наредбама и правилима које обичним начином збор поставља.

чл. **712.**

Ниједан племеник не може ни продати, ни

www.pravokutnik.net

иначе уступити одјелито своја права на племенску неподијељену имовину.

чл. **713.**

Кад племеници, општим договором, раздијеле неки дио или неку врсту племенског иметка, уједно с тим дијеловима прелазе, на поједина села или братства или Куће, сва права и дужности која су с тим дијеловима спојена.

чл. **714.**

О имаоништву братставâ, ширих и ужих, о управи и уживању заједничке братственичке имовине, треба се владати по подобју правилâ која су о томе за племена постављена (709-713).

То исто буди речено о имаоништву сеоских општина и о управи њихове имовине.

чл. **715.**

У особитоме закону о преуредби варошких општина, биће изложена правила о имаоништву њихову и о управи њихова иметка. Међутим, ред се је у свему томе владати по досадашњим правилима.

## РАЗДИО VIII

### О црквама, манастирима и другим њима сличним уредбама вјерским.

чл. **716.**

Имаоници су: православне цркве, манастири и друге црквене установе којима ту особитост

www.pravokutnik.net

признају црковна правила или црковна Власт, а то признање није у опреци са државним законом.

То исто буди речено и о црквама и црковним уредбама других хришћанских исповиједи које држава признаје.

чл. **717.**

Правило претходног чланка вриједи и за све нехришћанске богомоље и друга постојана вјерска уређења (на пр. мухамеданске џамије и т. д.), у колико је држава саму вјеру признала.

чл. **718.**

Управа добара црковних, и других имаоника вјерског значаја, као и њихово заступништво напрама осталоме свијету, бива по уставу њихову, по другим признаним правилима и по наредбама законите им Власти, у колико нијесу у опреци са државним законима.

чл. **719.**

Непокретна добра православних цркава и манастира не могу се никако продавати или иначе уступати, без нарочита допуштења државне Власти.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО IX

## О држави.

чл. **720.**

Држава, што се год државне имовине тиче, бива сама по себи самостални имаоник.

чл. **721.**

Која су од државних добара јавна (969), те по томе служе управо држави и држављанима, а која су њена особина (969, 970), те држава њима рукује као и сваки обични имаоник, одређују особити закони, уредбе и обичаји.

Така особита правила одређују такође: ко, у опште и у појединим случајевима, управља добрима обојих врста, ко представља државу кад треба да се подмире, обичним тржним начином, потребе једних или других добара; а и у опште, ко је заступа, кад јој треба да, као имаоник, углави какав посао, или кад иначе дође у имовински додир са другим имаоницима.

чл. **722.**

Како пак држава, у државно име, прибавља себи имовину, ради државних потреба и трошкова: наплаћујући од држављанâ јавне дохотке (данке од земље, од животиње, царину

www.pravokutnik.net

и т.д.), узимљући плату за услуге које чине неки њени уреди (пошта, телеграф, и т.д.); ко и како тим имућем рукује ; коју личну службу држави чине држављани (као стражари, војници); како је уређена и награђена служба чиновникâ појединих струка (судаца, учитељâ и т.д.) : за све то, а и за све послове у којима се држава јавља не као обични имаоник, него као држава, у различним струкама државног рада; а држављани не као прости имаоници, него као држављани или државне слуге, правила су у особитим законима и обичајима.

## РАЗДИО X

### О друштву имаонику.

#### *О постајању друштва.*

чл. **723.**

Свако друштво које се нарочито састави ради тековине, или ради какве друге допуштене сврхе или циља, може стећи имаоничко право (801, 953), пошто испуни увјете које закон за то поставља.

чл. **724.**

Државни је Савјет једино овлаштен удјељивати имаоничко право друштвима која га за то замоле. То он чини тек пошто се увјери

www.pravokutnik.net

да, ни у циљу друштвеном ни у начину како се циљ постиже, нема ништа противна закону ни благонарављу, нити штетна јавноме реду, вјеровању или благостању.

Право се имаоништва удјељује друштвима у облику писмене потврде.

чл. **725.**

Прозбу којом се за какво друштво тражи имаоничко право, треба да потпишу сви чланови, или они од њих које друштво на то нарочито овласти. Тој прозби треба да буде приложена исправа, којом се друштво оснива (устав или уговор), и то у двострукој судом овјереној матици. Кад се удијели потврда, један се од тих примјерака матице враћа молиоцима, и на њему се записује изјава те потврде и дан ког је учињена; други се пак примјерак, ради чувања, полаже у архиву Државног Савјета, са биљешком о удијељеној потврди.

чл. **726.**

У основној исправи која се помиње у претходноме чланку, треба да је назначено бар ово:

а) назив или име друштва;

б) задаћа или предузеће друштва, ако се то из самог назива не види;

в) мјесто сталног пребивања друштва, т. ј. главног средишта откуд се управља његово пословање; осим тога и сједиште друштвених подручница (филијала), ако их има;

г) што су и колики су улози (888) које чланови дају у друштвено имање, и како то бива;

www.pravokutnik.net

д) има ли, осим улогâ, још каквих увјета примању у друштво;

ђ) ко заступа друштво пред осталим свијетом и како се потписује у име друштва;

е) како је уређена управа друштва, како се постављају управитељи, која су главнија права и дужности њихове;

ж) који послови, наредбе и права у постављању особља припадају главноме збору или скупштини чланова; кад се, гдје и како сазивље и састаје та скупштина, како се законито поједини чланови у њу позивљу, како се у њој вијећа и гласује;

з) ко и како надгледа друштвене послове и прегледа рачуне, као и све што се у опште тиче уређења и управе друштва;

и) ако је друштво тековинско, кад се и како се добитак или губитак рачуна и дијели.

чл. **727.**

Државни Савјет, прије нег што потврду даде, може, ако и у колико нађе да јавна корист то изискује, предложити да се преиначи нека тачка или углавак устава, или да му се нешто дода, и ту преиначу или додатак поставити као увјет потврди.

чл. **728.**

Потврђени устав друштва, или бар они дијелови његови који се, по мишљењу Државног Савјета, тичу или се могу тицати послова и везâ друштва са осталим свијетом, треба да се огласе у земаљским новинама, а и другим

www.pravokutnik.net

начином, ако то, за поједине случајеве, Државни Савјет нађе да је потребно.

чл. **729.**

Чим је устав друштвени потврђен, не могу се више никакве промјене у њему чинити, осим оних које су изречно утврђене уставом, и то начином који сам устав одређује.

Непредвиђене промјене могу се само онда предузимати, ако на то пристану најмање четири петине свијех другова, осим ако и за то није што друго у уставу одређено.

чл. **730.**

Сваку промјену у уставу имаоничког друштва треба дати на потврду Државноме Савјету. Осим тога, о свакој промјени, на је устав предвиђао или не предвиђао, треба да буде учињена објава осталоме свијету на знање.

То обоје бива оним истим путем и начином којим је и сам првобитни устав потврђен и оглашен био.

## *О радњи друштва.*

чл. **731.**

Чим је назначена друштвена управа, она одмах треба да јави ономе суду, у чијем је подручју редовито пребивање друштва (726 в), име управитеља, а ако је више чланова у управи, имена свијех њих.

чл. **732.**

Што год управа с киме драго законито

www.pravokutnik.net

углави, то везује само друштво; углављеним послом друштво и постаје дужник или дужитељ, па баш да се изречно ни споминьало није да се посао за друштво глави, ако се то иначе из самих прилика види (417).

чл. **733.**

Кад устав није тачно одредио границе пословању управе, узимље се да је она власна вршити све послове који падају у круг друштвене радње, те одговарају њеној природи. Ако је тај круг послова био стегнут законитом одредбом друштва, то ипак неће бити на штету трећим имаоницима који су послове с управом главили, ако то стегнуће није приличним начином оглашено било, или ти трећи о њему иначе знали нијесу.

чл. **734.**

О свакоме вијећању управе и других одбора, који имају какав особити налог или власт у друштвеним пословима (на пр. одбор надзорнички, одбор за прегледање рачунâ и т. д.), треба да се састављају правилни записници, у које се не само редомице уврштују одлуке њихове, него се још биљежи, што је могуће тачније, и ход у претресању појединих питања.

За правилно држање и прилично чување тих записника, као за држање и чување свију пословних књига, рачунâ и исправâ друштвених, одговарају чланови управе самокупно.

чл. **735.**

Управа, или ко други коме то устав налаже,

www.pravokutnik.net

треба да, осим редовних главних скупштина, сазивље изванредне, кад год то захтијева најмање осми дио свијех чланова.

чл. **736.**

У законито сазваној скупштини, сваки члан има по један глас, а скупштинска су ријешења законита, за која је гласовала вишина присутних у скупштини чланова, осим ако је иначе уставом уређено.

чл. **737.**

Главна је скупштина власна промијенити чланове управе и других одбора, кад год нађе да је потребно, ако за то устав не одређује какве особите увјете или начине.

Ипак, што год о томе уставом одређено било, суд може, по молби неколицине чланова, па и само једнога од њих, наредити нове изборе, кад год нађе да чланови управе или одбора који већ буде, неће или не могу да правилно врше своју дужност, или ју безобзирно занемарују.

чл. **738.**

Скупштина чланова не може, ипак, својим одредбама крњити права која су напрама друштву стекли поједини управитељи, надзорници и ма ко други ко је у друштвеној служби. И ако скупштина има потпуно право мијењати своје изабранике (737), ипак, кад она кога од њих мјеста лиши, треба да му друштво намири штету коју је од тога имао, ако је није сам каквим незаконитим поступком заслужио, или о томе што друго утврђено није.

www.pravokutnik.net

чл. **739.**

Кад би имаоничко друштво које је било састављено ради тековине, до тога отанчало да не може више својом имовином намиривати дугове своје, тада, за сву недостиж која се покаже послије коначног расчишћења друштвених рачуна, одговараће сви другови самокупно, и то сваки друг с цијелим имањем својим.

Другови не одговарају тек онда кад је у самоме уставу нарочито изјављено да чланови друштва не узимљу на се лично никаква одговора, преко друштвеног имања. Ипак, треба да је та неодговорност чланова била правилно оглашена (728), иначе неће имати никакве снаге напрама дужитељима друштва.

чл. **740.**

Сваки нови члан који ступи у друштво у коме и чланови одговарају за друштвене дугове (739), узимље на се, већ самим уласком својим, одговорност за све дугове друштва, па и за оне који су поникли прије него му је он чланом постао.

чл. **741.**

Сваки члан може изаћи из друштва кад га год воља, па баш да је то уговором и забрањено. Он то, ипак, може учинити само пошто, напрама друштву, изврши све дужности које је са чланством на се узео.

чл. **742.**

Ради замашна и озбиљна узрока, појединн члан може из друштва и искључен бити, али

www.pravokutnik.net

тек на темељу судске пресуде, основане на тражби друштва.

чл. **743.**

Кад појединн члан, због кога драго узрока, престане бити другом, а друштво је тако да чланови одговарају и својим властитим имањем, према правилу чл. 739, тада, бивши члан и његови насљедници остају, и послије тога, одговорни за све друштвене дугове и обвезе које су биле у вријеме његова изласка из друштва. Та одговорност, ипак, траје само још за три године, а ако је за неке случајеве законом одређено краће вријеме застаре, тада само за то краће вријеме.

чл. **744.**

Управа тековинског друштва кога су чланови и својим сопственим имањем одговорни, према правилу чланка 739, дужна је сваке године објављивати у главнијим земаљским новинама:

а) имена свију чланова, који су те године ушли у друштво или из њега изашли, као и број чланова који се још у друштву налазе;

б) годишњи рачун о расходима и приходима друштва, као и стање његова укупног имања, успоредно са претходном годином.

Та објава треба да се учини, најдаље за три мјесеца послије завршетка поједине пословне године.

чл. **745.**

За оно што је какав члан на своје име коме



www.pravokutnik.net

дужан, дужитељ није ни најмање властан искати од друштва намир дуга. Дужитељ може само искати да се постави под забрану доходак или добитак који члан дужник од друштва као удионик прима.

## *О престајању друштва.*

### чл. **746**.

Имаоничко друштво, поврх случајева предвиђених самим уставом, престаје још и онда:

а) кад то одлучи главна скупштина или какав одбор друштва, према овласти коју му устав даје;

б) кад друштво до тога имовином отанча да не може више правилно подмиривати своје дугове, или вршити своје дужности, те ради тога суд изда изјаву да је друштво спало на немогућност плаћања (747);

в) кад Државни Савјет, према наређењу чл. 748 и 749, одлучи да друштво престане;

г) кад Државни Савјет нађе да није више могуће састављати управу и друге одборе друштва према уставу, због премалена броја чланова, или ради других прилика, те по томе изрече да друштво престаје.

### чл. **747**.

Чим се опази да дугови надмашују имање друштвено, управа треба да обустави свако плаћање, и да о томе одмах даде на знање суду, како би овај могао издати изјаву о његовој

www.pravokutnik.net

немогућности плаћања. За штету која би потекла дужитељима од нетачна извршења ове наредбе, одговарају самокупно сви чланови управе или одбора, својим властитим имањем.

Суд, ипак, може и одгодити речену изјаву, ако то иште они којих се посао тиче, али само ако је међутим могуће иначе запријечити проспање друштвене имовине.

чл. **748.**

Кад какво имаоничко друштво сврне с правога пута, те се стане бавити непоштеним пословима, или иначе чиме на што овлаштено није, а штетно је за јавно благостање, Државни Савјет може, по предлогу или извјештају ниже Власти, а и по молби каква дужитеља или члана друштва, издати наредбу да се друштво укине.

Ипак, Државни Савјет неће никако издати таку наредбу, док се тврдо не увјери о кривици друштва. По томе, треба прије свега да сам темељито извиди посао, и да даде друштву прилику да се оправдати може.

Али у свакоме случају, па и кад се друштво не би могло оправдати, треба да му се, прије коначне одлуке, одреди неко прилично вријеме за које би се исправити могло.

чл. **749.**

У свакој одлуци којом се, по наредби Државног Савјета, укида какво имаоничко друштво, треба да се поименице поброје узроци ради којих се то чини. Ти се узроци објелодањују

www.pravokutnik.net

уједно са самом одлуком којом се друштво укида.

чл. **750.**

Кад ће да престане друштво због узрока предвидјена у уставу, или по одлуци скупштине или каква друштвеног одбора који ту власт има, ред је да управа одмах о томе јави Државноме Савјету, ради потврде, а буде ли требало, и ради наредбе о обезбједи друштвеног имања, како би се тиме очувала права других имаоника.

Кад би управа пропустила да на вријеме о томе престајању јави, њени ће чланови одговарати самокупно за све штетне посљедице тога пропуштења.

чл. **751.**

Сваки престанак имаоничког друштва треба да се огласи на опште знање, и то оним истим или сличним начином којим му је и постанак оглашен био. Оглас се чини настојањем оне исте Власти, која је наредила или потврдила престанак друштва.

чл. **752.**

Ако се у уставу, или у његовим законитим допунама, у напријед не одлучује што ће бити с друштвеним иметком кад друштво престане, тада, пошто се сви дугови намире, чисти ће иметак припасти, ако је друштво тековинско, друговима које је престанак још у друштву затекао; они тај иметак међу се по главама дијеле.

Ако ли друштво није тековинско, него је

www.pravokutnik.net

основано било ради удобности или користи села, вароши, братства, племена, тад ће имање и бити предано томе неличном имаонику, али с нарочитом одредбом да се обрне на какву корисну сврху, што је више могуће наличну оној коју је имало дотадашње друштво.

Ако је друштво имало какву народну или човјекољубиву задаћу, имање ће се предати општој сиротинској каси, или каквој другој добротворној установи која ради на корист народа у опште.

У свакоме случају, имаоник који прими имање, прима тиме и све терете који су с имањем спојени.

чл. **753.**

Посљедњи заостали у друштву чланови имају право, и кад друштво није тековинско, одредити на које ће циљеве бити обрнуто имање које се по правилу 2ог раставка чл. 752 предаје у руке села, вароши, братства, племена, и тражити поуздано јамство да ће то што је одређено и извршено бити.

И кад имање треба предати каквој општој добротворној установи, према 3ем раставку тек што поменутог чланка, чланови одлучују којој ће се од таких установа (сиротињској каси, бонници и т. д.) имање предати, и под којим увјетима и јемством.

Државни Савјет, који ријешава распре које би отуда потекле, дужан је надгледати и настојати да се имање уредно предаде гдје треба.

www.pravokutnik.net

чл. **754.**

Правила се овога раздјела не примјењују к друштвима на дионице или акције. За друштва ће те врсте издан бити засебан закон.

## РАЗДИО XI

### О закладн.

чл. **755.**

Кад ко од свог имања, којим слободно располагати може, законито оснује какву драго закладу или трајну задужбину (на пр. на вјечни спомен душе, на хранилиште или трајну потпору сиротињи, на оправљање чесама и мостова и т. д.), така заклада постаје самостални имаоник чим се оснује.

Малољетници, и сви они који су иначе под старатељством, могу оснивати таке закладе само онда кад на оснивање пристане њихов старатељ, а одобрење даде надстаратељска Власт.

чл. **756.**

Заклада којој дјејство започиње тек послије смрти основаоца, може се утемељити и завјештајем (опоруком). Таки завјештај треба да је писмен, и да је учињен пред најмање три свједока, од којих су и два доста кад се пред судом прави.

Ако ли задужбина има почети још за живота

www.pravokutnik.net

основаочева, тад треба да се основна исправа у суду обавјери.

чл. **757**.

У исправи, којом се оснива заклада, треба да се тачно означи природа и циљ закладе, имање које се одређује за њезин опстанак и уздржавање, као и то, ко ће и како закладом управљати.

чл. **758**.

Ако оно што је одређено да буде имање закладе прелази хиљаду франака вриједности, треба да јој оснивање државна Власт одобри, да би у живот ступити могла. То одобрење, до вриједности двију хиљадâ франака, даје Државни Савјет, а кад је виша, треба одобрење самога Владаоца.

Кад је заклада црковног значаја, тад, прије нег се молба о одобрењу свјетској Власти преда, треба да ју је већ одобрила црковна Власт.

Кад се оснује заклада за коју није нужно државно одобрење, треба да се о томе даде на знање Државноме Савјету. То је дужност управо онога суда који је основну исправу обавјерио, или је на други начин дјеловао при њезину прављењу (756).

чл. **759**.

Опстанак закладе почиње оног часа у који је основана, а то бива: кад је наређена завјештајем, смрћу завјештаоца; у осталим случајевима, судском обавјером исправе.

www.pravokutnik.net

И за оне врсте закладâ за које треба да их државна Власт одобри, па то одобрење дано буде, опстанак се закладе броји, ипак, да је почео оног дана ког је основана. Ако ли, ради каква законита узрока, одобрење закрањено буде, тад ће се држати да заклада није никад ни основана била.

чл. **760.**

Кад, при самоме оснивању, није било одређено како ће се управљати и надзирати закладa, о томе се треба владати по подобју оних правила и наређења о старатељству (646-648) која приличе послу.

Ако заклада има, посве или бар претежно, црковни значај, државна ће Власт, кад год то устреба, ступати о послу у споразум са Влашћу црковном.

чл. **761.**

У свему што законито углави управа какве закладе с осталим свијетом, а у њено име, заклада сама постаје дужник или дужитељ.

чл. **762.**

Кад заклада или трајна задужбина не би могла више, ради каква неотклоњива узрока, трајати онака каква је; на пр. кад би њезин циљ дошао у опреку са уредбама које потјечу из новијих чињеница и потреба народног живота, или не би више, ради промијењених прилика, могла постизати циљ на који је смијерао њен установилац, тад се треба постарати да се така заклада према прили-

www.pravokutnik.net

кама преуреди. Кад се пак то не би могло постићи, без новелика одступања од установиочеве намјере, тад ће требати да се њено укидање нареди.

чл. **763.**

Државни Савјет одлучује о преуређењу или укидању закладâ. Ипак, ни одлука једне ни друге врсте не може бити изречена прије нег се саслуша мишљење и разлози саме управе, надлежних Власти, а ако је заклада црковне руке, тада и црковне Власти, па и свакога у опште кога се, ради каква било узрока, посао тиче.

чл. **764.**

Ко је год, на закониту темељу, стекао какво право или корист која се крњи тиме што ће заклада да се преуреди или укине, нек се пријави са својим разлозима Државноме Савјету.

Тога ради, кад се год смијера на преуређење или укидање какве закладе, Државни ће Савјет три пут уврстити оглас о томе, у земаљске новине, са примједбом, ко год за шест мјесеца не пријави така права своја, да ће их неповратно изгубити.

У томе истоме огласу треба да се изложе и поименице наброје сви узроци, ради којих је потребна преуредба или укид закладе.

чл. **765.**

Тек пошто се тачно и потпуно изврши све што је наређено у два претходна чланка,

www.pravokutnik.net

Државни Савјет може издати одлуку којом се преуређује или укида заклада.

У свакоме случају, ипак, да би одлуке таке врсте законито извршиве биле, треба да их Владалац потврди.

чл. **766.**

Кад престане каква заклада, с њезином ће се имовином, погледом на природу појединог случаја, поступати, или по подобју онога што је казано у 2ме раставку чл. 752, или према правилу 3га раставка тога истога чланка.

Ипак, то бива тако само онда ако се, у исправи којом је заклада основана била, што друго не наређује.

www.pravokutnik.net

# ДИО ШЕСТИ

ОБЈАШЊЕЊА, ОДРЕЂЕЊА, ДОПУНЕ.

---

## РАЗДИО I

### Поглавито к уводним правилима и наређењима (Дио први).

*О називу и садржају Законика.*

чл. **767.**

У овоме су Законику изложена правила за имовинске послове и прилике које међу људима бивају (768), у колико се правде и закона тичу.

У имовинске послове и прилике засијеца свака ствар која може бити у нечијој имовини, свако дјело, догађај, уредба, и што год у опште због имовине бива, од ње потјече, или с њоме иначе у додир и свезу долази.

www.pravokutnik.net

чл. **768.**

Овај се имовински Законик зове општи ради тога што уњ улазе тек правила општијих имовинских послова и прилика, обичних мање више свијем Црногорцима у њихову саобраћају, како између себе, тако и с иностранцима.

Напротив, особити су имовински Законици или закони они који се тичу какве особите врсте имовинских послова и прилика, као што је: закон трговачки, мјенички, морски и т. д..

чл. **769.**

Особите су природе и имовинске везе и прилике домаће заједнице и њених чланова. Инак, овај се општи Законик и њих дотиче с оне стране са које долазе у додир с осталим свијетом изван Куће; као што се с једнаке стране дотакао и других врста имаоникâ (801).

Напротив, што се год тиче чисто унутрашње уредбе домаћих веза и прилика, личних и имовинских, остављено је правилима која се налазе у обичајима и у појединим законима.

Правилима је те врсте, такође, остављено све што се тиче насљедства и кућне диобе.

чл. **770.**

Законик се овај дијели у шест главних дијелова:

У првоме су Дијелу општа и уводна правила; — у другоме, правила о влаштини и о другим врстама правâ у ствари укорињених (стварна права); — у трећем, о куповини и о другим

www.pravokutnik.net

главнијим врстама уговорâ; — четврти обузимље уговоре у опште, и друга дјела и прилике од којих дугови потјечу.

Пошто се тако прва четр' дијела баве највише имовином, т. ј. имовинским послима и приликама, — пети дио излаже правила поглавито о самоме човјеку и о другим имаоницима, као и о својевласти, и у опште о праву располагања у имовинским пословима.

Најпослије, овај шести дио садржава правила која, према потреби, објашњују и одређују, а каткад и допуњују наређења Законика.

## *О законима и правилима у опште.*

### чл. 771.

Закон је постављен, чим га законодавац одређеним начином (потписом, указом) потврди;

али на снагу стаје закон, т. ј. почиње у опште везивати, тек оног дана који је при постављању закона одређен.

У осталом, да би и постављени закон могао на снагу стати, треба свакако да је већ проглашен био; без проглашења закон нема везовне моћи.

Закони се у опште проглашују увртењем у службени дио земаљских новина. За овај Законик, ипак, наређен је, у указу којим се поставља, особити начин проглашења.

www.pravokutnik.net

чл. **772.**

За закон који је правилно проглашен био, не прима се ничије извињење да га знао није.

чл. **773.**

Закони не дјејствују натрашке. По томе, новији закон, у колико је различан од пређашњег правила, не може бити мјерилом за већ ријешене имовинске спорове, завршене послове, свршене чињенице; на основи новијега закона не може се у опште ништа ни укинути ни измијенити у чијем праву или дугу посталоме пред што је тај новији закон на снагу стао.

чл. **774.**

Новији закони мијењају старије. Отуда долази да: или новији закон укине старије правило, или га допуни, или га преиначи, или замијени, вазда се треба владати по правилу које најновији закон постави.

чл. **775.**

Закони су или наредбени или уредбени. Наредбен је закон онда кад му се свак, у послу о коме је ријеч, дужан безузјетно у свакоме случају покоравати и по њему се владати. То се покоравање зајамчује тим што се, без тога, таки посао не признаје, те у неким случајевима не вриједи никако, а у другим је посао подвржен неугодним посљедицама које закон сам одређује.

Ма каква била воља појединаца или погодба уговорилаца, она пада пред наредбеним законом, у колико му је противна; јер само тиме

www.pravokutnik.net

што се свак без изузетка по њему влада, таки закон и може постигнути циљ за који је постављен.

Уредбене законе, напротив, може слободно замијењивати законита воља појединаца или странака. Шта више, по уредбеним се законима тек онда треба владати кад, за свој посао, саме странке не назначе какво друкчије правило.

чл. **776.**

Кад се год какав закон тумачи, најприје ваља одредити, у колико треба, прости разум и смисао самих ријечи.

За тим се претражују и разбирају, у колико је потребно и могуће, све прилике, пригоде и утицаји при којима је постало законско наређење. По томе, треба се постарати: да се пронађу узроци који побудише законодавца да постави тај закон, као и то што је њиме постићи желио; да се проучи у којој је вези тај закон с осталим правилима једнаке или сличне врсте; да се дозна да ли је узаконитељ имао на уму управ таку врсту послова какав је онај о коме је ријеч и т. д..

Сву ту радњу треба вршити просто, природно, без натеге, без завртице, без икакве помисли у напријед зачете. Треба, такође, непрестано и то на уму имати да у законодавца није никако могло намјере бити да повлађује какво суђење којим би се ма коме, на темељу каква нејасна правила, неправда чинила.

www.pravokutnik.net

чл. **777.**

Ако се, на основи такога проматрања, покаже да узаконитељ није, при постављању правила, мислио о врсти послова о којој је ријеч, бива као да о томе ни правила у закону нема.

У такоме је случају судцу поступати по ономе што је наређено у чланку 2ом и 3ом овога Законика, али, у колико се год може, имајући пред очима општи смјер и дух осталих закона који се баве пословима једнаке или подобне руке.

чл. **778.**

Кад законодавац сам протумачи какав закон, тад свакако треба и узимати тај закон у смислу и разуму у коме га је он протумачио.

чл. **779.**

Обичај и његово правило бива, у законскоме смислу, оно правило које се држи и које влада у народноме и судском животу, а није ушло међу правила писаног закона.

чл. **780.**

Кад се примјењује правило обичаја, а ради се о послу за који има посебних обичаја у кругу људи који се по занату или иначе редовно баве таком врстом послова (трговци, занатлије и т. д.), треба се владати по обичајима тога особитог круга, у колико нијесу у опрјеци са законом или са благонарављем.

чл. **781.**

По подобју се влада судац кад, у неста-

www.pravokutnik.net

шпци управо одређених правила, за неку врсту послова, удешава своје суђење према правилима какве друге, али сличне врсте послова.

чл. **782.**

Темељ је, разумије се, и закону и закониту обичају, правда и правица, те кад судац суди по правилима узетим из закона или из законита обичаја, он свакако ради на основи правде и правице. Ипак, правила по којима он суди, већ је законодавац и народни живот отуда извео. Тек, кад ни у закону ни у обичају нема прилична правила за неки посао, а није га могуће ни подобјем (3) наћи, правда и правица постају за судца непосредним извором, из кога он правце треба да црпе своје правило, према особитој природи посла који се суди. Та се радња и зове: суђење по правди и правици.

У такоме суђењу судија треба да, оцјењујући са сваке стране прилике посла, пази особито на то што часни људи држе да је право, и што је у складу са јавним вјеровањем и поштењем, без којих не може бити уредна саобраћаја међу људима. И ако судија то све ради по души и савјести, он опет треба да пази, колико је год могуће, и на разум и мишљење народа или разреда људи којима су обични послови те руке.

Различна значења саме ријечи правда (као суђење, суд) јасна су сама по себи, већ по положају који у којој реченици ријеч заузимље.



www.pravokutnik.net

чл. **783.**

Ријеч закон, у овоме Законику, означује најприје свако правило које законотворац редовитим начином постави.

Али ријеч закон може обузимати и правила која законодавна Власт поставила није, а опет се врше као да су и изречно постављена; така су на пр. правила обичаја (2). Ријеч закон означује још и збир правила за какву цијелу врсту послова; означује, шта више, и правила правде у опште.

Свако се од тих значења, у осталом, разабире само по себи, из смисла реченице у којој се ријеч закон налази.

чл. **784.**

Ријеч право, у овоме Законику, треба узимати само у смислу какве законите моћи и овласти (на пр. Петар има право тражити од Павла пет стотин' франака, Иван има право да прелази преко земље сусједове и т. д.).

Ријеч се право доиста, по примјеру туђих језика, узимље често и у смислу правила или збира правилâ, али се овај Законик тога клони, да би се избјегла забуна и неразумјевање.

чл. **785.**

Правилима благонаравља и поштења називљу се, у овоме Законику, она правила обичне људскоте и правичности, на покоравање којима Власт у опште не може свагда управо да принуди, али за то народна савјест свагда осуђује оне који та правила преступају.

www.pravokutnik.net

## *О узајамној примјени земаљских и иноземних закона.*

чл. **786.**

Кад се тражи колико је чије имаовништво (801, 953); може ли, на пр., неко и у колико може бити власником ствари неке врсте, треба узети за правило законе онога мјеста, под које потпада и сама врста ствари или посала о којој је ријеч.

чл. **787.**

Кад се суди: је ли законит опстанак каква имаоничког друштва, закладе и у опште нелична имаоника, треба се владати по правилима мјеста гдје му је сједиште.

чл. **788.**

Кад се гледа колика је у кога законита својевласт у располагању својим имовинским послима, треба се владати по законима његове домовине.

За оне имовинске послове које иностранци, међу се или са Црногорцима, у Црној Гори главе, те се у овој земљи и врше и суде, вриједи̇ће, што се својевласти тиче, црногорска правила, кад се год нађе да су згодниј̇а за опстанак и тврђу углављеног посла.

чл. **789.**

Ако се иностранцу који станује у Црној Гори не може оставити, због малољетства или

www.pravokutnik.net

другога узрока, потпуна имовинска својевласт, црногорска му Власт може назначити старатеља, ако му га није поставила Власт његове домовине.

У такоме се старатељству треба, у опште, владати према земаљским законима оне Власти која га је и поставила. Ипак, кад се старатељство тиче малољетника, оно ће трајати према законима његове домовине.

чл. **790.**

Властитина непокретних добара и остала стварна права (870) на таким добрима, подложена су само правилима онога мјеста у коме се налазе, а никаквим другима.

чл. **791.**

И за властитину и друга стварна права у покретној ствари, вриједи у опште правило претходнога чланка.

За све што се тиче течења или уступања покретне ствари или каква другога стварног права у њој укоријењена, мјерило су закони мјеста гдје се ствар налази, у онај час кад је постало дјело или посао које је основа томе течењу или уступању (на пр. куповина).

Ипак, што се тиче одржаја (845) покретне ствари, одлучују једино правила мјеста гдје се ствар налазила, у онај час кад је вријеме одржају почело тећи: правила тога мјеста вриједе и за сам завршетак одржаја, као и за све што отуда потјече.

www.pravokutnik.net

чл. **792.**

Права и дужности које долазе од уговора, потпадају под законе мјеста које су уговорници одредили, или се по природи посла или по другим приликама види да су они при уговараљу на уму имали, или би били имали да су о томе мислили.

То мјесто може бити: или мјесто гдје је уговор углављен, или мјесто гдје га треба извршити, или мјесто гдје се суди посао који од уговора потјече, или најпослије мјесто које се иначе, према приликама, може сматрати да је као средиште посла о коме је уговор. Ипак, ово опште правило вриједи само за дуговинску страну посла (871), док сва стварна права која отуда потјечу остају свагда подвржена закону онога мјеста гдје се ствар налази (790-791).

чл. **793.**

Дугови који полазе од штете учињене недопуштеним дјелом (570), суде се по правилима која владају на мјесту гдје је учињено дјело од кога је штета потекла. Изузимљу се, ипак, случајеви означени у тачки в. чланка 796.

чл. **794.**

Такође и дугове од различних послова, дјела, прилика (586-602), треба судити по правилима мјеста у коме је постало дјело или се збио догађај од кога дуг потјече.

чл. **795.**

Дјејство и посљедице пресуде коју иностра-

www.pravokutnik.net

ни суд изрече, мјере се по законима државе којој тај суд припада. Ипак, та дјејства и посљедице неће се никако пружати даље од оних које црногорски закони дају пресудама својих судова (796 тач. в.).

чл. **796.**

Пресуде иностраних судова неће се нипошто у Црној Гори признавати у овим случајевима:

а) ако у парници подигнутој против Црногорца није му био дан приличан начин, ни њему лично ни преко црногорске Власти, да се може правилно бранити у правди која је том пресудом довршена;

б) ако се иностран суд, вршећи свој посао, није обзирао на то, колика је имовинска својевласт у Црногорца и која му права отуда долазе;

в) ако пресуда излази на нешто на што се, по законима црногорским, нико натјерати не може, или иде на плаћање глобе или накнаде за какво дјело коме црногорски закони не признају таке посљедице.

чл. **797.**

И кад црногорски суд призна пресуду иностраног суда, тиме се он још не обвезује настојати да буде и извршена. Извршење пресудâ иностраног суда бива само на основи узајамности, у таким послима, између Црне Горе и државе којој тај суд припада.

Али, како вршење пресудâ у опште долази у круг послова судскога реда и поступања,

www.pravokutnik.net

најзгодније је мјесто за така правила у закону о судскоме поступку.

чл. **798.**

У свему што се тиче облика, т. ј. начина којим треба да се уреди ваньска страна каква имовинскога посла, ред се је владати по законима онога мјеста гдје се уређује.

Инак, ако је облик каква посла према наређењима црногорских закона, црногорски га судови могу признати законитим, па баш да и не би у свему одговарао правилима мјеста гдје је постао.

чл. **799.**

Облици и обреди које треба вршити кад се стјече влаштина или друго стварно право, као и кад се мијења ималац ма кога права те врсте, подвржени су правилима мјеста у коме се те ствари налазе (790, 791).

чл. **800.**

Кад је до чијега држављанства, по којим ће се правилима неки посао судити, па се догоди да је тај човјек већ из прећашњег држављанства изашао, а у друго не ступио, тада, за све вријеме које он остаје у томе положају, таки ће се посао судити по законима земље којој је прије држављанин био.

## *О имаоницима.*

чл. **801.**

Ималац се, у народноме језику, зове свак ко има нешто у имовини својој.

www.pravokutnik.net

Имаоник је пак, у овоме Законику, не само онај који доиста нешто има, него у опште сваки човјек, па и свака установа (као држава, црква и т. д.) којима се признаје право и подобност имати своју сопствену имовину.

Подробнија се правила о имаоницима и њихову имаоништву и својевласти (953) изложена у петоме Дијелу овога Законика.

## *О стварима у имовини.*

чл. **802.**

Ствари су, у разуму закона, непокретне, не само земље, него и све што је на земљи трајно сазидано, укопано, засађено, издубено, те се не да, без нарушења своје цјелине или суштине, преносити с једнога мјеста на друго.

чл. **803.**

По томе, у разуму су закона непокретни и свакојаки млинови, стўпе и све друге справе таке врсте. И сами су млинови који плутају у каквој ријеци или језеру непокретни, ако су тврдо и постојано с крајем или са дном воде спојени, или ако имају уза се какво непокретно здање које је, у главноме, намијењено једнаку послу.

чл. **804.**

Правило је : природни плод какве ствари, док год није од ње одвојен, бива дио саме ствари. По томе, непокретне су ствари : трава, биље, дрвеће, њихов род и сваки земаљски раст,

www.pravokutnik.net

све док није одвојен од земље или од жива дрвета.

чл. **805.**

Све што је прибијено, узидано, приковано или иначе трајно спојено са зданьем или с другом непокретном стварју, држаће се да је саставни дио те ствари.

Сматрају се, по томе, као дијелови здања: затвори свијех вратâ и прозорâ његових; исто тако и огњишта, пећи, димњаци и све што здању трајно служи, па баш да ти дијелови на неко вријеме и одвојени бивају од главне ствари.

чл. **806.**

За покретну ствар која трајно служи млину, стȳпи и т. д. и без које така справа не може вршити своју обичну радњу, узимље се да је њен саставни дио, док год међу њима та веза траје.

чл. **807.**

Покретне су све ствари које се, без повреде њихове суштине, могу преносити с мјеста на мјесто или се саме собом премјештају (као живо), у колико те ствари нијесу саставни дијелови непокретних добара. Тако : трава, воће и све што земља рађа постаје покретно пошто је од земље одвојено.

чл. **808.**

Главна је ствар она која може самостално опстајати, и сама по себи служити послу за који је одређена; напротив, узгредна је

www.pravokutnik.net

ствар или узгредица она која је одређена да служи другој, главној ствари, или да допуња службу којој је главна намијењена.

чл. **809.**

Приложје какве ствари није само њена узгредица (808), него у опште све што јој се дода или прида, па потекло то из ње саме или дошло изван ње.

Приложјем какве ствари могу бити не само ствари, него и права.

чл. **810.**

Суврсте су ствари оне које се обично распознавају по врсти, те у трговини и саобраћају иду понајвише на мјеру и на број (као пшеница, вино, даске, греде и т. д.), и могу у опште, у колико су једнаке врсте, једна другу замјењивати.

Напротив, самоиста је, или засебно одређена ствар, само она ствар о којој је ријеч, а никаква друга, па ма колико друга била једнаке с њом врсте и величине, једнака лика и облика (на пр. одређена кућа на углу одређене улице, и никаква друга; коњ вранац о коме је говорено, и никакав други и т. д.).

## *О држини или посједу.*

чл. **811.**

Држина или посјед, у смислу и разуму закона, бива кад ти доиста нешто држиш у

www.pravokutnik.net

твојој власти, под твојом руком и досегом, те си вољан, то што држиш, за сама себе држати.

Држина је твоја и онда кад ти сам ствар не држиш, него неко други који је вољан за тебе ју држати, а та воља његова није с твојом у опреци.

У оба случаја ти си држитељ у законскоме смислу те ријечи; онај, пак, који за тебе држи бива тек придржник.

чл. **812.**

Ствар је у држитељевој власти, т. ј. у његовој држини, не само кад је она управ у његовој руци и при њему, или у руци његова придржника (811), него и свагда кад год он, и ако одаљен од ствари, може по вољи њоме располагати; док се год, према приликама, може казати да ствар није изашла изван његова имовинског домашаја.

чл. **813.**

Правило је : без воље не може бити држине, како ју закон разумије. Али опет, пошто се при почетку држине та воља показала, не треба да ју држитељ има непрестано пред очима, или да он непрекидно своје право на ствари врши, да би се та воља показивала и држина трајала. Јер закон узимље да воља већ сама по себи траје, онако исто снажна као што је из почетка била, док год држитељ сам јасно не изјави, ријечју или дјелом, да је те воље нестало.

чл. **814.**

Држину може имати не само онај који држи

www.pravokutnik.net

ствар као власник, него и онај који у ствари има и друго какво омање право. По томе, на једној те истој ствари могу у исто вријеме бити различне врсте држине: на пр. држина као власника ствари: држина као уживаоца и т. д.; разумије се, свака у границама оне врсте права у име кога сваки од њих ствар држи.

чл. **815.**

Нико не може својевољно промијенити ни основе ни садржаја својој држини. По томе, придржник који за другога држи (811), не може својевољно почети да држи ствар за сама себе; ни онај који је држи као ималац једне врсте права (на пр. као уживалац туђе ствари), не може самовољно почети да ју држи као ималац права какве друге врсте (на пр. као власник).

чл. **816.**

Држина је *незломислена* кад држитељ доиста мисли и, према приликама, основана узрока има мислити да он ствар законито држи. Напротив, кад он те мисли нема или је нема више, држина је *зломислена*.

У опште се узимље да је сваки држитељ незломислен, док се год не докаже да није.

чл. **817.**

У послима држине неличних (954) имаоника, вазда се гледа на вољу и дјело њихових заступника. По томе, кад се тражи, је ли држина имаоничког друштва, или другога нелична имаоника, зломислена или није, треба гледати

www.pravokutnik.net

на оно што је знао и вјеровао његов законити заступник.

Према томе бива и кад је ријеч о држини оних који су под нечијом влашћу или старатељством. Штићеник, ипак, који има вољу и разбор, а у злој је мисли у послу држине, имаће сву штету од тога, па баш кад би му заступник и незломислен био.

чл. **818.**

Самовољном називље закон ону држину која је добивена насиљем, кришом или каквим пријеварним узећем или задржајем. То су најтежи недостаци држине, те закон, који у опште штити сваку држину (18), отказује заштиту оној која је имала свој постанак самовољним дјелом.

Али опет, ако закон и не штити држину самовољна држитеља, него, напротив, од њега је одузимље и повраћа коме пристоји, ипак, Власт не може трпљети да се ни такоме самовољну држитељу какво насиље чини.

чл. **819.**

Кад самовољни или други незаконити држитељ ствар у злој мисли сакрије, или уништи, или коме другоме даде или подметне, или којим драго зломисленим начином престане бити њеним држитељем, он и опет остаје потпуно одговоран, као да му је још у рукама ствар, за све посљедице свога зла лукавства. То, ипак, не пријечи да се ствар може и друговље тражити, и кад се нађе, натраг узети путем држинског поступка.

www.pravokutnik.net

чл. **820.**

Држина је темељита или правилна тек онда кад се оснива на тврду темељу, као што је законита куповина, дар, насљедство и т. д. Гдје законита темеља нема, држина је нетемељита или неправилна.

Држина, у осталом, може бити нетемељита, па опет незломислена; да незломислена буде, доста је да сам држитељ доиста мисли и вјерује да је темељита, па баш да у истину и није тако (816).

чл. **821.**

Питање о држини ствари посве је различит посао од питања о влашћини (или о другоме праву у ствари).

У парницама чисто држинским, не иде се на то да се разабере темељ самога права, т. ј. да се одлучи на пр. чија је ствар, него само на то да судац изрече чије је искање просте држине темељитије, те да му је присуди и обезбиједи.

Развиђање самога права може бити позније, посве осебито, разумије се, обичним судским поступаньем.

чл. **822.**

Одлуке суда у замршенијим парницама држине могу бити и привремене. На пр., кад се не би могло одмах разазнати којега су парничара разлози претежнији, тад се нема куд него оставити привремену држину ономе који у тај час ствар држи, док се поближе посао не развиди и спор коначно не ријеши.

www.pravokutnik.net

чл. **823.**

Кад је незломислен држитељ био осуђен да ствар коме другоме поврати, његово право да за себе плодове узима се, траје само до дана ког му је навијештено да је против његове држине жалба у суд предана. Од тога ће се дана он сматрати као зломислен држитељ, и по томе ће требати да поврати или накнади све плодове и дохотке које је послије тога, све до повраћаја ствари, од ње имао, или је имати могао, па немаром изгубио.

Он, ипак, ни за то вријеме, не одговара за случајни губитак или квар ствари, као ни за оне плодове и дохотке које би сам добитник парнице био имао,кад би му ствар у рукама остала.

чл. **824.**

Потребни су трошкови они који се чине да се ствар сачува од пропада или од замашна квара и штете, чему иначе избјегла не би.

чл. **825.**

Користан је сваки трошак којим се ствари подигне вриједност, или јој се доходци умноже.

чл. **826.**

Сваки други трошак, осим потребног и корисног, бива самохотан, па био он учињен невјештином,или ради љепшања ствари,или ради какве особите личне угодности држитељеве.

чл. **827.**

Гдје год закон говори о трошковима, под тим се разумије и свака радња која се оције-

www.pravokutnik.net

нити може, то јест она која представља неку имовинску вриједност.

чл. **828.**

Кад је год ко овлаштен, са ствари коју враћа, скинути свој принов, ко је прима, може скидање забранити, ако је готов да накнади вриједност тога принова. Та накнада треба да је једнака цијеломе трошку који је учињен, ако је држитељ био незломислен; ако је, напротив, зломислен био, доста је да се урачуна само она вриједност коју би принов имао кад би се скинуо са ствари, одбивши још и трошкове тога скидања.

чл. **829.**

Држина почиње онај исти час кад је ствар дошла под руку и власт држитељу, тако да он њоме доиста по вољи располагати може (812).

чл. **830.**

Држина се губи и престаје чим држитељ сам добровољно остави држину (813), или чим му није више могуће вршити своју вољу над стварју, као: кад она сама пропане, и није надања да ће се опет добити (на пр. ствар се утопи у морску пучину, уловљена дивља звијер без трага побјегне и т. д.); кад држитељу ко други одузме држину, а он за три мјесеца пошто то дозна у суд жалбу (21) не поднесе.

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО II

## Поглавито к влаштини и к другим врстама правâ укоријењених у ствари (Дио други).

### *О влаштини у опште.*

чл. **831.**

Влаштина је, по своме садржају, право најпространије власти коју закон над неком ствари признаје (93). Ко год то право има (које многи и својином називљу) бива власник.

Све што је иначе у нечијој имовини, као: права у туђој ствари укоријењена, права на нечије дјело или радњу, новци и друго што му је на дугу, све је то, разумије се, његова имовина, али никако влаштина. По томе бива да је свака влаштина уједно с тим и имовина, али, напротив, свака имовина није влаштина.

чл. **832.**

Сувлаштина бива, кад су двојица или више њих удионици у влаштини какве нераздјељне ствари, сваки према своме тек у мисли одређеноме дијелу. Ти се удионици зову сувласници.

Скупна имовинска заједница племена, имаоничког друштва и т. д. није сувлаштина, него посебна влаштина нелична имаоника.



www.pravokutnik.net

чл. **833.**

Сам појам и природа влаштине са собом доноси да, кад год неко, којим драго незаконитим начином, одузме власнику ствар, или је иначе при себи незаконито задржава, власник је може опет себи повратити. То повраћање, које се зове **власнички преузам**, бива помоћу суда, и то само под увјетима и начинима које сам закон одређује (97-102).

## *О начинима којима се стјече влаштина.*

чл. **834.**

Потврду, о којој закон изјављује да је потребна за пријенос влаштине непокретних ствари (26, 31), треба записати на дно исправе уговора, и то на матици.

Ако је у суд предано било неколико примјерака матице (матица двојница, тројница и т.д.), тад ће потврда бити забиљежена на свакоме од њих.

За онај примјерак матице или обавјерени пријепис исправе који остаје у суду да се чува (32), доста је да биљешку о потврди судац својеручно потпише.

*Примједба.* Док се год буде оставило племенским капетанима да потврђују уговоре о којима је ријеч у чл. 26 и 31, они су у томе послу обвезани вршити само оно што се наређује у првоме раставку чл. 834 и у првоме раставку чл. 835 (Види примједбе под чланцима 28 и 32 овога Законика и Наредбу Министарства Правде од 19 дећембра 1893).

www.pravokutnik.net

чл. **835.**

Потврђена се исправа враћа стечнику, ако уговорници нијесу што друго одредили.

Ако је тих потврђених примјерака исправе више, тад ће се, прије нег се према одредби уговора предаду странама, на свакоме комаду забиљежити: да ли је матица и који примјерак њезин, или је пријепис, као и то, коме је предан.

О свему ће се томе, најпослије, учинити укупна биљешка на комаду који остаје у судској списохрани.

Види примједбу увртену под предходним чланком (834).

чл. **836.**

Кад уговором стечеш право на влаштину какве ствари, ти самим тијем још нијеси постао њен власник: ти можеш, истина, као и сваки други дужитељ, тражити од твога дужника да пренесе на те влаштину; али, док то није доиста извршено, ти још нијеси према њој у оној тјесној свези која бива међу сваким власником ствари и њом самом. Власник ћеш постати тек онда кад буде у истину извршен обред који закон прописује, т. ј. за непокретне ствари кад уговор судом потврђен буде, а за покретне кад ти ствар предана буде.

чл. **837.**

По ономе што је казано у претходноме чланку, бива да, кад би онај који је земљу теби продао, продао ту исту земљу још какву другоме незломислену купцу, а овај дао на потврду

www.pravokutnik.net

своју куповину, и потврду законито добио прије тебе, он добива влаштину ствари, а не ти, премда ју је он послије тебе купио, јер он има првенство у потврди. Теби пак остаје тек дуговинско право : искати од продавца да ти, ако не може више извршити уговора, врати цијену коју си му платио, и намири штете које си од тога имао.

Разумије се да ће таки продавац суду одговарати и казну примити, у колико је пријеварник, али то теби неће ни најмање помоћи да одузмеш незломислену купцу законито стечену влаштину.

чл. **838.**

Што је у претходноме чланку казано о првенству при теченьу влаштине непокретних ствари, вриједи и за покретне, али, разумије се, с том разликом да се пријелаз покретних ствари предајом врши.

чл. **839.**

Покретна се ствар, ако је засебно одређена, предаје тим што дотадашњи њен држитељ престаје држати је управ зато да би је стечник себи узео, и стечник је доиста прими.

Кад треба предати неку количину суврстих ствари (жита, вина, уља и т. д.), ред је да се најприје измјере или преброје, да одређене буду. Суврсте ствари које су продане или иначе уступьене одсјеком, бива као да су и посебице одређене.

www.pravokutnik.net

чл. **840.**

Предаја може бити не само *дјелом* (839), него и *знаком*. Ти знаци бивају различни према приликама; знак је предаје, на пр., кад је ствар која је уступљена већ обиљежена; кад је већ за отпремање удешена; кад су купцу дани кључеви мјеста гдје се ствар налази и т. д., то све, разумије се, у колико таки знакови одговарају намјери уговорникâ. Овака предаја знаком тек је онда једнаке снаге са оном која бива дјелом, ако, у вријеме кад се вршила, није запреке било да ствар доиста прије̊е у држину онога коме пристоји.

чл. **841.**

Влаштина на ствари које су некоме судом присуђене, или наредбом друге какве Власти дане, прелази на стечника онај исти час кад је пресуда или наредба за извршење сазрела.

чл. **842.**

Правило је: ко први *заузме* какву ствар која господара нема, и то с намјером да његова буде, она већ самим тијем и постаје права влаштина тога *заузимаоца*. Јасно је, дакле, да не може бити *заузећа* оне ствари која свога власника има.

чл. **843.**

Пошто у Црнојгори нема земље за коју се не би знало чија је (јер кад није појединца човјека или Куће, тад је братства, племена, цркве и т. д.), нека нико не мисли да, раскрчив или оградив међом или плотом какву земљу, он

www.pravokutnik.net

тијем постаје њен власник. Така земља, и послије тога, остаје онога чија је, па баш кад би је власник и сасвим запустио.

чл. **844.**

Под ријечју *благо* (које се може присвојити) закон разумијева: сребро, злато, драго камење, новце и све што је израђено из драгоцијених ковова, као и друге ствари повеће вриједности које је неко закопао, узидао, трајно сакрио, или су на који било начин (на пр. необичним превратом или догађајем од какве природне силе) запале у тако сакривено мјесто, да су оне, од времена коме паметара нема, изван власникова досега.

чл. **845.**

Ријечју *одржај* означује овај Законик особити начин, којим стјече беспорну влаштину на ствар онај који ју је незломислено под својом руком као власник држао, за онолико времена колико закон за поједине случајеве одређује.

Пошто је овдје ријеч само о незломисленој држини, разумије се да онај који нешто држи у злој мисли, никада не може ствар одржајем стећи.

чл. **846.**

Течај се одржаја броји од онога дана у који је држина почела (829), па све дотле док не истече посљедњи дан времена или рока који закон одређује одржају; ипак, у колико течају томе није било ни прекида (847) ни спријечења (848).

www.pravokutnik.net

У рокове одржаја држитељ може убројити и оно вријеме држине пређашњих ималаца, његових претпаственика, у колико би се за њих самих бројило било.

чл. **847.**

Прекида се течај одржаја: кад држитељ сам држину остави или иначе изгуби (830); кад власник, или ко други који тврди да има боље право ствар држати, преда у суд тражбу о томе, ипак, само ако правду до краја доведе и добије ју; кад држитељ зломислен постане; кад сам призна право онога против кога је одржај; кад ствар престане бити у трговини и саобраћају.

Кад се прекине течај одржају, тиме се заиь неповратно губи све вријеме које је до прекида истекло. По томе, кад послије прекида прилике учине те одржај опет тећи може за дотадањег држитеља, тад цијело вријеме које закоп одређује за одржај почиње се посве изновице бројити.

чл. **848.**

Течај одржају може и просто спријечен бити. То спријечење настаје у случају кад онај против кога је одржај, не може, ради озбиљна узрока, да судом своје право заштити.

За све вријеме спријечења, дакле, одржај не тече, а ако је почео тећи обуставља се; — али зато, све остало вријеме које истече, било прије било послије тога, убраја се потпуно у рок одржаја.

www.pravokutnik.net

## *О помеђашкој угодби и послужју.*

чл. **849.**

Кад је год ријеч о угодби и послужју, закон називље помеђашким земљама не само оне земље које су једна до друге, него и оне које, и ако су једна од друге подаље, ипак могу долазити у међусобан додир ради какве радње или посла који се тиче једне од њих или њих више. У томе, дакле, ширем смислу и треба узимати ријечи помеђашка угодба и послужје.

чл. **850.**

Помеђашка угодба и права која она, за поједине прилике, сусједима даје, долазе од узајамних додира и потреба које само сусједство међу сусједима ствара. По томе, закон, угађајући њихове интересе, обзиром на ред, пробитак и потпуније уживање њихових добара, наређује да, у неким приликама, сусјед због сусједа нешто претрпи, у нечем се стегне, нешто од цјелине свога права уступи што, без тих сусједских додира, не би требало да буде.

чл. **851.**

Помеђашкој је угодби слично помеђашко послужје. Тако послужје доноси да је власнику једне земље његово право влаштине стегнуто тим што је, на корист власника сусједног добра, одређено да му онај не може забранити да нешто чини на његовој земљи (854), или да сусјед сам не може нешто на својој вла-

www.pravokutnik.net

ститој земљи урадити што би му, без тога, сасвим слободно било (855).

Главна је разлика међу помећашком угодбом и помећашким послужјем та да угодбу наређује сам закон, па и не било о томе уговора или друге постанове самих сусједа, док, напротив, хоће ли какав сусјед имати послужје или неће, није обично посао закона него самих имаоника.

чл. **852.**

Ријетко бива да је помећашко послужје везано за какво чељаде, тако да кад њега нестане и послужје престаје. По томе, ко би тврдио да је неко помећашко послужје тек лично, треба да и докаже, ако се о томе двоуми. Иначе ће се, по општем правилу, узети да је послужје везано за само добро, ради ког је постављено било.

чл. **853.**

Она земља, или која било непокретна ствар, на којој је терет помећашког послужја, зове се добро послужно, а, напротив, оно ради кога ово потоње сноси тај терет, бива добро повласно.

чл. **854.**

Послужје се дјела зове оно, по коме послужно добро треба да сноси какво дјело онога сусједа који то право има. Дјело може бити таково да се показује у нечем што трајно остаје, или барем остаје трајна справа послужја, као: кад сусјед има право да својом стрехом захвати ваздушног простора сусједова; да преко сусје-

www.pravokutnik.net

дове земље какве жљебове проведе; да цијев свог димњака у димњак сусједов уведе; да своју кућу на његову наслони; — или је дјело тако да се може повремено вршити, а на послужној земљи нема особита трајна знака ни справе, као: кад ко право има да на туђу ливаду угони и пасе живо; да у туђој води рибу лови; да из туђега убла воду црпе; да преко туђе земље прелази; да у туђој шуми сијече дрва, купи жир, сухад или лишће; да на туђој земљи траву бере и т. д.

чл. **855.**

Послужје забране бива кад, ради користи или угодности онога који имаде то право, власник послужног добра треба да се устегне нешто да уради на своме властитоме добру, што би иначе свакако могао. Тако је послужје забране, на пр.: кад ти није допуштено да на својој земљи зидаш, или да твоје здање на више подигнеш да тиме сусједу не би вид заступио, да одвратиш кишницу воду с твоје стрехе која сусједов врт залијева и т. д.

чл. **856.**

Ко је овлаштен да преко туђе земље постопицом прелази, тиме још нема право да стоку туда прогони. Ко је овлаштен да живо прогони, тај може туда ходити и јахати и возити се. Ко има право пута, тај може туда не само све чинити што му допушта постопица и прогон, него може и најтежа бремена туда вући. То све, ако обичајем или уговором није иначе одређено.

www.pravokutnik.net

чл. **857.**

Ко има право паше на туђој земљи тај може, у одређено вријеме, или иначе кад радњи тежачкој не смета, стоку на њу догонити, али никако туђу, ни ону коју ради трговине купи. Крмад, ако иначе углављено није, не може угонити, а ни козе гдје је год забрањено да се држе.

Ко је овлаштен на саму пашу не може још уз то траву брати, осим ако је нарочито иначе уговорено.

чл. **858.**

Кад је више њих који су власни из туђега убла или извора воду црпати или стоку напајати, па у води оскудица настане, тада, ако се сами удионици међу се не погоде, биће пречи онај који је то право раније стекао; ако ли су сви једнаци у томе, тад ће дијелити воду под једнако. Свакако је сам власник убла или извора најпречи, осим ако је нарочито иначе уговорено.

чл. **859.**

Право уживања, и ако је везано лично за уживаоца те га он не може на другога пренијети, ипак, у колико је оно законито постављено, има потпуни значај стварног права као и свако друго послужје; шта више, уживање је најопширнија врста права послужја.

чл. **860.**

Како је влаштина најопширније стварно право, и како послужје може бити само на туђој

www.pravokutnik.net

ствари, бива да оно престаје само собом, кад власник повласног добра постане власник и послужнога, или, напротив, кад господар овога посљедњег постане власником добра повласног, јер, у такоме случају, оба се права уједно сливају, те тим слијевањем послужја нестаје.

чл. **861.**

Узимље се да је ималац права послужја престао вршити своје право оног часа кад је била прилика да га, према врсти послужја, врши, па га не вршио.

Кад послужје има какав трајни видљиви знак опстанка (као, кад су на послужној земљи намјештени жљебови и т. д.), тад се тај престанак вршења броји тек пошто су ти знакови са послужне земље макнути били. Управ тим престанком почиње тећи рок који закон одређује за одржај слободе, т. ј. вријеме послије кога послужно добро постаје посве слободно од послужја.

## *О залогу (залога, подлог, застава).*

чл. **862.**

Залог, по народноме говору, бива у опште која драго ствар, покретна или непокретна, која је одређена да, на који било начин, јемчи дужитељу за наплату дуга.

Том се истом ријечју означује и имовинска веза која отуда потјече.

Ријеч залог узимље и овај Законик у томе посве општем смислу, т. ј. кад му не треба

www.pravokutnik.net

означавати поједине врсте тога стварног јемства (863-865).

чл. **863.**

Ријеч залога, напротив, означује само покретну ствар која је у залогу дана, као и имовинску везу која отуда потјече.

чл. **864.**

Подлог бива, кад се даде какво непокретно добро самоме дужитељу за обезбједу (сигурност) дуга, тако да га он и обрађује и с њега плодове и дохотке прима у замјену добити; а и у отплату дуга, ако је тако нарочито погођено.

чл. **865.**

Застава је, напротив, кад заложено непокретно добро остаје у рукама дужниковим (или онога који је мјесто њега дао добро у заставу), а дужитељ стјече нањ заложно право не предајом, него тим што се дуг и залог правилно упише у јавне заставне књиге. Тим уписом, дужитељско право врх заложеног добра бива исто тако тврдо и стварно, као и право онога дужитеља који залогу у својој руци има. По томе, заставни је дуг за потписано добро тако везан да, док год није плаћен, добро једнако јамчи за намир дуга, па баш да би се мећутим и више путâ власник тога добра промијенио.

чл. **866.**

Кад ти је неко, по уговору или иначе, дужан дати какву покретну ствар у залогу, па ти је не да, ти га, истина, можеш нагнати судом да

www.pravokutnik.net

изврши што је уречено, али, док год залога у твоје руке (или у руке онога ко је за то одређен) не дође, дуг ти још није залогом зајамчен.

чл. **867**.

Као што без предаје заложене покретне ствари дужитељу (или ономе који га у томе заступа) не може бити залоге, тако и без правилна уписа у заставне књиге не може бити праве стварне заставе. Све припреме које бивају прије уписа, у таким пословима, воде обично к застави, али саму заставу, као право у ствари укоријењено, само упис даје.

чл. **868**.

Посљедице су правила двају претходних чланака јасне. Кад би ко двојици дужитељâ обећао једну те исту ствар у залогу, залога је онога дужитеља коме је у истину ствар предата, други дужитељ залоге нема, док му дужник, у то име, не би какву другу ствар дао.

Према томе, и кад је исти дужник двојици дужитељâ потписао у заставу какво непокретно добро, онај има заставу који је упише у заставне књиге. Ако ли оба то учине, тад онај који је први уписао, први ће и наплатити дуг, а други ће узети тек оно што послије првога преостане.

чл. **869**.

Пошто је сваки залог као приложје дугу, бива да право залога не надживљује дуга. На који год, дакле, начин дуг престане, тим истим начином престаје и право залоге, подлога и заставе.

www.pravokutnik.net

Како пак право залога, само собом, има снагу да дужење од застаре очува, правило је у чл. 625.

## *О разлици у природи стварних и дуговинских права.*

### чл. 870.

Кад имаш своју властиту земљу, свога властитог коња, или коју било другу ствар којој си власник, свак је дужан то твоје право властиие признати, поштовати и оставити те да га, у законитим границама, мирно и у потпуној слободи уживаш.

Исто тако, кад имаш неко право у туђој ствари, као: да прелазиш преко нечије земље, или да ствар нечију у залози држиш, свак, па и сам власник (као и његови пријамници и насљедници), треба да то твоје право поштује, и да те пусти да га на његовој ствари потпуно и мирно вршиш.

Така права која су у самој ствари укоријењена, закон с највишом оштрином од свачијег нападаја штити.

Ради те особите тијесне и крепке везе међу стварју и имаоцем таких права, у којој никоме трећему мјеста нема, и ради природне стварности њихове, закон их и називље стварна права.

У овоме се Законику посебно излажу као стварна права: влаштина (својина) непокрет-

www.pravokutnik.net

них и покретних ствари, помећашке угодбе, помећашко послужје, уживање, залога, подлог и застава (други Дио овога Законика).

чл. **871.**

Право које имаш: да ти неко ствар какву даде, или да за те неко дјело или радњу изврши, или да нешто ради тебе и твоје удобности пропусти или ти допусти: то све, разумије се, припада, као и стварна права, твојој имовини.

Али, баш да је ствар коју ти дужник дугује и тварна по себи, она ће тек онда постати у истину твоја влаштина кад се дуг намири, и ствар под твоју руку и власт дође. Док год дуг намирен није, међу тобом и стварју која ти је на дугу, налази се дужник, његова воља хоће ли или неће извршити што је дужан.

Ти, истина, можеш дужника судом гонити да дуг намири, али ту треба парничења; треба, ако се дужник нећка, или удара с које било стране на дуг или на његову законитост, да суд и његове разлоге упореди с твојим разлозима и доказима, те да парницу ријеши. Па, и кад се парница сврши повољном за тебе пресудом, још је могуће да не постигнеш оно што желиш, јер се и тада још не зна хоће ли ти ствар, о којој је у пресуди ријеч, збиља до рукâ доћи, или ће то каква запрека осујетити (на пр. дужник међутим умре, предигне у далеке земље и т. д.).

Тога ради, да би на први поглед свакоме разумљива била разлика међу стварним правима

www.pravokutnik.net

(870) и онима о којим је ријеч у овоме чланку, закон називље ова посљедња : дуговинска права.

Права се ове руке оснивају највише на уговорима, као што су : куповина, промјена, зајам и т. д., али могу полазити и од штете недопуштеним дјелом учињене, као : штете од немара, од злочина и т. д.; такође и од различитих послова, прилика и пригода, као : од непозвана вршења туђих послова, од неоправдана користовања туђим и т. д. (други и трећи Дио Законика).

## РАЗДИО III

### Поглавито ка куповини и к другим главнијим врстама уговорâ (Дио трећи).

### *О куповини.*

чл. **872.**

Уговор је о куповини (т. ј. о купњи продаји) кад се једна страна веже да ће предати другој у влаштину ствар о којој је уговор, за што ће њој друга погођену цијену платити.

чл. **873.**

Право прече купње бива кад си, на основи закона или уговора, властан тражити да ти власник какве ствари коју жели продати, прије



www.pravokutnik.net

него је другоме прода, понуди, нећеш ли је ти за исту цијену купити.

чл. **874.**

Одузам бива кад ко правдом одузме купцу ствар ради узрока који је имао свој законити темељ прије куповине, и о коме купац при уговарању знао није.

Одузам је и онда кад се купцу и не одузме цијела ствар, него само неки дио њен, или му се иначе окрњи цјелина права на купљеној ствари, или се на њу какав терет наложи.

## *О рукодаћу и паруči.*

чл. **875.**

Рукодаће је уговор зајма текућих новаца или других суврстих ствари, које постају потпуна узајмиочева влаштина, чим су му предане.

Али за то, узималац рукодаћа постаје даваочев дужник, те треба да му у своје вријеме поврати онолико исто новаца, или ствари које већ буду, колико је на рукодаће и примио.

Рукодавалац је онај који даје у зајам, а узајмилац онај који у зајам прима.

чл. **876.**

И наруч је (или посуда) уговор зајма, али се наруч разликује од рукодаћа тиме што се враћа она истоветна, засебно одређена ствар која је у наруч и узета бúла; напротив, при враћању се рукодаћа на ту истоветност ни најмање не гледа (875).

www.pravokutnik.net

У уговору наручи један је уговорник давалац у наруч, а други узималац у наруч.

## *О различним врстама најма.*

чл. **877.**

У најам се узимљу не само људи, служитељи и људска радња, него и ствари, као : куће, дућани, живо и т. д. По томе, у овоме Законику ријеч најам, кад је говор о стварима, значи то исто што и кирија.

Најам ствари дакле бива кад један уговорник даје неку ствар другоме да се њоме служи, али да му тај други плати за ту службу одређену цијену.

Ко даје ствар у најам бива давалац у најам, а ко је узимље, узималац у најам.

чл. **878.**

Закуп је такођер најам ствари, или кирија, али се ријечју закуп обично означује само најам земаљâ и стварî које какве плодове носе.

Онај који узимље у закуп земљу, или другу коју било плодоносну ствар, бива закупник, а онај који ју даје, давалац у закуп.

Подзакупник је пак онај који узме у подзакуп оно што је закупник од некога другог у закуп узео.

чл. **879.**

У најму службе и радње један се уговорник подвезује да ће вршити на рачун дру-

www.pravokutnik.net

гога погођену службу или радњу, а други, да ће му ту радњу платити или иначе накнадити.

Онај који врши радњу бива најамник или радник, а онај за кога се врши, најмилац или наручилац радње.

чл. **880**.

Уговор је о радњи одсјеком (или на уцјен) такође најам радње, али је овђе већ погодбом одсјечена укупна плата за сву одређену радњу или њезин производ, као за какву јединицу или цјелину, ма колико радник или предузетник у њу времена или трошка уложио.

## *О остави.*

чл. **881**.

Остава ради дохране бива кад један уговорник, хранилац ствари, обећа другоме, оставиоцу, да ће је, док год остава траје, брижљиво чувати, и у своје вријеме њу исту повратити.

чл. **882**.

Аманет је такође остава, али така да, према повећој вриједности, или иначе погледом на врсту ствари и на циљ оставе, и према приликама, она обично тајно бива, те изискује особита повјерења у храниоцу.

На подобје се аманета суди и она остава која

www.pravokutnik.net

се чини у каквој невољи, као : у вријеме рата, поплаве и т. д., кад ти није могуће бирати човјека коме ћеш ствар на оставу дати.

## *О повјери.*

чл. **883.**

Повјера је или пуномоћје уговор којим дајеш коме налог да углави, за те и мјесто тебе, посао који има, у имовинскоме погледу, неке законске посљедице.

Давалац налога зове се повјеритељ, а прималац је налога повјереник.

чл. **884.**

За повјеру не треба никаква особита облика, ако закон, за какву одређену врсту, нарочито што друго не одређује.

По томе, повјера је и онда кад ко коме и какав драго најобичнији налог даде, на пр. да прода зањ какве земаљске плодове. Тиме овај посљедњи бива заступник онога који му је налог дао, и што год углави, у границама налога, то везује онога ко му га је дао.

## *О простој удрузи.*

чл. **885.**

Удружење је или удруга оно исто што обично народ туђом ријечју зове ортаклук или ортачина; или што се домаћом ријечју називље друштво или дружина.

www.pravokutnik.net

По томе, удруга је уговор којим се двојица или више њих везују, један према другоме, да ће сјединити свој труд и старање, своје новце или друге имаовинске ствари, ради достижења каквог заједничког циља. Чланови се удруге зову: удруженици, удругари, другови; скупно дружина.

чл. **886.**

Удружење о коме је ријеч у XIV раздјелу трећега Дијела, закон називље простим и тековинским. То је не само ради тога што је тако удружење најобичније у животу, него и за то да би се, с једне стране, разликовало од чисто трговачког друштва, као и од друштва имаоничког (723 и слијед.), а с друге, од оних којима тековина није главна задаћа.

Али опет, кад је проста удруга састављена и радшта другог, а не ради тековине, правила су јој на подобје оних која су изложена за проста тековинска удружења.

чл. **887.**

Закон, разумије се, не признаје никакво удружење које је састављено ради каква забрањена посла или дјела; — напротив, закон му је, као што и треба да буде, најљући противник.

чл. **888.**

Удругарски је улог оно што сваки друг улаже, т. ј. што даје у заједничку главницу, па то било у новцу, било у другим стварима, или само радом.

www.pravokutnik.net

чл. **889.**

Пошто се за удругарски улог прима и рад, уговорници могу уговорити да и онај друг који улаже у дружински посао какав свој вјештачки труд, па и да није другога улога дао, може имати потпуни дио у друштвеноме добитку, као и сва остала права која сваки удружсеник има; шта више, да може имати још какво право које остали и немају.

чл. **890.**

Дружина је на подобје браће. Ред је, дакле, да међу њима влада потпуна вјерност, поштење и искреност. Треба, по томе, свагда пред очима имати ово правило, судећи дјела појединих другова.

Они су дужни, бавећи се дружинским пословима, вршити их, бар онаком пажњом и стараљем каквим врше своје властите послове.

чл. **891.**

Кад се гледа је ли излаз каква друга из друштва у невријеме или није, зломислено или без зле мисли, треба за то просудити прилике свакога посебног случаја. Тако на пр.: излаз је у невријеме, ако тиме пропада или се умањује или отешчава дружини добитак који би без тога имала; исто тако и кад доноси какву другу замашнију штету удрузи. Сва је прилика да излаз није без зле мисли, кад од тога бива корист или каква олакшица само другу који иступа, а тек штета осталим друговима.

www.pravokutnik.net

## *О супони и спрези.*

чл. **892.**

Супона је кад неколико Кућâ своју животињу или дио ње измијешају, па раздијеливши је на струке (млâд, овце, козе, волове и т. д.) свакој струци поставе по пастира, те их све уједно отпреме на пашу, гдје сав гној од помијешане стоке бива за супоничку заједницу.

чл. **893.**

Спрега бива кад двојица или њих више саставе уједно своју прежну или товарну животињу, особито волове, ради заједничког орања земаљâ свијех спрежника, или ради других заједничких послова подобне врсте.

## *О јемству.*

чл. **894.**

Јемац плаћа одмах по истеку рока, мјесто дужника који не плати, тек ако је тако нарочито углављено, или ако се јемац уз дужника самокупно подвезао. Иначе, то плаћање бива само по законскоме правилу (457 и слијед.).

чл. **895.**

Јемство може бити не само за дуг који већ јест, него и за дуг који ће бити, или би тек постати могао. Осим тога, јемство може бити и само за дио каква дуга, и само под неким увје-

www.pravokutnik.net

тима. Ипак закон, сам по себи, никако тих стегнућа у јемству не претпоставља.

## *О дару.*

чл. **896.**

Уговор о дару бива кад ко нешто од свога коме даде или, законитим начином, обећа да ће дати што дужан није, а ништа у замјену не прима, него то чини само да би другоме иметак умножио, те му угодан и користан био.

чл. **897.**

Кад ко, благодаран ради какве услуге, дарује нешто услужиоцу, и то ће се сматрати да је дар, ако онај не би могао судом тражити да му се услуга плати.

чл. **898.**

Ако даривалац уједно с даром наложи на обдаренога какву тегобу или дужност ; на пр. да за то он, обдарењк, даде или учини или допусти некоме нешто, бива да то што је даривалац дао, дар је само у толико у колико прелази вриједност тегобе или дужности која је с даром спојена.

чл. **899.**

Дар бива, не само кад коме правце дадеш у влаштину неку ствар коју нијеси био дужан дати (896), него и кад на који драго начин, од свога коме какву имовинску корист учиниш, што нијеси дужан био. По томе, дар бива и онда кад се одречеш каква свога права на ко-

www.pravokutnik.net

рист другога; кад свога или туђега дужника ослободиш дуга; кад радиш туђ посао који се обично плаћа, а плате не иштеш; кад навлаш платиш што дужан нијеси и т. д.

Ипак, не сматра се да је дар оно што би себи законито присвојити могао, а нијеси, само да би се други тиме окористио; или си дао залогу за дуг за који нијеси био дужан то учинити; или си се, имајући за дуг залогу, ње добровољно одрекао и т. д.

## РАЗДИО IV

### Поглавито к уговорима у опште, као и к другим дјелима, послима, приликама од којих дугови постају (Дио четврти).

### *О дуговима у опште.*

#### чл. 900.

Дуг бива не само кад ко што коме у дуг даде, него и онда кад је, и без удужења, ко коме што драго дужан платити. Ово посљедње значење ријечи дуга закон још више раширује, те се том ријечју служи и онда кад је ко, по уговору или ради каква било дјела, посла или догађаја, дужан некоме њешто дати, платити, извршити или допустити, у колико то има какву било имовинску вриједност. Дуг је дакле она

www.pravokutnik.net

веза која бива између дужника и дужитеља (901, 902), те одговара књижевничкој ријечи обвеза.

Дуг је такође и оно што је дужник дужан, као и дужност његова тај дуг намирити.

Што се пак тиче права дужитељева напрама дужнику, закон, кад се је год бојати какве збрке појмова, називље то дужитељско право дуженье.

чл. **901.**

Дужник је ко је законито дужан коме што дати, платити или иначе извршити. Истина, народ називље дужником и онога ко је удужио, т. ј. у дуг дао, али закон, да би уклонио забуну у својим наређењима, свагда овога посљедњег називље дужитељ (902).

чл. **902.**

Закон називље дужитељем не само онога који је коме нешто у дуг дао, него свакога коме је год неко дужан нешто дати, учинити, платити или допустити, ради кога драго законита узрока.

По томе, свак је дужитељ ко може кога за што да дужи, т. ј. да тврди да му је дужан, те је по закону властан тражити судом од дужника намир тога дуга.

Према овоме проширеноме значењу ријечи дужитељ, треба и значење ријечи дужник проширити.

чл. **903.**

Уступитељ је ко се, продајом, промјеном, даром или другим законитим начином, ве-

www.pravokutnik.net

зује пренијети какву ствар из свога иметка у имање кога другога. Дјело или посао којим се уступа бива уопште уступање или уступ.

Стечник је ко, куповином или којим драго другим законитим начином, што стече и својој имовини прибави.

Течење је дјело или посао којим се нешто стјече; а тековина је стечена ствар или право.

чл. **904.**

Предшаственик је ко је имао неку имовинску ствар или право прије садашњег имаоца, на кога је законито са онога прешла. Овај посљедњи напрама предшаственику бива пријамник. По томе, сваки је насљедник уједно с тијем и пријамник, али, напротив, сваки пријамник није већ тиме и насљедник.

## *О уговорима и о недостацима у уговарању.*

чл. **905.**

Уговор је у смислу овога Законика свака погодба, била она усмена или писмена, која се углави међу имаоницима, о какву имовинском послу, по коме се један уговорник (дужник 901,902) подвезује да ће другоме (дужитељу 901, 902) нешто дати или учинити или допустити.

Уговор је дакле: куповина, зајам, наруч и сваки други посао којим једна страна нешто што има имовинску вриједност, обећа другој, а ова њено обећање прими.

Разумије се да, у једноме те истоме уговору,

www.pravokutnik.net

може бити с једне стране не само један, него и више дужникâ, као што с друге може бити не само један, него и више дужитељâ.

чл. **906.**

Пословица је : кам из рукâ, ријеч из устâ. И доиста, управ је темељ свакоме људскоме саобраћају и друштвеном живљењу правило да се људи ријечју везују.

По томе, дакле, што двојица уговором завежу, не може један од њих својевољно раздријешити.

чл. **907.**

Уједињена, слободна и истинита воља свијех уговорника, прави је и главни темељ свакога уговора. Гдје тога нема, нема у опште ни законита уговора.

чл. **908.**

Ништа није тако противно и убитачно вољи, као што је насиље и озбиљно плашење. По томе, уговор на који је неко насиљем или озбиљним плашењем нагнан да пристане, нема никакве снаге ни вриједности.

чл. **909.**

Пријетња која задаје озбиљан страх, бива, кад је зло којим се пријети право и замашно зло, и кад се онај кога плаше може, према приликама, разложито бојати да ће се зло скоро догодити, њему самоме или коме његову. Тако је зло не само оно које пријети људскоме животу или здрављу, него и оно које се тиче људске части или имовине.

www.pravokutnik.net

Разбирајући да ли је пријетња озбиљна, треба гледати : ко је онај ко пријети, ко ли је онај коме се пријети; је ли мушко или женско, којих је година, које је снаге и моћи; као и све друге прилике, особито прилике мјеста и времена, величине и близине зла којим се пријети.

чл. **910.**

Ко при уговорању зна или лако знати може да га варају, па ипак пристане, није преварен.

чл. **911.**

Заблуда је или погрешка о суштини, кад се уговорник превари о ствари која дубоко засијеца у природу уговора, или какве чињенице (ствари) без које не може да буде; кад пак тога нема, заблуда је о узгредици.

По томе, заблуда је о самој суштини кад је, на пр., било различна мишљења и воље у уговорникâ о врсти уговора (један мислио да купује, а други да у најам даје); али заблуда није о суштини кад се уговорник превари само о томе како се уговор називље. У опште, о суштини је заблуда кад се она тиче саме ствари о којој је уговор, или о каквој њезиној особини која јој мијења природу; напротив, није о суштини кад је заблуда само о каквој случајној особини омањег замашаја.

чл. **912.**

Кад се ко превари о потреби или о узроцима који га доведоше да уговара, или о користи коју отуда може имати, то уговора ни мало не слаби,

www.pravokutnik.net

ако такој заблуди није крива друга страна каквим својим злим лукавством.

чл. **913.**

Пошто је истина истина, а претварање лаж, бива да, кад уговорници у истину нешто посве друго чине него што, претварајући се, казују (на пр. ради се о дару, а показују као да је продаја), таки уговор треба судити по ономе што се у истину с намјером чини, а не по ономе што се претворно приказује.

чл. **914.**

Што није могуће, нијеси ни дужан. По томе, кад би се ко подвезао на нешто што се никако извршити не може, така обвеза не би имала никакве законите снаге ни вриједности.

чл. **915.**

Што се год, због поштења и благонаравља, не може без стида учинити, бива као да је, и само по себи, тварно немогуће (914).

Истина, има обећања за које се не може казати да су управо стидна, а опет су противна правилима благонаравља. Тако на пр. противно би благонарављу било, кад би ко што себи на корист уговорио за то што се обвезао, да неће учинити нешто што је већ само по себи противно закону, или је стидно, или зазорно (као кад ко обећа да неће украсти).

Напротив, не би било против благонаравља обећање да ће уговорник нешто дати, изгубити или претрпљети, ако он сам учини нешто

www.pravokutnik.net

што је против закона, или је иначе стидно или зазорно.

Није такође непоштено да ко прими награду, да не би одао кога за какво зло дјело које је њему самоме учињено, ако се погођена награда може сматрати да је као накнада за штету или увриједу која му је тим дјелом учињена.

чл. **916.**

Рушљив (917) је онај уговор који дужник, с ким драго, злонамјерно углави на штету својих дужитеља. Таки је уговор рушљив баш и онда кад други уговорник није ништа знао о злој мисли дужниковој, ако тај други ништа не даје за то што прима, као на пр. кад је уговор о дару (492).

Пошто се таки уговор поруши, уговорник који је од тога што примио, треба да све поврати на корист дужитељâ. Ако је пак знао за непоштену намјеру дужникову, биће сматран као зломислен држитељ туђе ствари.

Рушљивост оваких уговора подвржена је, као и уговори гдје је пријеваре било, краткој застари по правилу чл. 523.

чл. **917.**

Уговор који је ради кога драго узрока сам по себи ништав, сматра се у опште као да никад није ни углављен био.

Напротив, кад је уговор само рушљив он задржава своју снагу, ако нађ не удари ко је властан то учинити.

www.pravokutnik.net

чл. **918.**

Кад је год уговор ништав или рушљив, бива да су такс и све поједине одредбе или углавци који су у њему. Али кад је само каква посебна одредба ништава или рушљива, тај се недостатак не простире на сав уговор, и'ако без те посебне одредбе не може да буде, или су уговорници, кад су уговор главили, ту одредбу сматрали као да је одлучног замашаја.

чл. **919.**

Кад какав посао који није посве законит буде позаконњен потврдом или признањем, бива у опште као да је законит био још онога часа ког је и углављен.

Кад се пак какав рушљиви посао покварн, треба га у опште сматрати као да га никад ни било није.

*О вршењу уговора и о последицама неизвршења.*

чл. **920.**

Узајамни су они уговори у којима и једна и друга уговорничка страна треба да нешто, према погодби, даде или изврши, т. ј. кад је сваки уговорник уједно и дужитељ и дужник.

чл. **921.**

Дуг је нераздјељив, не само кад се ствар или радња о којој је уговор, не може само по себи раздијелити, него и онда кад би се то могло учинити али ствар тиме не би више била



www.pravokutnik.net

према ономе што је уговорено, или би јој се дијељењем вриједност преко мјере умањила.

Сваки нераздјељиви дуг, пошто се прометне у новчани, постаје раздјељив.

чл. **922.**

Одвлака или доцња бива кад дужник не изврши, т. ј. не намири, у одређено вријеме, оно што је дужан. Он тиме долази под одговор за све посљедице те одвлаке, ако не докаже да је каква виша сила спријечила извршење.

Одвлака или доцња почиње пошто дужитељ опомене дужника да намири дуг, а овај се оглуши. Кад је већ у напријед био одређен рок намиру, а дужник дуга не намири, он је у одвлаци или доцњи чим узаман истече одређени рок.

Да и дужитељ може постати одвлачник, већ је казано на своме мјесту (546).

чл. **923.**

Штета је у ширем значењу кад се год и чим се год наш иметак умањује, на било да се нечим крњи наша већ стечена имовина, или се имовини пријечи да се нечим не умножи, чим би се иначе одиста умножила.

Кад треба да се разлуче те двије врсте штете, закон називље ону прву врсту проста штета, а другу изгуб добитка.

Кад закон говори о штети без икаква додатка, тад разумије штету у опште; дакле треба узети у рачун и једну и другу врсту штете, али ипак по ближим правилима чл. 541 и 571.

Кад је пак ријеч о потпуној штети, тада

www.pravokutnik.net

судац треба да урачуна и просту штету и изгуб добитка на најпотпунији начин, без икаква ублаживања при оцјени.

Штетник је ко некоме штету учини или проузрокује; а оштећеник коме је штета учињена.

чл. **924.**

Проста се штета вазда потпуно оцјењује, али, разумије се, према обичној чисто имовинској вриједности (926).

Кад се оцјењује изгуб добитка, узимље се у рачун само онај добитак, за који је јасно да би оштећенику одиста допао био, да није било штетникова дјела или пропуштења којим је осујећен.

чл. **925.**

У случајевима омањег немара (928), гдје одлучује увиђавност судчева, судац ће, кад нађе да би мало било осудити одговорника на накнаду просте штете, а с друге стране да би премного било осудити га да намири потпуну штету, узети у рачун, осим просте штете, још само онај изгуб добитка који се, и без особите пажње, лако предвидјети могао.

чл. **926.**

При оцјени штете, не треба се обзирати на цијену која долази од лична омиља, т. ј. на ону особиту, често претјерану, вриједност коју је ствар имала лично за оштећеника, коме се ради особитих узрока особито милила, него треба узети за мјерило обичну имовинску ври-

www.pravokutnik.net

једност коју је ствар имала у трговини; осим кад би закон нарочито иначе наредио.

чл. **927.**

Зла намјера у имовинским послима бива кад ко што навлаш учини или пропусти коме на штету, или га зломислено наведе на нешто што ће му одиста штете донијети. За штету злом намјером учињену, у свакоме случају одговара штетник; шта више, кад би и у напријед погођено било да он неће одговарати за таку штету, та погодба, пошто је противна поштењу и благонарављу, не би вриједила, него би се сматрала као да је и није.

чл. **928.**

Кад ко проузрокује какву штету тим што није разумио, предвидио или учинио нешто што би у опште свак, и ко није особито пажљив, у једнаким приликама разумио и учинио, то је већ крајњи немар.

Ко иначе немарно ради, али тај немар не достиже степена о коме је ријеч у претходноме раставку, то се у закону назива омањи немар.

чл. **929.**

Степен се немара мјери, узимљући још у рачун све личне и друге прилике посла или догађаја о коме ријеч буде. Треба дакле разбирати: како је, на пр., тај човјек обично марљив у својим властитим пословима; је ли друга страна, повјеривши му посао, позната или дужна била познати његову обичну марљивост; какву је

www.pravokutnik.net

пажњу требало да има по природи саме везе или посла; јели се у посао умијешао ради своје властите користи, или само ради користи друге стране и т. д.

чл. **930.**

Кад год суд одлучује да ли је неко дужан накнадити коме штету, и колику, треба најприје да развиди: да ли је та штета учињена у свези с каквим уговором, особито са извршењем његовим, или штета није с уговором у никакву додиру. У првоме се случају судцу владати по правилу чл. 541, а у посљедњем по ономе што чл. 571 наређује.

чл. **931.**

Случај се зове сваки штетни догађај који се не може предвидјети ни отклонити, или бар то не може учинити онај коме се догоди.

За штету која се догоди случајем, накнада се не може ни од кога тражити, н'ако је друкчије нарочито уговорено било, или сам закон што друго наређује.

чл. **932.**

Ризик је опасност штете, т. ј. штета за коју још не знаш хоћеш ли је у некаквој ствари или послу имати, или нећеш.

чл. **933.**

« Врста не гине », опште је имовинско правило. По томе, кад је дуг у новцу или у другим суврстим стварима, па дужнику и каквим несретним случајем пропадну све таке ствари,

www.pravokutnik.net

тако да нема чиме намирити дуга, тиме, ипак, дуг нити слаби нити престаје.

*О особитим углавцима или одредбама у уговору.*

чл. **934.**

Капара се или задавак даје као знак да је уговор завршен, а уједно с тим, и као за веће поуздање да ће уговор извршен бити.

чл. **935.**

Одустаница је оно што уговорник обећа да ће платити, кад би му се свидјело одступити од уговора, а да одступање законито буде.

чл. **936.**

Уречена тегоба бива и глоба и иначе свака штета о којој је углављено да ће јој се дужник подврћи, ако не изврши, или не изврши тачно, према уговору, то што је дужан.

Свако је приложје к уговору једнаке с уговором судбине (види на пр. чл. 869). А како су и особите одредбе или углавци, о којима је ријеч у овоме чланку и у два претходна (934-936), такође приложје к уговору кога се тичу, очевидно је да они падају уједно са незаконитим уговором, те да по томе, оваки углавци могу вриједити једино кад су приложени к закониту уговору.

чл. **937.**

Самокупност је, кад су у какву дугу, гдје

www.pravokutnik.net

је више дужникâ или више дужитељâ, самокупни једни или други.

Самокупни су дужници онда кад сваки одговара лично не само за свој дио, него за васколик дуг, као да је сваки појединац све и дужан, и кад поштo један од њих дуг намири сви су остали слободни. О таким се дужницима обично вели: да један одговара за све, а сви за једнога.

Дужитељи супак самокупни, кад сваки од њих може наплатити дуг на мјесто свијех осталијех, тако да пошто дужник једноме плати бива као да је платио у руке свијех дужитеља.

чл. **938.**

У уговорима се самокупност никад не претпоставља, него треба да је нарочито углављена; иначе, појединн дужник не одговара, ако је дуг раздјељив, него само за дио који нањ пада.

Баш и кад су дужници напрама дужитељу самокупни, они нијесу самокупни међу се за оно што је један за другога платио, ако то није изречно уговорено. Тек кад би се нашло да се неки од њих није могао законито обвезати, или да је тако убог да не би никако могао подмирити свој дио платцу, тад ће ту недостиж надомјестити остали садужници, сваки према своме дијелу.

чл. **939.**

Услов је особита врста погодбе, коју уговорници могу уговору своме додати. Таки се до-

www.pravokutnik.net

дани услов оснива на какву дјелу, или у опште догађају о коме се још не зна хоће ли се испунити, а до испуне је његове хоће ли дуг, који потјече од такога уговора, постати или остати тврд или неће.

Уговор који се под таким условом углави, зове се условни уговор.

чл. **940.**

Услов је одложан кад се дјејство уговора одлаже, док се не збуде услов који је постављен. Напротив, услов је разрјешан, кад, збивајући се, чини да престане уговор који је дотле потпуно тврд био.

чл. **941.**

Бива као да се услов и испунио, кад му, на који драго начин, сам условни дужник спријечи збиваље.

чл. **942.**

Кад је почетак дјејству неког уговора везан за какав рок, па и за какав догађај који свакојако треба да се обистини (на пр. нечија смрт), тад су сва права од такога уговора безусловно стечена чим је уговор завршен; само што је његово извршење одложено до одређеног рока или догађаја.

www.pravokutnik.net

## *О дуговима који потјечу од недопуштених дјела и од различитих послова и прилика.*

чл. **943.**

Ко год ради или врши што је властан радити, он никога не вријеђа, па је без одговора баш и онда кад би од тога коме другоме и какве штете било. Инак, он треба да, вршећи своје право, не прије̂ђе границе своје области, нити учини што противна правилима благонаравља (1000) или поштења.

чл. **944.**

И божији и људски закон допушта свакоме, ко је неправедно нападнут, да се сам брани како може, кад му није могуће Власт у помоћ призвати.

Пошто је нападач сам крив злу или штети коју при томе претрпи, он накнаду ни од кога тражити не може.

Али и та законита самообрана има своје границе, и онај који је нападнут не смије их прије̂ћи, јер ће иначе одговарати за посљедице свога дјела.

Границе законите самообране могу бити веома различне, према приликама појединих догађаја. Кад се, дакле, разбира да ли је неко прешао границе законите самообране, треба извидјети: ко је нападач а ко нападнут, је ли мушко или женско, старо или младо, јако или

www.pravokutnik.net

нејако; гдје се, кад се и како се нападај догодио, као и све друге прилике и чињенице које помагају омјерити колика је и каква је доиста опасност била за нападнутог, и како му се показала онога часа кад је нападнут био.

чл. **945.**

Кад је ко, у заблуди, кога ослободио каква дуга или дужности, или чију ствар каква терета, мислећи да је дужан био то учинити, он може, поред свега такога ослобођења, искати да се дуг, дужност или терет васпостави, т. ј. да се поврати у пређашње стање, осим ако би било узрока узети да је ослобођење било у име дара.

чл. **946.**

Погрешка у рачуну нема бити никоме на штету. По томе, онај на чију се штету погрешка догодила може свакако тражити да се исправи, те да му ту штету надокнади ко је од погрешке користи имао, и у колико ју је имао.

чл. **947.**

Незвано вршење туђих послова бива кад се ко умијеша у чији посао, да га изврши у мјесто и на рачун онога чији је, а нити га је овај за то молио, нити је онај дужан био да то учини.

Ко се на тај начин умијеша у туђ посао, зове се вршилац туђега посла, а онај чији је посао, господар посла.

www.pravokutnik.net

## *О престајању дугова.*

### чл. 948.

Никад се не претпоставља да је новим уговором дотадашњи укинут (622), него треба да је о томе јасна намјера страна.

Разумије се да о такоме укидању ни збора бити не може, кад се дотадашњи уговор тек допуња тим што се чине неке измјене у његовим узгредним углавцима, као: о начину намиривања главнога, о повременом плаћању добити; или му се домећу какви узгредни додатци. Не само да се тиме дотадашњи уговор не промећe у нови, него се он сам још боље утврђује.

### чл. 949.

Пребијање бива кад су двојица један другоме дужни, па се дугови сами међусобно намире, тако да оба дуга престају у колико су једнака.

Кад су у правди двојица која могу дуг за дуг пребити, суд се обзире на пребијање, тек ако то тражи страна која је на то овлаштена. Њој ће се пребијање дозволити, и против воље друге стране, ако је њезино дужење чисто, ако му је рок истекао, а једнаке је врсте са дужењем друге стране (615).

Дужење је чисто или јасно кад се може онаком, од прилике, лакоћом одредити каквом и оно за које би требало да се пребије.

www.pravokutnik.net

чл. **950.**

Застара је у опште, кад вријеме само собом чини да нешто застари. Али застара у законскоме смислу бива кад закон одреди неко вријеме, за које, ако дужитељ не потражи намир дуга, он га неће више моћи судом наплатити, усхтије ли се дужник застаром користити.

чл. **951.**

За дугове у којима су дужници самокупни, бива да, кад се год прекине застара према једноме од дужникâ, прекинута је и према свима осталима. То исто буди речено и за нераздјељиве дугове у којима је више дужникâ.

чл. **952.**

Од прекида је застаре посве различно спријечење њезина течаја. Та се разлика најбоље показује у начину којим се рачуна вријеме које закон одређује застари. Кад послије прекида застаре, она опет почне тећи, никако се више оно вријеме не броји што је прије тога истекло (634); док спријечење застаре доноси да се, у одређени законом рок, рачуна све вријеме које је истекло и прије и послије спријечења, а само се оно вријеме не убраја за које је спријечење трајало (632).

У томе погледу, прекид се и спријечење застаре подударају са прекидом и спријечењем одржаја (847, 848).

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО V

## Поглавито к правилима о човјеку и о другим имаоницима, као и о својевласти, и у опште о располагању имовином (Дио пети).

### *О имаоништву.*

чл. **953.**

Према томе што је казано о имаонику (10,801), имаоништво је опште право имаониково само по себи; истом се ријечју и обим тога права означује. Ријечи имаоничко право имају исто значење које и имаоништво.

Имаоништво није свуда једнако уређено: у неким државама, на пр., сваки држављанин може бити власником покретне и непокретне ствари сваке врсте, у колико је у саобраћају; у другим, опет, има разредâ људи којима се крати имаоништво неке одређене врсте непокретних добара; негђе странци могу имати то право као и држављани, а негђе не могу.

Од имаоништва је посве различна имовинска својевласт, која је тек призната подобност имаоникова да располаже имовином својом (957).

www.pravokutnik.net

чл. **954.**

Лични је имаоник, у смислу и разуму законском, сваки човјек, почем је свакоме човјеку без изузетка признато опште право имаоништва. Напротив, неличан је имаоник само она установа (као држава, имаоничко друштво и т. д.) коју закон сматра, попут човјека, имаоником каквих добара, т. ј. признаје јој имаоничка права.

## *О личним имаоницима у опште.*

чл. **955.**

Гдје се год у овоме Законику сретају ријечи: човјек, друг, малољетник, имаоник и т. д., под тим се ријечима разумије не само мушко чељаде, него и женско, ако на појединим мјестима закон изречно не каже да је ријеч једино о мушкоме, или се тај изузетак јасно не изводи из смисла самога закона.

чл. **956.**

Правило је да се и зачето дијете, — претпостављајућ да ће се живо родити, — сматра као и рођено, кад је год ријеч о какву праву које би дијете имало, да је рођено.

чл. **957.**

И ономе чије је имаоништво (953) најпотпуније, може бити украћена имовинска својевласт. То бива кад је имаонику, у случајевима законом одређенима (малољетност, слабоумље

www.pravokutnik.net

и т. д.), забрањено да сам управља и располаже својом властитом имовином, или му је тек стегнуто то располагање. У таким случајевима, старатељ, или ко иначе над њим таку власт има, треба да за њ гласи, врши, потврђује имовинске послове, да законити буду.

Ко се год не налази под таким стегнућем, потпуно је својевластан у располагању својом имовином.

чл. **958.**

Човјеку је мјесто пребивања оно мјесто гдје он обично борави, т. ј. гдје је обично средиште његова бављења и живљења.

То пребивање може бити добровољно или потребно. Добровољно пребивање је у мјесту гдје се ко окућен бави својим занатом, или гдје врши своје обичне послове, с намјером да у томе мјесту трајно остане.

Потребно је пак пребивање онамо гдје ко треба да живи по наредби закона или Власти. Тако, на пр., потребно је пребивање чиновника или војника у мјесту његове постојане службе, удате жене у мјесту пребивања њена мужа, неодјељене малољетне дјеце у мјесту пребивања њихових родитеља или Куће којој су чланови.

чл. **959.**

Ко се за неко вријеме удаљи од свога мјеста пребивања, о томе се још не може рећи да га је нестало, али се свакако може назвати не-

www.pravokutnik.net

сталим онај отсутни о коме нема више ни гласа ни трага (679, 680).

## *О старатељству.*

чл. **960.**

Старатељство бива кад је неко позван да се стара око управе послова каква човјека који је законито признат да не може сам лично те послове вршити, нити бирати ко ће му у томе замјеник бити.

Старатељство је уредба заштите и заступништва, која се поставља : или управо на темељу закона, или по наредби Власти, ради каква законита узрока. У ширем смислу и разуму, и отац је старатељ; он је природни старатељ своје малољетње дјеце. Али у ужем, правом смислу, старатељство бива кад је старање око послова штићеникових (962) повјерено, изузев оца, коме било другоме.

Онај коме је старатељство над неким повјерено, ради малољетства или ради другога законита узрока, зове се старатељ.

чл. **961.**

Од женских, старатељка може бити само мати својој малољетној дјеци; али уза њу бива обично назначен помоћник-старатељ (644).

чл. **962.**

Штићеник је онај чије је имање или личност или обоје под старатељством, на било то ради

www.pravokutnik.net

малољетства или ради кога драго другога законита узрока.

чл. **963.**

Надстарателъска је Власт онај надлежни суд који је позван да, кад треба, ставља под старателъство, именује старателя, надзире његово пословање, прима и прегледа рачуне његове управе, даје или закраћује одобрење у послима које старатељ сам од себе, без њена пристајања, вршити не може.

## *О Кући, или домаћој заједници, и о другим неличним имаоницима.*

чл. **964.**

Кућа, т. ј. домаћа заједница, у својој цјелини ступа на мјесто чланова Куће (966). Кућа је, дакле, као неки одлучени појам за обитељ која се сматра да је посилица укупног домаћег рада и имовине.

При томе, ипак, не треба помишљати на какво здање или здања, јер становала домаћа чељад у једноме здању или у више њих, док им је год у домаћој заједници имање, живљење, радња, тециво, Кућа је неподијељена, те се она сама и сматра имаоником (686).

чл. **965.**

Домаћа су чељад не само они мушки и женски чланови који су се дома родили, него и



www.pravokutnik.net

они који су као домаћи чланови законито у Кућу примљени (на пр. доведене снахе, дјеца узета под своје).

Ко од чланова у Кући рођених из ње иступи, било браком било дијелом, он престаје бити домаћи члан у овоме смислу.

Домаћи пристави и слуге, док су у томе положају, не постају домаћа чељад у правоме смислу, т. ј. не постају чланови кућне заједнице, ма колико година они као слуге у Кући провели.

чл. **966.**

Тиме што се Кућа сматра имаоником, нити се бркају ни крње права које појединн кућани, мушки и женски, имају према домаћој заједници, као: право на одређени дио заједничке домаће имовине при диобп; право на храну, одјећу, обућу, становање; право на опрему при удаји и т. д.

Тим се мање бркају права појединаца на особину, у колико је ко има и властан је да ју има (688-689).

чл. **967.**

Особина је или особак она имовина која неком домаћем члану, мушком или женском, припада засебице од домаће имовине, па одвојено и од права које има као члан, на скупну домаћу имовину.

Кад се, дакле, смрћу каква домаћег чељадета умножи право, на ту скупну кућну имовину, каква другога члана исте Куће, јасно је

www.pravokutnik.net

да то умноженье, и ако засијеца у његова имовинска права у опште, никако му особином не постаје.

чл. **968.**

Пошто добит од радње сваког кућанина и саставља главни приход домаћег имања, бива да, осим изнимака које закон изречно одређује (688), што год који члан својим трудом стече, то не постаје његова особина, него заједничко домаће добро.

Напротив, оно што год домаћему члану ко дарује, или му по нечијој смрти остане (967), бива права особина тога члана (689), јер му је без труда допало. Истина, без труда дође и оно што ко срећом нађе или добије, а што, по правилу обичаја, такође Кући припада. Али то бива ради тога што Кућа носи и штету од несреће својих чланова.

чл. **969.**

У државној се имовини могу разликовати двије главне врсте добара. Једне су врсте добра управо јавна која су изузета из обичног саобраћаја, и то ради тога што се њима сама држава, за своје особите циљеве непосредно служи (тврђаве, прашнице и т. д.), или што су одређена за општу службу и употребу (јавни путови, мостови, тргови, пристаништа и т. д.).

Добра су друге врсте државна особина. Држава из таких добара, као и сваки други имаоник, тек имовинску корист вади; така су

www.pravokutnik.net

добра: земље или куће које у најам даје, новци којима подмирује свакојаке потребе своје и т. д.

И ствар која припада разреду управо јавних добара може прићи у обични саобраћај, ипак, то може бити тек пошто престане сама собом служити држави или држављанима; на пр. кад је тврђава укинута, кад досадашњи пут више не треба, јер је проведен нови и т. д.

чл. 970.

Држава, у осталом, ступа у имовинске послове и долази у додире са обичним имаоницима не само ради државне особине, него и ради добара управо јавних. Истина, ове се посљедње врсте ствари нити продају ни у најам дају, док су саме за државну или јавну употребу, али и добра управо јавна требају кадкад поправака или преинакâ, те за таке послове држава глави уговоре и долази иначе у додире са другим имаоницима (са предузетницима, мајсторима и т. д.), као и сваки обични имаоник.

## РАЗДИО VI

### О неким врстама доказа у имовинским пословима.

**971.**

Доказати значи изнијети таке достовјерне свједоџбе и разлоге о опстанку нечега или о

www.pravokutnik.net

неком догађају да, послије тога, више сумње бити не може о истинитости онога о чем желиш некога увјерити.

Посљедак се тога доказивања зове доказ.

чл. **972.**

Исправа је писмена тврђа, т. ј. изјава или свједоцба да се у истину неки посао углавио (на пр. уговор најма), неко дјело свршило (на пр. опомена дужнику, отказ даљега најма), или иначе нешто догодило (на пр. смрт нечија), и то управ онако, ондје и онда како је у њој самој забиљежено.

Исправа је матица кад је својеручно напише, или барем потпише, или обиљежи онај или они који исправом нешто изјављују или посвједочују.

чл. **973.**

Обавјерена је или одостовјерена исправа кад суд, или ко други коме се безувјетно вјерује, на њој самој правилно запише свједоцбу о истинитости углављена посла, или бар потписâ и других потврдних биљега који су на исправи, па и о тачности пријеписа какве исправе.

чл. **974.**

Задужница је такође исправа, али исправа особите врсте, т. ј. она је писмена свједоцба о опстанку каква дуга.

чл. **975.**

Намирница је или одужница писмо којим дужитељ признаје да му је неки дуг потпуно

www.pravokutnik.net

намирен, или да је тек нешто у отплату каква дуга примио.

чл. **976.**

Кад о нечем што се одиста не зна, али судећи по обичноме току ствари, закон у неким приликама каже: « узимље се да... » или « закон узимље да... » или « претпоставља се да... », и томе слична, бива да и суд треба да прими за истину оно што закон узимље или претпоставља да је тако.

Слободно је, ипак, оној страни којој претпоставка није по вољи, да докаже суду да то тако није. Пође ли јој за руком доказ, суд ће га признати, ма колико био противан ономе што је закон претпостављао. (Таке се претпоставке налазе у чл. 94, 169, 816, и т. д.).

чл. **977.**

Кад је пак из закона јасно да законодавац недопушта ничијег поговора некој предпоставци, тиме се пресијеца и забрањује свако противно доказивање у томе питању, и суд је дужан узети таку претпоставку без поговора за истину, па ма како било у самој ствари (у чл. су 440 и 772 примјери претпоставци без поговора).

www.pravokutnik.net

# РАЗДИО VII

## О мјерењу и рачунању времена у имовинским пословима.

чл. **978.**

Вријеме се у имовинским пословима мјери у опште онако као што то у календару бива, али начином који се ближе одређује у чланцима који послије овога долазе (979-986).

чл. **979.**

Дневи се броје од поноћи до поноћи. Тако на пр. понедјељак траје још и пошто се смркне и ноћ настане, траје управ до поноћи; тек онај тренутак кад поноћ превали, понедјељнику је крај, а почиње уторник.

Како је поноћ свршетак данима, разумије се, тим истим начином престају и почињу недјеље, мјесеци и године.

чл. **980.**

Рокови се, као и почетци и завршетци појединих размакâ времена, броје не од тренутка до тренутка, него од дана до дана. Тако на пр. Црногорац који се родио 2ог јануара 1860 г. у 8 часова по подне, стаје, по закону, на пунољетство ончас пошто мине поноћ дана 1ог јануара 1881, и не чекајући за то 8ог часа по подне 2ог јануара.

www.pravokutnik.net

чл. **981.**

Они рокови до којих треба да прође неколико цијелих мјесеца или година, свршавају се оним даном посљедњег мјесеца којим је рок тећи почео. При томе, ни најмање се на то не гледа што неки мјесеци имају мање, а неки више данâ.

Кад посљедњи мјесец не би имао дана који одговара ономе почетнику, тад рок истјече посљедњег дана тога посљедњег мјесеца.

чл. **982.**

Кад је одређено да нешто треба вршити почетком каква мјесеца, узимље се да је то први дан тога мјесеца; као што бива посљедњи дан мјесеца за оно што је одређено да ће се вршити крајем каква мјесеца, па ма колико дана тај мјесец имао.

Кад је за какво дјело одређена средина мјесеца, разумјеће се да је то 15ти дан тога мјесеца.

чл. **983.**

Кад је утврђено да ће течајем некога размака времена нешто извршено бити, треба да се и изврши прије него тај рок сасвијем мине, па баш ако ће и неколико тренутака прије. Кад би се извршило и само који тренутак пошто рок мине, разумије се, извршење не би било у одређено вријеме.

чл. **984.**

Сви се дани који су у какву размаку времена, броје потпуно, без икаква одбијања (на

www.pravokutnik.net

пр. данâ свечаних, времена за које неког дома није и т. д.), не обзире се ни најмање на то да ли се тим роком нешто добива, уздржава или губи.

чл. **985.**

Кад рок извршењу каква уговора падне на недјељу, или на други какав празник, он се може још на вријеме извршити сјутрадан.

Али кад уговор треба извршити за неко одређено вријеме, а посљедњи дан тога времена пада управ на недјељу или на други празник, тада извршење треба да буде најдаље посљедњи радни дан пред празничним.

чл. **986.**

Сва ова правила о мјерењу и рачунању времена (979-985) вриједе само ако, за поједине случајеве закон, суд или сами имаоници иначе не одреде.

www.pravokutnik.net

## РАЗДИО VIII

**Неке законачке (правничке) изреке и поставке које, и ако не могу закона ни преиначити ни замијенити, могу му, ипак, објаснити разум и смисао.**

чл. **987.**

Закон је за свакога закон.

чл. **988.**

Закон је закон, ма како опор био.

чл. **989.**

Тек о закониту обичају вриједи ријеч: што је од обичаја, то је од закона.

чл. **990.**

Зао обичај, никад тврд, никад законит.

чл. **991.**

За риједак случај, није увјек готово правило.

чл. **992.**

Не суди се по примјерима, него по правилима.

чл. **993.**

Ко само ријечи законске знаде, тај још закона не зна, док му не схвати разум и смисао.

чл. **994.**

Што свак једнако разумије, томе тумача не треба.

www.pravokutnik.net

чл. **995.**

Одступа ли каква одредба од општега правила, тумачи је у најужем обиму.

чл. **996.**

Никому се не крати да ужива оно што је по природи свачије, ил' што је одређено да свакоме служи.

чл. **997.**

Твоје свето, а и моје свето; чувај своје, у моје не дирај.

чл. **998.**

Док неправо другоме штете не чиниш, користи се чим год можеш и колико год можеш.

чл. **999.**

И што није забрањено, може да не буде поштено.

чл. **1000.**

Ни својим се правом служити немош', тек другоме на штету ил' досаду.

чл. **1001.**

Чија је корист од нечег, онога је и терет.

чл. **1002.**

Што ти закон дадне, нико ти не оте.

чл. **1003.**

Ко прије стече какво право, њему и првенство.

чл. **1004.**

Туђа рука ничије право не скраћује.

чл. **1005.**

Што једном по закону стечеш, тврдо ти је баш и кад би се закон изм'јенио.

www.pravokutnik.net

чл. **1006.**

Што се грбо роди, вријеме не исправи; — што је с почетка незаконито, то временом самим законито не постаје.

чл. **1007.**

У већем је и мање: коме је допуштено веће, не може му се кратити мање.

чл. **1008.**

Ко ти нешто допусти, допушта ти и све што треба да се тим служити можеш.

чл. **1009.**

Тек оно што сам имаш, можеш другоме дати; отуда изрека: немош' другом више права уступити н'о што сам имаш.

чл. **1010.**

Чега се једном одречеш, заман ћеш посније тражити.

чл. **1011.**

Правди је насиље најгори противник.

чл. **1012.**

Кад и твоју ствар без суда некоме отмеш, насиље је.

чл. **1013.**

Кад се више њих око шта препиру, а прилике су за свâкôга једнаке, првенство је држитељу.

чл. **1014.**

Ни у праву своме не тјерај мак на конац.

чл. **1015.**

Кажеш ли о каквој ствари « моја је », то је највише што казати можеш.

www.pravokutnik.net

чл. **1016.**

Свака ствар к своме господару тежи.

чл. **1017.**

Чија земља тога и двори, чија њива тога и усиjев.

чл. **1018.**

Што и најслабија рука стварног има, сигурније је, н'о што на дугу има и најснажнија.

чл. **1019.**

Право које у туђој ствари имаш не слаби, ма колико власникâ она пром'јенила.

чл. **1020.**

Разговор је разговор, а уговор странама закон.

чл. **1021.**

И ко муче на што пристане, пристао је.

чл. **1022.**

Што ко углави по твојој наредби, сам си углавио.

чл. **1023.**

Што се пред јавном Влашћу углави, најтврђе је и најбистрије.

чл. **1024.**

Што двојица углаве, иста двојица и разврћи могу.

чл. **1025.**

Што два углаве трећега не веже.

чл. **1026.**

Кад тумачиш уговор, пази на ријечи, ал' вазда с обзиром на вољу и намјеру.

www.pravokutnik.net

чл. **1027.**

Кад је о количини дуга неуклоњиве двојбе, вриједиће оно што је лакше дужнику.

чл. **1028.**

Неправда је највећа, кад ко од зла дјела свог још и корист какву прими.

чл. **1029.**

Ко прими што му не припада, треба да поврати.

чл. **1030.**

Дужник твога дужника није још, за то, твој дужник.

чл. **1031.**

Ко право своје запушта, нек себе криви ако га изгуби.

www.pravokutnik.net

# САДРЖАЈ

Страна.

I. УКАЗ КОЈИМ СЕ ПОСТАВЉА ЗАКОНИК 25 МАРТА 1888. . . . . I

II. УКАЗ КОЈИМ СЕ ПОСТАВЉА НОВО ИЗДАЊЕ ИСТОГА ЗАКОНИКА . . . . . VII

## ДИО ПРВИ

### Уводна правила и наређења.

РАЗДИО I

*О законима* (чл. 1-9) . . . . . 1

РАЗДИО II

*О имаоницима* (чл. 10-14) . . . . . 4

РАЗДИО III

*О имовини и њеној заштити* (чл. 15-17). . . . . 6

РАЗДИО IV

*О држини или посједу* (чл. 18-25). . . . . 7

www.pravokutnik.net

# ДИО ДРУГИ

## О влаштини и о другим врстама правâ укоријењених у ствари.

### РАЗДИО I

Страна.

*О течењу влаштине непокретних ствари* (чл. 26-64). . . . . 11

О потврди судској (чл. 26-34). . . . . 11
О зидању и сађењу (чл. 35-39). . . . . 15
О прирасту без човјечег дјела (чл. 40-44). . . . . 17
О одржају (чл. 45, 46). . . . . 19
О праву прече купње међу ближником, те о границама стјецању непокретних добара (чл. 47-64). . . . . 20

### РАЗДИО II

*О течењу влаштине покретних ствари* (чл. 65-92). 28

О предаји у држину (чл. 65-67) . . . . . 28
О преокретају ствари, њиховој помјеси или спојидби (чл. 68-73). . . . . 29
О заузећу пустих ствари, т. ј. оних којима власника нема (чл. 74-78). . . . . 31
О наласку блага и изгубљених ствари (чл. 79-90). . . 32
О одржају (чл. 91, 92) . . . . . 36

### РАЗДИО III

*О опсегу и заштити влаштине* (чл. 93-102) . . 37

О опсегу (чл. 93-96). . . . . 37
О власничком преузму (чл. 97-102) . . . . . 38

### РАЗДИО IV

*О сувлаштини* (чл. 103-109) . . . . . 41

www.pravokutnik.net

## РАЗДИО V

Страна.

*О помеђашкој угодби* (чл. 110-143) . . . . . 44

О граничењу (чл. 110) . . . . . 44
О превјеси (чл. 111, 112). . . . . 44
О дрвету на граници (чл. 113) . . . . . 45
О жилама дрвећа (чл. 114). . . . . 45
О пролажењу (чл. 115, 116). . . . . 46
О води у опште (чл. 117-121). . . . . 46
О натапању земаља (чл. 122-132) . . . . . 48
О потоцима и сплӓкама (чл. 133-135) . . . . . 51
О зиданју (чл. 136-138). . . . . 52
О зиду који здања раздваја (чл. 139). . . . . 53
О трошну здању (чл. 140) . . . . . 54
Завршна правила о помеђашкој угодби (141-143). . . 54

## РАЗДИО VI

*О помеђашкоме послужју* (чл. 144-155). . . . . 55

## РАЗДИО VII

*О уживању* (чл. 156-171) . . . . . 59

## РАЗДИО VIII

*О залози* (чл. 172-182). . . . . 64

## РАЗДИО IX

*О подлогу* (чл. 183-192). . . . . 67

## РАЗДИО X

*О застави* (чл. 193-221) . . . . . 70

У опште (чл. 193-198) . . . . . 70
О упису (чл. 199-204) . . . . . 72
О посљедцима уписа (чл. 205-214) . . . . . 75
О измјенама у упису (чл. 215-218). . . . . 79
О испису (чл. 219, 220). . . . . 80
О јавности заставних књига (чл. 221) . . . . . 81



www.pravokutnik.net

РАЗДИО XV

Страна.
*О супони* (чл. 442-445) . . . . . 150

РАЗДИО XVI

*О спрези* (чл. 446-456) . . . . . 151

РАЗДИО XVII

*О јемству* (чл. 457-472) . . . . . 154
У опште (чл. 457-465) . . . . . 154
О међусобном додиру јемца и дужника (чл. 466-469) . 157
О јемцима, о јемчеву јемцу, о одговорнику за јемчеву штету (чл. 470-472) . . . . . 159

РАЗДИО XVIII

*О нагодби* (чл. 473, 474) . . . . . 160

РАЗДИО XIX

*О игри и окладу* (чл. 475-479) . . . . . 161

РАЗДИО XX

*О дару* (чл. 480-493) . . . . . 162

# ДИО ЧЕТВРТИ

## О уговорима у опште, као и о другим пословима, дјелима, приликама од којих дугови потјечу.

РАЗДИО I

*О постајању уговора* (чл. 494-523) . . . . . 169
О углави (чл. 494-500) . . . . . 169
О уговорницима (501-512) . . . . . 171

www.pravokutnik.net

Страна.
О предмету, т. ј. о ономе о чем је уговор (чл. 513-517). 174
О недостацима у вољи уговорникâ (чл. 518-523) . . . 176

РАЗДИО II

*О вршењу уговора* (чл. 524-539) . . . . . 178

РАЗДИО III

*О посљедицама неизвршења или неисправна извршења уговора* (чл. 540-549) . . . . . 183

РАЗДИО IV

*О особитим одредбама или углавцима који могу бити у уговору* (чл. 550-569) . . . . . 187
О капари, о одустаници и о уговорној тегоби (чл. 550-555) . . . . . 187
О самокупности (чл. 556-565). . . . . 189
О условима (чл. 566-569). . . . . 193

РАЗДИО V

*О дуговима који долазе од недопуштених дјела* (чл. 570-585) . . . . . 194

РАЗДИО VI

*О дуговима који потјечу од различитих послова, дјела и прилика* (чл. 586-602) . . . . . 201
О обећању које се огласом чини (чл. 586). . . . . 201
О незвану вршењу туђих послова (чл. 587-594). . . . 201
О дуговима од неоправдана користовања туђим (чл. 595-602). . . . . 204

РАЗДИО VII

*О пренашању дугова* (чл. 603-610). . . . . 206
О уступању дужитељског права (чл. 603-608) . . . . 206
О примању на се туђега дуга (609-610) . . . . . 208

www.pravokutnik.net

# ДИО ШЕСТИ

## Објашњења, одређења, допуне.

### РАЗДИО I

Страна.

*Поглавито к уводним правилима и наређењима (Дио први)* (чл. 767-830). . . . . 267

О називу и садржају Законика (чл. 767-770). . . . . 267
О законима и правилима у опште (чл. 771-785). . . . 269
О узајамној примјени земаљских и иноземних закона (чл. 786-800). . . . . 275
О имаоницима (чл. 801). . . . . 279
О стварима у имовини (чл. 802-810). . . . . 280
О држини или посједу (чл. 811-830). . . . . 282

### РАЗДИО II

*Поглавито к влаштини и к другим врстама правâ укорињењених у ствари (Дио други)* (чл. 831-871). . . . . 289

О влаштини у опште (чл. 831-833). . . . . 289
О начинима којима се стјече влаштина (чл. 834-848). 290
О помећашкој угодби и послужју (чл. 849-861). . . . 296
О залогу (залога, подлог, застава) (чл. 862-869). . . . 300
О разлици у природи стварних и дуговинских права (чл. 870, 871). . . . . 303

### РАЗДИО III

*Поглавито ка куповини и к другим главнијим врстама уговорâ (Дио трећи)* (чл. 872-899). . 305

О куповини (чл. 872-874). . . . . 305
О рукодању и паручи (чл. 875, 876). . . . . 306
О различним врстама најма (чл. 877-880). . . . . 307
О остави (чл. 881, 882). . . . . 308

www.pravokutnik.net

Страна.
О повјери (чл. 883, 884) . . . . . 309
О простој удрузи (чл. 885-891) . . . . . 309
О супони и спрези (чл. 892, 893). . . . . 312
О јемству (чл. 894, 895). . . . . 312
О дару (чл. 896-899).. . . . . 313

РАЗДИО IV

*Поглавито к уговорима у опште, као и к другим дјелима, послима, приликама од којих дугови постају (Дио четврти)* (чл. 900-952). 314
О дуговима у опште (чл. 900-904). . . . . 314
О уговорима и о недостацима у уговорању (чл. 905-919). 316
О вршењу уговора и о посљедицама неизвршења (чл. 920-933). . . . . 321
О особитим главцима или одредбама у уговору (чл. 934-942). . . . . 326
О дуговима који потјечу од недопуштених дјела и од различитих послова и прилика (чл. 943-947).. . . . 329
О престајању дугова (чл. 948-952). . . . . 331

РАЗДИО V

*Поглавито к правилима о човјеку и о другим имаоницима, као и о својевласти и у опште о располагању имовином (Дио пети)* (чл. 953-970). . . . . 333
О имаоништву (чл. 953, 954). . . . . 333
О личним имаоницима у опште (чл. 955-959). . . . . 334
О старатељству (чл. 960-963).. . . . . 336
О Кући, или домаћој заједници, и о другим неличним имаоницима (чл. 964-970). . . . . 337

РАЗДИО VI

*О неким врстама доказа у имовинским пословима* (чл. 971-977).. . . . . 340

www.pravokutnik.net

РАЗДИО VII

Страна.

*О мјереньу и рачунаньу времена у имовинским пословима* (чл. 978-986). . . . . 343

РАЗДИО VIII

*Неке законьачке (правничке) изреке и поставке које, и ако не могу закона ни преиначити ни замијенити, могу му, ипак, објаснити разум и смисао* (987-1031) . . . . . 346

---

ГЛАВНИЈЕ ГРЈЕШКЕ ШТАМПАРСКЕ

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Стр. | 20 | редак | 6 | озгар, | мјесто: | *ераницама,* | читај: *границама.* |
| — | 54 | — | 3 | — | — | *трошиу* | — *трошну.* |
| — | 88 | — | 4 | — | — | продавца, | — продавца. |
| — | 171 | — | 5 | оздо, | — | *уеоворницима,* | — *уговорницима* |
| — | 174 | — | 16 | озгар, | — | главьену, | — главьеньу. |
| — | 230 | — | 3 | — | — | ичује, | — ичије. |
| — | 239 | — | 5 | оздо, | — | угавьенога, | — углавьенога. |
| — | 280 | — | 6 | озгар, | — | се, | — су. |

Штампао Шамро и Ренуар (Chamerot et Renouard) у Паризу

Укази су штампани у Народној Штампарији у Паризу.

www.pravokutnik.net